

Masteroppgave i yrkespedagogikk 2013

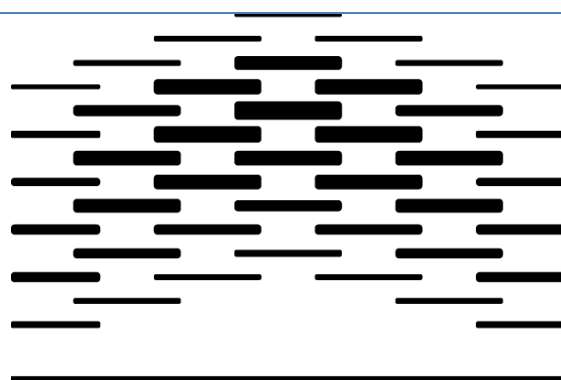
Master in Vocational Pedagogikk.

Hvordan kan kvaliteten i frisørutdanningen forbedres slik at den blir mer meningsfull for elevene og relevant til arbeidslivets krav?

Frøydis Sjaatil

Fakultetet for lærerutdanning og internasjonale studier

Institutt for yrkesfaglærerutdanning.

**HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS**

Forord

Denne masteroppgaven er resultat av et fireårig studie i yrkesopplæring i videregående skole, ved Høyskolen i Oslo og Akershus. Fokuset i denne oppgaven har vært rekruttering til yrkesfag. Tanken var å hente fram erfaringer som kan overføres til mitt fag som er frisørfaget, og andre yrkesfag.

Hamar katedralskole, min arbeidsplass, har vært behjelpelig å tilrettelegge slik at jeg har kunnet delta på alle fellessamlinger vedrørende studiet.

Jeg vil rette en takk til mitt elevkull på Vg2-frisør året 2011/2012 som stilte opp som medprodusenter, og også bedriftseiernes gode initiativ og hjelp som muliggjorde at jeg kunne gjennomføre denne masteroppgaven.

Til slutt vil jeg takke min veileder som brukte masse tid på å lede meg gjennom denne oppgaven. Jeg satte pris på hennes struktur, som for meg var viktig i gjennomføringen av et så stort arbeide.

Hamar, 12.9.2013.

Frøydis Sjaatil

Sammendrag

Problemstilling: Hvordan kan kvaliteten i frisørutdanningen forbedres slik at den blir mer meningsfull for elevene og relevant til arbeidslivets krav?

I denne masteroppgaven har jeg skrevet om det som har opptatt meg mest de senere år, frisørfaget, og hvordan dette kan forbedres. Bakgrunn for denne oppgaven er problemet som har oppstått i de fleste yrkesfag, mangel på fagutøvere. På landsbasis er det dårlig rekruttering som fører til mangel på frisører. Innsøkingen til frisørutdanningen er blitt betraktelig redusert, og flere av elevene som går Vg2-frisør, velger studiekompetanse det tredje året istedenfor læretid.

Med lang erfaring i faget som arbeidstager, arbeidsgiver og nå gjennom mange år som lærer på Vg2-frisør, ønsker jeg i denne oppgaven å utforske faktorer som kan være årsak til problemet. Jeg velger å ta for meg områder elevene ser på som problemer. De mener de får jobbe for lite praktisk på Vg2-frisør og har vanskelig for å koble teorien inn i praktisk arbeide. Flere av dem er også misfornøyde med opplæringen og behandlingen de får ute i arbeidslivet. Videre har jeg forsket på arbeidslivets problemer. De som driver frisørbedrifter ser det som utfordrende at elevene har for lite fagkunnskaper og at de viser svak sosial kompetanse etter et år på Vg2-frisør. I tillegg opplever arbeidsgivere at elevene mangler interesse for faget, som blir et problem. Gjennom denne forskningen vil også utdanningen i frisørfaget drøftes. Målet med denne oppgaven er å gi funn som fører til forbedringer i ovennevnte problemer og i denne sammenhengen bidra til at kvaliteten i faget, heves generelt.

Lover som understøtter temaene i denne oppgaven, sier at skole og arbeidsliv skal gi elevene en meningsfull opplæring relevant til arbeidslivets krav, og at elevene skal være aktive i sin egen opplæring. Teoriene som er bakteppe for oppgaven, utdyper disse lovene fra ulike sider, og sier også noe om ulike opplæringsmetoder.

Forskningen blir gjennomført i faget prosjekt til fordypning (P.T.F.) delt i to like deler, hvor elevene er utplasserte i arbeidslivet og driver ungdomsbedrift (U.B.) i skole. Som forsker har jeg valgt aksjonsforskning hvor jeg som lærer og veileder står for forskningen, og 14 elever som alle er jenter på Vg2-frisør året 2011/2012, er mine medprodusenter. Empirien består av fire aksjoner hvor utplassering i arbeidslivet og gjennomføring av U.B. er inkludert. Metodene som blir brukt er uformelle intervju med eiere av frisørbedrifter, observasjoner i klassesituasjoner, klassemøter med elevene og egen logg. Utprøvinger som gjennomføres i hver aksjon blir drøftet av elevene og meg som forsker. Tilbakemeldinger som her kommer

frem for ytterligere å gi elevene en meningsfull opplæring og styrke deres kvalitet i faget, blir tatt til etterretning eller jobbet med i neste aksjon. Drøftingen viser at U.B. gir stor grad av elevmedvirkning i opplæringen, som bidrar til økt forståelse og interesse for faget hos elevene. Gjennom U.B. jobber elevene meget relevant og utvikler en økt kvalitet i fagkunnskaper og sosial kompetanse etter arbeidslivets profesjonelle krav. Elevmedvirkningen ute i arbeidslivet, bidrar til at elevene finner bedrifter hvor de trives og får den opplæringen de har krav på. Antall elever som gikk ut i lære våren 2012, ble likevel kun seks, en mer enn skoleåret 2010/2011.

Fra denne forskningen kommer frem funn som viser forbedringer hos elevene i sosial kompetanse bestående av kundeservice, kommunikasjon og samarbeide. Disse kan jeg som lærer bringe inn tidlig i videre undervisning i P.T.F., som forhåpentlig gir nye elever en god start og mer tid til å jobbe med fagkunnskaper. I oppsummeringen fra elevene etter endt forskning, kom frem hva som for dem hadde vært nyttige og interessante prosjekter og innspill fra arbeidslivet. De ønsket at lærere underviste i sine beste profesjoner, og mer U.B. Mer oppfølging av lærer ute i arbeidslivet, kom også her frem. Som en oppfølging av disse elevenes ønsker og utfordringer, skriver jeg hvilke endringer dette har ført til skoleåret 2012/2013 og fremover. I oppgaven blir også forbedringer i frisørfagets opplæring drøftet. Her kommer frem antagelser som mulig kan styrke rekrutteringen til faget. For at opplæringen skal ses på av elevene så helhetlig som mulig, blir et kontinuerlig samarbeide skole/ arbeidsliv belyst.

Til sist ønsker jeg at denne oppgaven kan bli nyttiggjort av andre som jobber med opplæring i frisørfaget og andre yrkesfag. Så ønsker jeg i fremtiden det forskes videre på frisørutdanningen, og antagelser som kommer frem i denne oppgaven, blir videre sett på.

Summary:

Research area: How can the quality of the hair dressing education be improved so that it will be more meaningful for the students and relevant for what is demanded of them by work life?

In this thesis I have written about the subject of hair education, my profession and also personal interest. The background for this thesis is the increased problem one has seen in most of the trade education, the fact that the recruitment is extremely low, which leads to a lack of professionals in this field. Less and less youngsters are interested in this type of education, and an increasing number of students who have finished the first two years of this education, choose to end it before starting their practical training.

With my extended experience in this field as an employee and later on as an employer and now, for more than twenty years, as a teacher, I would have been looking into some of these issues that might be reasons for the above mentioned challenges. I have chosen to take a closer look at two of the areas the students regard as a problem, which is the fact that they get too little practical experience during their two years of study, and therefore have difficulty converting theory into practice. Additionally, many of them are neither satisfied with the teaching they get nor with the way they are treated by long-time experienced hairdressers in work life. Then I will focus on what the professionals consider being a challenge; they believe that the students coming to work for them after one year in school have too little knowledge in the field, and besides, they have a lack of social skills making them unable to treat the customer in the correct way. One last point that I will treat in this thesis is the decreasing interest for the subject, something which the employers regard as a huge weakness with the students. Through this research, the way hairdressing education is organized in Norway will also be discussed. My aim is that this thesis will give some understanding of the challenges we face in this field and result in some findings that will help improve the above mentioned cases and give me some advice on good strategies for my future teaching.

Regulations supporting the main subjects in this thesis, say that both school and work life are obliged to give the students a meaningful education relevant to the demands of work life, and that the students should be actively involved and responsible for their own learning. The theories supporting this thesis, go into detail about these laws and regulations, and also include aspects on the use of different learning methods.

The research for this thesis will be conducted in the subject P.T.F. where the students are getting their practice out in the real world by including them in work life half of the time and

making them run their own business the rest of the time. I will be the one deducting the research with the help of my 14 students as councilors. The empery consists of four actions where work life/professionals, practical work for the students and UB are all elements which are included in the process.

The methods I will use are informal interviews with work life/professionals, observations during class, meetings and notes taken by myself. Improvements that will strengthen the quality of the student education will be discussed with the students by me.

From various discussions with the students, it has been established that the method UB linked with the students own participation and influence on the subject, has given them a better understanding and interest for the subject. Through the method UB, the students get to work with what is relevant to the subject, giving them a better base when having to face the real demands of work life. However, despite good findings and interesting conclusions leading to some minor changes in the educational structure, the number of students taking on a job to get the practical experience needed after the obligatory education was only one more in 2012, than in 2011.

Then the thesis discusses the way the hairdressing education is organized in Norway and what could possibly strengthen the recruitment to this field and what is needed to get an even better cooperation between school and work life. I end the discussion with remarks to my own research. Here I would like to highlight the strong and the weak points in this thesis. I then underline some findings that to me seem especially interesting to bring into today's educational system, and I have a brief look at what effect these changes actually have had during the school year 2012/13.

As a final remark, I hope that this thesis will be used by other educators finding themselves in the same situation as myself. I also wish that there will be more research on hair dressing education in the future, that more theories will be developed for this subject area, and perhaps that some will be based on the conclusions drawn from the experiences gained throughout the work on this thesis.

Innholdsfortegnelse

Innhold

Sammendrag	2
Summary:	4
Innholdsfortegnelse	6
1 Innledning.....	10
1.2 Problemstilling:	17
1.3 Egen erfaring fra frisørfaget.	20
1.4 En kort redegjørelse om empiriens gjennomføring.	22
1.5 Oppgavens oppbygging.....	22
2 Lovverk	24
3 Aktuelle teorier.....	29
3.1 Meningsfull opplæring.	29
3.1.2 Oppsummering.	32
3.2 Elevmedvirkning.	32
3.3 Relevant opplæring.....	33
3.3.1. Oppsummering.	35
3.4 Samarbeidet skole/ arbeidsliv.....	36
3.4.1 Oppsummering.	37
3.5 Indirekte og direkte uttalelser som angår U.B.....	38
3.5.1 Oppsummering.	41
3.6 Sosial kompetanse.	41
3.7 Veiledning	42
3.8 Mesterlære.....	42
3.8.1 Oppsummering.	44
4 Forskningsdesign.....	44
4.1 Figur av forskningsdesign	45

4.2 Aksjonsforskning.....	47
4.2.1 Ulike tilnærminger.....	47
4.2.2 Min aksjonsforskning.	49
4.2.3 Hvem er elevene.....	51
4.3 Kvalitative metoder.....	51
4.3.1 Klassemøte.....	52
4.3.2 Intervju.....	52
4.3.3 Observasjon.....	55
4.3.4 Logg.....	56
4.4 Validitet.....	56
4.5 Reliabilitet.....	57
4.6 Etikk.....	57
5 Empirien.....	58
5.1 Kronologisk fremstilling av empirien.....	59
5.2 Aksjonsforskningsspiralen (fig 3).....	61
5.3 Første aksjon: Oppstart.....	61
5.3.1 Fra arbeidslivet inn i skolen.....	61
5.3.2 Klassemøte etter utplassering.....	62
5.3.3 Første U.B.....	63
5.3.4 Klassemøte etter første U.B.....	65
5.3.5 Oppsummering og hva som kan forbedres i andre aksjon.....	65
5.4 Andre aksjon: Veien videre.....	66
5.4.1 Arbeidslivets uttalelser.....	66
5.4.2 Fra arbeidslivet inn i skolen.....	67
5.4.3 Klassemøte etter utplassering.....	68
5.4.4. Andre U.B.....	69
5.4.5 Klassemøte etter andre U.B.....	70

5.4.6 Oppsummering og hva som kan forbedres i tredje aksjon.	71
5.5 Tredje aksjon. Positive resultat.....	72
5.5.1 Fra arbeidslivet inn i skolen.	72
5.5.2 Tredje U.B. i aksjonsforskningen.....	73
5.5.3 Klassemøte etter tredje U.B.....	73
5.5.4 Oppsummering og hva som kan forbedres i fjerde aksjon.	74
5.6. Fjerde aksjon: Avslutning og tilbakemelding.....	75
5.6.1 Fra arbeidslivet inn i skolen.	75
5.6.2 Arbeidslivets uttalelser.	75
5.6.3 Klassemøte etter utplassering.....	76
5.6.4 Fjerde U.B.	77
5.6.5 Klassemøte etter fjerde U.B.	77
5.7 Elevenes oppsummering.....	78
5.8 Oppsummering.	79
6 Analyse/ drøfting.....	80
6.1. U.B.	81
6.1.1 Fagkunnskaper:	81
6.1.2 Kundeservice.	84
6.1.3 Kommunikasjon.	85
6.1.4 Samarbeide.	86
6.1.5 Interesse.....	87
6.1.6 Oppsummering.	88
6.2 Elevmedvirkning.	89
6.2.1 Oppsummering.	91
6.3 Samarbeidet skole/arbeidsliv.....	92
6.3.1 Fagkunnskaper.....	92
6.3.2 Kundeservice.	98

6.3.3 Kommunikasjon.	98
6.3.4 Samarbeide.	99
6.3.5 Interesse.	100
6.3.6 Oppsummering.	102
6.5 Frisørutdanningen.	104
7 Konklusjon.	106
7.1 U.B.	106
7.2 Elevmedvirkning.	108
7.3 Samarbeide skole/arbeidsliv.	109
7.4 Oppsummering:	111
7.5 Aksjonsforskningens betydning:	112
7.6 Frisørutdanningen.	113
7.7 Ønsker for disse funnene.	114
7.8 Egen nytte av oppgaven:	114
7.9 Nye oppdagelser fra denne oppgavens konklusjoner/ funn skoleåret 2012/2013	115
Litteraturliste	117
8 Vedlegg.	121

1 Innledning

1.1 Innledning og bakgrunn for valg av problem stilling.

Som lærer på Vg2-frisør ved Hamar katedralskole, er det frisørfaget denne forskningen vil handle om. Det jeg ønsker er nyttige funn som på sikt øker rekrutteringen til faget, med å gi elevene det jeg mener er en interessant opplæring, nyttig for deres videre læretid, og i tråd med kravene som blir stilt fra arbeidslivet. Dessuten ønsker jeg innspill til min videre opplæring og frisørfagets utdanning.

Gjennom de siste årene har søkerantallet ved min skole til Vg2- frisør blitt lavere, og utdanningsminister Kristin Halvorsen sier i sin tale på konferansen i NHO yrkesfag, at Norge trenger fagarbeidere for å holde hjulene i gang (Halvorsen, 2012). Jeg stiller et spørsmål om hvordan dette problemet har oppstått. Fra min bakgrunn som arbeidstager, arbeidsgiver, opplæring av lærlinger og nå som lærer i faget, tror jeg problemet har flere årsaker. Frisørfaget, som jeg kjenner til, er et krevende fag hvor du må yte service, være blid, ydmyk og en dyktig fagarbeider som viser interesse for faget, og i tillegg oppdatert på nye moter. Du må jobbe hardt for å oppnå en god lønn, da yrket opererer med provisjonslønn. Halvorsen refererer til nedgangen de siste 6 årene hvor 14 % færre jenter og 9 % færre gutter har søkt seg til yrkesfag. Hun mener at effekten av dette blir enda sterkere ved at så få kommer seg ut i lære, da halvparten av 2007 kullet søkte lære plass, hvor 2 av 3 endte opp som lærlinger. Så viser tall fra en oversikt fra videregående opplæring (V.G.O.) at fra mine kull med elever på Vg-2 frisør året 2007/2008, var det 12 av 15 som gikk ut i lære og har blitt frisører, mens fra 2008/2009 og frem til 2011 er det kun 5 elever pr. år av 15 som har blitt i faget (Opplæring, 2013). Jeg tror de resterende elevene søker studiekompetanse det tredje året. Fullfører de, ender de som oftest opp i andre yrker. Vår skole fikk tilsendt fra lederen i Norsk frisørlærerforbund (N.F.F.) en oversikt over antall primærsøkere på landsbasis året 2012, som viser skremmende tall for fagets fremtid (Frisørlærerforbundet, 2012).

Jeg observerer at Norge har blitt et rikt land som tilsier at flere og flere går til frisøren, steller håret sitt og kjøper hårprodukter i salonger. Frisørfaget er helt avhengig av håndkraft og har liten mulighet for erstatning av ny teknologi. Problemet på landsbasis blir å få nok frisørlærlinger og ferdig utdannede frisører. Den samme utviklingen kan en også se i andre yrkesfag. I forbindelse med en studiesamling på HiOA hvor temaet var: «Sentrale problemstillinger innen fag og yrkesopplæring», ble min oppmerksomhet rettet mot følgende

utsagn der administrerende direktør Torgeir Stensli, Automobil AS, uttrykte sin bekymringsmelding:

Hva skal jeg gjøre når jeg etter hvert som gammel trenger en som reparerer bilen min, en som reparerer evt. lekkasjer som oppstår på badet mitt, en som kan hjelpe meg med vedlikehold på huset og en som kan klippe det håret jeg har igjen,(logg, 1. 2. 2009).

Dette var en refleksjon som sa meg at frisørfaget var lagt inn i hans bekymring.

Frisørfagets opplæring.

Dette er et tema som dukker opp hos alle som er berørt av faget, og jeg ønsker i denne oppgaven og se på forandringer som kan jobbes videre med til forbedring av frisørutdanningen og mulig øke rekruttering. For å se tilbake på fagets opplæring som viser rammer for noen av problemene som har oppstått- og en bakgrunn for at jeg vil gjøre noe. Yrkesfag har lange tradisjoner, og opplæringen har fra gammelt blitt formidlet gjennom mester/ svenn, ofte fra generasjon til generasjon. Yrkesfaget ble lært i miljøet det ble utført. Etter hvert ble yrkesfagopplæringen gjennomført i ulike modeller hvor skole overtok en del av opplæringen. Med Reform 94, kom 2+2 modellen, der eleven gikk 2 år i skole og 2 år som lærling i bedrift. Under denne reformen hvor VG-1 bestod av opplæring mot flere yrker, var intensjonen med et felles grunnkurs som basis for mange yrkesutdannelse, at elevene var for unge til å ta et yrkesvalg som 16-åringer. Så etterhvert viste denne modellen å være demotiverende på mange elever, fordi de fikk minimal undervisning i det faget de ønsket å videreutdanne seg til. Nåværende reform, Kunnskapsreformen som kom i 2006, har samme oppbygging, men et annerledes læreplanverk enn Reform 94. Intensjonen med denne eksisterende reformen, er å få utdanningsløpet til elevene så raskt som mulig rettet mot det yrket de ønsker å utdanne seg til. En viktig hensikt med Kunnskapsreformen er å få flere ungdommer tilbake til yrkesfag, og om mulig løse opp dagens trend som sier at flere og flere av dem velger seg en akademisk utdannelse. Spørsmålet mitt blir her om ytterligere frisørutdanningen må endres for å styrke rekrutteringen?

Fra min hverdag som lærer ser og hører jeg problemer som oppstår i frisørutdanningen fra elevenes- og arbeidslivet sin side. Elevene mener de har for lite praksis i sitt skoleløp, og at teorien kan være vanskelig å forstå uten praktisk arbeide, og det sies at elevene skal ha en meningsfull opplæring hvor teori og praksis blir flettet sammen og gjør undervisningen

klargjørende for dem (Opplæringsloven, 1998). Her i denne oppgaven ønsker jeg å prøve ut min antagelse fra tidligere erfaring som sier meg at ungdomsbedrift (U.B.) er en metode hvor elevene oppnår en meningsfull opplæring med mye praksis som knyttes opp mot teori, og er en motsetning til en splittet opplæring (Støten, 2008). Så mener jeg U.B. er en undervisningsmetode som øker kvaliteten i faget, fordi elevene kan bidra med det de er gode på og føle seg verdsatt og betydningsfulle i en sammenheng med andre elever.

U.B. er en metode i ungt entreprenørskap (U.E.) som er en ideell, ikke politisk organisasjon som jobber for samarbeid mellom skole og næringsliv. Innovasjon og nytenkning er for mange elevbedrifter aktuelt å jobbe med. U.E. har til hensikt å tilrettelegge for å bidra til at elevene får en faglig utvikling, bygge nettverk, skape kreativitet, gi initiativ og foretaksomhet, bygge opp personlige egenskaper og holdninger ved å lære å tørre å ta initiativ, bygge opp selvtillit og kunne samarbeide både faglig og sosialt (Hamar Arbeiderblad, 2009). Ved min skole på Vg2-frisør, er U.B. organisert slik at elevene driver egne frisørbedrifter. Disse må være registrert i Brønnøysundregisteret før oppstart, lik virkeligheten ute i arbeidslivet. Hver U.B. består av fem elever, som hver av dem har en stilling i egen bedrift og sine kunder de har ansvar for. Stillingene består av daglig leder, personalansvarlig, økonomiansvarlig, markedsføringssjef og innkjøpssjef. Bedriftene blir drevet så nært som mulig opp mot frisørbedrifter og behandler levende, betalende kunder (Skogen & Sjøvoll, 2009). Min erfaring er at i U.B. ser elevene på alle kunder som likeverdige, fordi de tenker økonomi. Dette ser jeg står i motsetning fra tiden før vi startet U.B., hvor opplæringen var lærerstyrt med hårmodeller som elevene måtte trene på. Da uttrykte de stadig de var lite motiverte til å jobbe. Jeg tenker her å forske på denne antagelsen som sier at elevene er mer motivert til å jobbe, etter oppstart av U.B.

Fra min erfaring er U.B. en metode hvor elevmedvirkning har stort fokus, og jeg ønsker her å se på om dette gir elevene en meningsfull opplæring og styrker deres kvalitet til faget. Min antagelse er at elevene bygger opp sin selvstendighet i sitt arbeide med først å behandle kjente kunder der de på forhånd vet kundens ønske for sitt hår. Så tar de utfordringer i opplæringen gjennom ukjente kunder «dropp in», hvor kundens ønske i utgangspunktet er ukjent. Med andre ord tenker jeg elevene styrer sin egen utvikling og trening i faget med selvvalgte utfordringer. Jeg ønsker også å utfordre min antagelse som sier meg at elevmedvirkning skaper mer interesse og nysgjerrighet på faget. Dessuten vil jeg forske på om elevene bygger opp en egen trygghet på seg selv, reflekterer over-, og blir kritiske til eget arbeide, ved å stille egne kundekonsultasjoner. Opplæringsloven sier det er viktig både fra skolens- og arbeidslivets

side å lytte til elevene og ta deres ønsker på alvor, dersom de skal fullføre sin utdanning (Opplæringsloven, 1998). En annen side ved U.B. er at med elevmedvirkning i så stor grad, kan elevene ta disse timene som en hviledag hvor de ikke har en kunde og opplæringen blir ikke i tråd med den intensjonen U.B. står for. Dette i seg selv kan også etter hvert bli lærdom for elevene, men kan neppe brukes som læringsstrategi (Skogen & Sandvoll, 2009). Min erfaring sier at i en bedrift bestående av fem elever, er det sjelden alle fem som ønsker og « ikke lære noe». De er avhengig av kunder for ikke å gå konkurs. Når slike situasjoner oppstår ser jeg det fører til konflikter innad i bedriftene hvor elevjustisen rår, og jeg antar dette er en læringsform som huskes bedre hos elevene, enn «mas» fra en lærer.

I motsetning til min erfaring fra arbeidslivet hvor det som oftest er en veileder på tre lærlinger, har en lærer i U. B. 14 elever samtidig. På en dag med elevbedrifter i U.B. innebærer dette at en lærer alene ikke har oversikt over elevenes gjøremål til en hver tid, men må bruke tiden til oppfølging av elevenes kunder. Alle elevene kan derfor ikke ha kunder samtidig, og jeg antar her at elevenes læringseffekt hadde blitt større med et tolærersystem som innebærer større tidsressurs til hver elev, og gir en større kvalitet i opplæringen. Videre tenker jeg de elevene som ikke har kunder i U.B. må jobbe med andre oppgaver knyttet til sin bedrift, som for eksempel opprydding, markedsføring og varebestilling. For ytterligere å styrke elevenes læring i U.B. antar jeg elevene også kan jobbe med selvvalgte mål de ønsker å repetere.

Som lærer i U.B. tenker jeg min lærerrolle stadig går over i en veilederrolle, fordi jeg er lyttende til elevene og stiller ledende spørsmål slik at de selv skal oppdage hvordan de kommer frem til riktige kundekonsultasjoner (Grendstad, 1986). Dette er en motsetning til å gi eksakte svar på elevenes problemstillinger. Som veileder skal du være ydmyk for oppgavene og vise omtanke for elever og kunder. Du skal under samtaler med elevene, vise dem interesse og respekt. Gjennom samtalen kommer faglig- og sosialt fokus frem som ofte forsterker betydning av elevenes personlige utvikling (Freire, 1975), og jeg ønsker her å se nærmere på om denne teorien stemmer. Dersom en bedrift blir oppsøkt av kunder som ønsker sitt hår utover den grunnleggende opplæringen elevene til da har gjennomført, må jeg som lærer demonstrere. Et eksempel på dette kan være en ny moteklipp. Denne form for opplæring der elevene observerer og kopierer etter læreren, antar jeg er en form for mesterlære (Kvale & Nilsen, 1999).

Styrking av samarbeidet skole/ arbeidsliv

Fra arbeidslivets side hører jeg som lærer snakk om elevenes «dårlig oppdragelse», og fra min erfaring er U.B. en metode som også styrker elevenes sosiale kompetanse gjennom kundeservice, kommunikasjon og samarbeidet de må lære for å behandle sine kunder. De må innad i hver bedrift, for at den skal fungere bra, lære seg sosial kompetanse (Generelle del av læreplan, 1993). Når elevene driver egne bedrifter i U.B. må de i motsetning til metoden rollespill, som jeg ser på som god trening i oppstart av Vg2-frisør, men som etter hvert blir tatt lite seriøst og profesjonelt når elevene blir godt kjente, behandle levende kunder som krever en god kundeservice. Det omhandler en ren og delikat salong, kundene blir verdig mottatt, og de er midtpunktet for frisøren under behandlingen og slipper unødig venting. Min erfaring som jeg her ønsker å følge opp i denne oppgaven, sier at skal elevene oppnå en god kvalitet i sitt arbeide må de lære seg « god oppførsel» for at kundene skal bli fornøyde og komme tilbake. Bedriftene i U.B. er som i arbeidslivet, avhengig av kunder for en inntjening som i det minste må dekke vareinnkjøp, men også gjerne et overskudd som kan brukes til videreutvikling av bedriften og seg selv. Inntjening tenker jeg er en motivasjon til å ta kunder.

Kommunikasjon og samarbeide må også fungere mellom elev og kunde for at kunden skal bli fornøyd med sitt hår. Jeg mener som lærer elevene til en hver tid må tenke bevisst over det de snakker om. Skal skolens salong drives profesjonelt, ser jeg kommunikasjonen må utbedres. Som lærer i U.B. ser jeg også hvordan mange sliter med et godt samarbeide. Det virker som å samarbeide har for lite fokus i grunnskolen, selv om det er lærdom som styrker elevene når de kommer ut i arbeidslivet og må omgås med ulike personligheter. Dessuten gjennom U.B. hvor elevene jobber med ukjente kunder, får de mulighet til å kjenne på om nærhet hele dagen med fremmede mennesker, passer dem. Fra min erfaring har jeg opplevd elever som synes dette er vanskelig, og av den grunn valgte bort frisøryrket. Jeg tenker dette er et problem som burde vært oppdaget tidligere i elevenes utdanning, slik at hun/han kunne valgt en utdanning der menneskenærhet ikke var så fremtredende.

Fra elevenes side blir utplassering i arbeidslivet mye kritisert. Teorien hevder at det er gjennom utplassering elevene får oppleve faget og det riktige miljøet og ikke i en skolesituasjon sammen med andre elever (Helms Jørgensen, 2011). Selv mener jeg samarbeidet skole/ arbeidsliv er viktig for rekruttering til faget, da min erfaring sier at mange elever har skiftet mening og ønsker ikke å bli frisør etter utplassering. Fra dette viser jeg til min forrige oppgave 4300 på masterutdanningen, med problemstillingen: «Hvordan kan jeg som kontaktlærer motivere mine elever på Vg2-frisørfag til å bli lærling i faget?»

I denne oppgaven som omtalt foran, samarbeidet jeg med videregående opplæring på fylket (V.G.O.), som kom med bekymring for rekrutteringen til frisørfaget. En representant fra V.G.O., min avdelingsleder, arbeidskolleger i samme fag og jeg, startet høsten 2010 en møtevirksomhet skole/ arbeidsliv. Min bakgrunn for dette samarbeidet i denne oppgaven, var funn som kom frem gjennom tidligere intervju med elever på Vg2-frisør. Det må her poengteres at ved min skole er det elevene selv som finner bedrifter de ønsker å være utplasserte i. Men nesten alle fortalte de mistet interessen for frisørfaget under utplasseringen i arbeidslivet. Flere av dem påsto det eneste de fikk gjøre ute i bedriftene, var forefallende arbeide, og de følte de var luft og ble helt oversett. Videre påsto noen at daglig leder/ eiere i bedriftene ble sure, dersom de ønsket å bytte utplasseringsbedrift. Fra denne oppgavens møtevirksomhet ble konkludert at fra høsten 2011 skulle skole/arbeidsliv utarbeide en skriftlig avtale om opplæringen ute i arbeidslivet. Denne avtalen skulle inneholde retningslinjer på tre områder.

- For det første at elevene skulle ha en fadder å forholde seg til.

- For det ander at elevene skulle gjennomføre oppgaver som var medsendt fra skolen, skrevet av lærere i samarbeide med arbeidslivet.

- For det tredje at elevene kunne bytte bedrift for å finne et sted hvor de kjente de trivdes og hadde mulighet til å fullføre sin utdanning som lærling (referat, 2011), (vedlegg 1).

For meg som lærer og oppfølger av elevene ute i arbeidslivet, ser jeg viktigheten av at disse retningslinjene blir overholdt, og jeg som lærer gjennom samtaler med elevene får det bekreftet. Blir ikke disse fulgt opp, må grunner utredes.

For å styrke kvaliteten i sin egen opplæring, er min erfaring at elevene må observere fagkunnskaper og sosial kompetanse ute i arbeidslivet. Min antagelse er at de gjennom egen observasjon blir mer kritiske til egne handlinger og oppdager hva de ønsker å lære mer om. Elevene må få nok oppgaver og jobbe med i utplasseringsperiodene. De kan trene på levende modeller de selv har skaffet seg eller repetere disipliner på dukkehoder for ikke å føle at utplassering er mye dødtid i opplæringen. Jeg antar også det er viktig at representanter fra arbeidslivet kommer inn i skolen og forteller om deres situasjon når elevene kommer ut i utplassering, for at de skal få en bedre forståelse for arbeidslivets krav og tiden som bedriftene har til elevenes disposisjon.

Som lærer mener jeg å se positive refleksjoner elevene har gjort seg ute i arbeidslivet, gjenspeiler seg hos dem i egen bedrift i U.B. Jeg ønsker også i denne forskningen å finne ut om U.B. i skolen har nytteverdi for elevene som lærling.

Arbeidslivets krav.

Videre i dette samarbeidsmøte mellom skole/ arbeidsliv høst 2010, ble det fra arbeidslivets side ytret ønske om å komme inn i skolen og bidra eller observere i undervisningen, for å vise hvordan skole/arbeidsliv opererer som en helhet i opplæringen (Hiim & Hippe, 2001). Mine antagelser sier at elevene hadde styrket sin opplæring dersom det fra arbeidslivets side kom tilbud til elevene om kveldskurs fra bedriftseiere eller opplæringsansvarlige, hvor de viste fagarbeider og elevene kunne stille spørsmål som de ønsket å vite mer om innen faget. Fra V.G.O. kom frem i denne møtevirksomheten at de ønsket samarbeidet skole/ arbeidsliv så sammenflettet at opplæringen blir sett på av elevene som et 4-årig-helhetlig løp, i motsetning til å se skolen som en arena og arbeidslivet en annen. Som lærer antar jeg det kan være nyttig å høre på elevenes- og arbeidslivets ønsker for å få samarbeidet om opplæringen så tilfredsstillende som mulig for alle parter.

Skape interesse for faget hos elevene.

De unge i dag lever i en teknologisk verden hvor det stadig er endringer, og arbeidslivet må være «på hugget» og utfordrende fordi ungdommen krever «et spennende liv». Dette opplever jeg en del bedrifter har oppdaget og tar på alvor. Men for å øke rekrutteringen og skape interesse hos ungdommen, som arbeidslivet klager på, antar jeg de må tilby elevene noe nytt innen faget. Bedriftseiere kommer ingen vei med bare «å uffe seg» over dagens ungdom. Under elevenes klassepresentasjoner i oppstart av skoleåret, sier de fleste at de har valgt Vg2-frisør for å oppdage om det er et fag de vil jobbe med. Dette forteller meg hvordan noe av iveren etter å utdanne seg til noe de lenge har ønsket seg, er borte. Som lærer antar jeg for å skape spenning hos elevene, må det tidlig i deres utdanning trekkes inn i skolen ulike personer med frisørutdanning som jobber i utradisjonelle yrker, som for eksempel med hår og sminke innen tv, teater og film. Dessuten tenker jeg vi lærere bør ha mulighet til regelmessige oppdateringskurs i faget for å kunne demonstrere nyheter for elevene. I frisørfaget har du som lærling mulighet gjennom Leonardo prosjektet og tilbringe 4 måneder med opplæring i en utenlandsk bedrift, og det er mange unge i dag, spesielt jenter, som drømmer om å flytte til et annet land for en periode. Kan jeg som lærer påvirke disse elevenes interesse for faget ved å invitere inn i skolen gamle elever som har tatt deler av sin utdanning i utlandet, til å fortelle om elevenes muligheter til å oppfylle disse drømmene? Dessuten fra min erfaring med U.B. antar jeg fornøyde kunder øker elevenes interesse og bidrar til at de ønsker mer opplæring som styrker deres kvalitet i faget.

Ut fra samfunnets behov om rekruttering til frisørfaget og mine antagelser og spørsmål til hva som kan gjøres for en utbedring, kom jeg frem til denne problemstillingen:

1.2 Problemstilling:

Hvordan kan kvaliteten i frisørutdanningen forbedres slik at den blir mer meningsfull for elevene og relevant til arbeidslivets krav?

Forskningsspørsmål:

- Hvordan kan elevmedvirkning bidra til en meningsfull opplæring?

Jeg ønsker her å undersøke i hvilken grad elevmedvirkning kan bidra til at elevene ser nytteverdien- og får en bedre forståelse av sin opplæring. Vil de se på opplæringen som mer meningsfull når de selv oppdager hva de må lære eller endre for å oppnå gode resultater i det faget de utdanner seg til? I hvilken grad skaper elevmedvirkning nysgjerrighet, kritisk tenking og interesse hos elever som selv er aktive i sin opplæring?

- Hvordan skaper metoden U.B. en meningsfull opplæring for elevene?

Etter mange år med erfaring fra U.B. ønsker jeg her å utfordre mine antagelser som sier at denne metoden gir elevene en meningsfull opplæring. Dette innebærer at elevene får en bedre teoretisk forståelse, øker deres selvstendighet, personlige refleksjon og utvikling, positivt. Et annet spørsmål er om U.B. kan bidra til passivisering hos elevene og dårlig utnyttelse av tidsrammen som er oppsatt? Så vil jeg se hvilke krav det stilles til lærerrollen i U.B. for at elevene skal oppleve en meningsfull opplæring.

-Hvordan styrke samarbeidet skole/arbeidsliv for å skape interesse hos elevene og gi en meningsfull opplæring relevant til arbeidslivets krav?

Det er til arbeidslivet vi i skolen utdanner elevene, og derfor ser jeg som lærer viktigheten av samarbeidet skole/ arbeidsliv for at opplæringen skal bli relevant. Det vil i denne forskningen bli satt fokus på oppfølging av retningslinjer for elevene ute i utplassering i arbeidslivet, som ble bestemt i samarbeidsmøtene skole/ arbeidsliv (s.15). Elevene og arbeidslivet skal få komme med sine uttalelser om hva som kan endres til forhåpentligvis forbedring i opplæringen, skape interesse for faget hos elevene og opplæringen generelt. Hvilken nytteverdi har metoden U.B. i skolen for elevene når de kommer ut som lærling i bedrift? Arbeidslivet ønsker å komme mer inn i skolen og snakke om faget og demonstrere disipliner

de er gode på, som for eksempel: klipp, farge, frisyreform, og annet. Vil dette være bidrag til at elevene ser på opplæringen som en helhet og ikke som to adskilte områder?

Begrepsavklaring:

Kvalitet:

Kvalitet er et kjernebegrep i denne problemstillingen som omfatter underbegrepene fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse (fig.1).

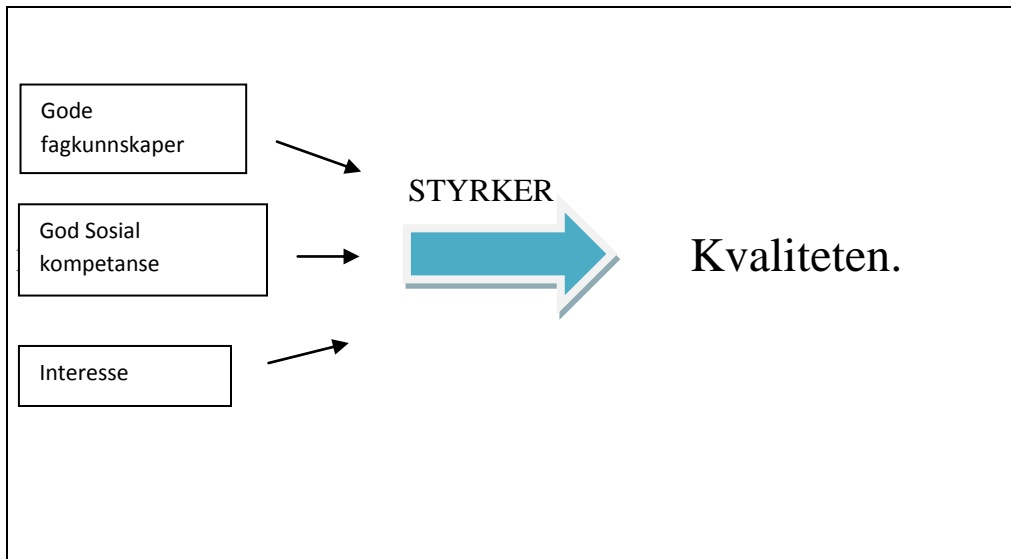

Fig.1

Jeg vil med denne forskningen prøve å styrke kvaliteten i frisørfaget ved å gi elevene en opplæring som i et yrkesfag omfatter gode fagkunnskaper, god sosial kompetanse og interesse for faget. Gode fagkunnskaper er et gjennomført dyktig håndverk hvor teorien må flettes inn i det praktiske arbeidet. For å oppnå en sikkerhet på sin faglige dyktighet er praktiske repetisjoner av de ulike disiplinene, en nødvendighet. Dessuten er frisøryrket et serviceyrke der en god sosial kompetanse må arbeides bevisst med. Som frisør jobber en med levende mennesker hele dagen, og derfor må kundeservice, kommunikasjon og samarbeide i opplæringen tidlig utvikles. Yrket krever at kunder blir fornøyde med tjenesten de betaler for. Dette poengterer jeg, fordi i mitt fag setter kunden pris på en hyggelig mottagelse, møte en ren og ryddig salong, en blid og opplagt frisør hvor en felles forståelse gjennom kommunikasjon og samarbeid må være tilstede for å kunne utføre et vellykket frisørarbeid. Som frisør ønsker du å trygge din egen lønn ved å bygge opp en fast kundekrets, med andre ord, kunder som kommer tilbake til deg fordi de er fornøyde med kvaliteten på ditt arbeide. Interessen for faget må styrkes hos elevene slik at de viser iver og engasjement i det stykke arbeid som skal utføres. Som kunde er det trygt og spennende å vite at frisøren er interessert

og oppdatert i faget hun/han jobber med, og ikke bare er der for å ha en jobb. Er du interessert i det du arbeider med, er gløden til å presentere og tilby nyheter for kundene, tilstede (Generelle del av læreplan; Dahlback, Hansen, Haaland & Sylte, 2011; Hiim & Hippe, 2001; Støten, 2008).

Jeg ønsker i denne oppgaven å forbedre kvaliteten i frisørfaget ved å la elevene jobbe med levende kunder hvor de antagelig bygger opp sin fagkunnskap, sosial kompetanse og interesse for faget.

Meningsfull opplæring:

Meningsfull opplæring kan sees på veldig forskjellig fra elev til elev, men i hovedsak menes en opplæring som skaper interesse og nysgjerrighet på yrket du har valgt. Opplæringen skal gi elevene lærelyst og mestringfølelse. På skolen og i arbeidslivet må elevene ha en tett oppfølging av lærer og bedriftseier for å oppnå en meningsfull og interessant opplæring. Elevene bør ha en lærer som brenner for faget, og ikke er utbrent (Opplæringsloven, 1998; Dahlback et al., 2011; Hiim & Hippe, 2001).

Elevmedvirkning.

Elevmedvirkning innebærer en aktiv deltagelse i sin egen opplæring i faget de utdanner seg til og i sosial kompetanse. Skal elevene fullføre sin utdanning, er det viktig både fra skolens- og arbeidslivets side, å lytte til dem og ta deres ønsker på alvor (Opplæringsloven, 1998; Dahlback et al., 2011).

Relevant til arbeidslivets krav:

En opplæring som skal være relevant til arbeidslivets krav/ behov, betinger at elevene får jobbe med oppgaver og teknikker i skolen som de kan bygge videre på ute i arbeidslivet som lærling. Skolen må gi en opplæring i fagets grunnleggende fagkunnskaper hvor elevene kan koble teorien inn i praktisk arbeide. Den sosiale kompetansen bør være etter endt skolegang hos elevene, tilfredsstillende til arbeidslivets krav. For å oppfylle arbeidslivets krav, er det viktig at elevene viser interesse for faget og deltar aktivt i opplæringen de får tilbud om, av bedriftene (Meld St nr. 30 (2003-2004), 2003; Dahlback et al., 2011).

Ungt entreprenørskap (U.E.) og ungdomsbedrift (U.B.).

Viser her til innledningen (s.12).

Samarbeide skole/arbeidsliv.

I en yrkesopplæring er det viktig at skole/arbeidsliv har et tett samarbeid og blir sett på fra elevenes side som en enhet og ikke to adskilte verdener. Skole/ arbeidsliv må, for ikke å skape frustrasjoner hos elevene, trekke i samme retning og ikke vise hverandre negative holdninger. De første to årene i skole danner elevenes grunnbasis i opplæringen, før de går ut i lære og starter fordypningen i faget. Dessuten er tiden til eleven som blir avsatt ute i arbeidslivet og fra besøk av lærer, begrenset. Det kreves derfor et samarbeid skole/ arbeidsliv for å gi elevene en forståelse for dette. Det er nødvendig for elevenes opplæring og trivsel ute i arbeidslivet og tidlig løse opp eventuelle misforståelser som kan oppstå på forskjellige plan (Grendstad, 1986; Helms Jørgensen, 2011).

1.3 Egen erfaring fra frisørfaget.

Jeg er selv frisørutdannet og har jobbet som arbeidstager i 10 år, arbeidsgiver i 22 år og gjennom de siste 20 årene som lærer på Vg2-frisør ved Hamar Katedralskole. Ut fra denne bakgrunn trekker jeg inn i oppgaven erfaringer både som arbeidsgiver/ opplæringsansvarlig og lærer. Jeg vil her si litt om hvordan jeg opplevde «en frisørs hverdag» og hva jeg mener kjennetegner god kvalitet i frisørfaget, hvor gode fagkunnskaper, god sosial kompetanse som her omhandler kundeservice, kommunikasjon og samarbeide. Det er også viktig at interessen for faget er på plass.

Frisørfaget er et kreativt men krevende yrke som omhandler håndverk og service. Som frisør er du i kontakt med mennesker hele dagen. Faget består av å utføre gode fagkunnskaper samtidig som du yter en god sosial kompetanse ovenfor den kunden du behandler. Men først og fremst er det dine gode fagkunnskaper og din trygghet i faget som er det viktigste.

Sikkerheten i alle disipliner, som for eksempel klipp, farge og lignende, med underliggende gode teorikunnskaper, er helt elementært. For å ta et eksempel viser jeg til kunnskapen om hvordan fingrene må vinkles for å få til en ønskelig, perfekt klipp.

Tegning av skisser er også mye brukt i konsultasjoner sett opp mot kundens anatomiske oppbygging, for å vise hvilken frisyre du som fagmenneske anbefaler.

En god kundeservice kjennetegnes med «å være til stede» for kunden under hele behandlingen. Med andre ord å være oppmerksom slik at kunden blir raskt tatt imot, har det behagelig, sitter godt, har noe å lese på, tørre håndklær og dersom det er ønskelig, noe å

drikke på. Så er det viktig at kunden møter en ren og ryddig plass, og en godt forberedt, tilstedeværende frisør.

Frisøren kan ikke kommunisere med kunden gjennom fagterminologi, men må benytte ord som kunden forstår. I utgangspunktet liker kunden at vi er gode rådgivere som kommuniserer om deres hår og gjennom vår profesjon anbefaler produkter de trenger til hjemmebehandling. Kommunikasjonen fra frisørens side skal føles ærlig av kunden, og det skal gis konstruktive tilbakemeldinger på spørsmål som blir stilt angående for eksempel hår og hodebunnspleie. Samtidig er det et uttrykk som lyder: «kunden har alltid rett», men som frisør er det din ekspertise som kan påvirker kunden. Videre er frisørfaget et yrke hvor kundene bestiller time, med andre ord er tiden sentral. Kunder må ikke sitte og vente uten kommunikasjon med sin frisør. Min erfaring er at ved tannlege – og doktorbesøk aksepterer de fleste av oss ventetid, men hos frisøren tillates det ikke. Opplever en kunde venting hos sin frisør uten noe form for kommunikasjon, kan konsekvensen bli at hun/ han velger en annen. Kommunikasjon og kundeservice mellom kunde og frisør har stort fokus. I dette yrket kommer du ofte nær dine kunder både fysisk og rent sosialt. De fleste frisører bygger opp sin egen faste kundekrets, og det er mennesker du behandler og snakker med gjerne hver åttende uke. Et eksempel er at du som frisør på samme dag utfører en brudepynt og behandler en kunde som skal i begravelse etter en av sine nærmeste. Med dette mener jeg å fortelle hvordan frisørens sosiale kompetanse må være på plass for å kunne takle ulike situasjoner i menneskers liv. Er det en fast kunde du som frisør behandler, kan det for mange bety mye at du som frisør viser du husker han/ henne fra forrige besøk.

Samarbeide mellom kunde og frisør må være optimalt for å oppfylle kundens ønske. Skal kunden føle ro og harmoni under sin behandling, kreves også et godt samarbeide innad i bedriften. Med andre ord kan ikke bedriften fylles av høylytte stemmer eller sure miner.

Som frisør må du vise interesse for faget og hele tiden være oppdatert på moter og trender og nytt innen hår og hårprodukter. De ulike leverandørene innen hårprodukter arrangerer flere kurs hver høst og vår. Brenner du for faget ditt, blir oppdatering på siste nytt en selvfølge. For å kunne tilby kunder forandringer som rettes mot dagens motebilde og nye produkter, må du som frisør være interessert i ny lærdom og trene på nytt innen disiplinene.

Etter ferdig behandling skal du som frisør gi din kunde full oppmerksomhet til personen er ute av salongen, og sist men ikke minst skal kunden gå ut med hevet hode over å være fornøyd med sitt nye utseende.

Fra egen erfaring gir jeg en oppsummering av hva jeg legger i god kvalitet i frisørfaget: Gode fagkunnskaper som innebærer at fagets disipliner hvor teorien er involvert, blir utført perfekt.

Kundeservicen tilsier at kunden blir møtt av en delikat salong hvor frisøren er oppmerksom og har kunden i positivt fokus under hele behandlingen.

Kommunikasjonen skal i første omgang være forståelig for kunden og ha fokus på kundens hår og behandling, dersom det ikke er ønskelig fra kundens side og rette samtalen mot noe som for dem er et viktig tema.

Samarbeidet mellom kunde/ frisør og de ansatte i bedriften, må fungere slik at kunden blir fornøyd med resultatet og føler ro og harmoni i bedriften under behandlingen.

Interesse for faget må være tilstede hos frisøren slik at kundene forstår de blir behandlet av en oppdatert frisør som kan tilby nyheter innen behandlinger eller hårprodukter (Hiim & Hippe, 2001).

1.4 En kort redegjørelse om empiriens gjennomføring.

Jeg redegjør her kort en helhetlig tanke rundt denne oppgaven som jeg vil prøve ut for forhåpentligvis å styrke rekrutteringen til faget og øke dens kvalitet i opplæringen hos elevene i fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse. Jeg vil eksperimentere med stor grad av elevmedvirkning i U.B. i skolen og samarbeidet skole/ arbeidsliv. Kan det gi elevene en meningsfull opplæring etter arbeidslivets krav og styrke deres interesse til faget. Videre ønsker jeg å utfordre sammenhenger mellom U.B. i skolen og dens kvalitet i opplæringen, stilt opp mot arbeidslivets krav.

1.5 Oppgavens oppbygging.

Kapitel 2:

I dette kapitlet vil de ulike rammebetingelser og styringsvedtak som legger føringer til denne oppgaven bli presentert og drøftet. De viktigste elementene er:

Opplæringsloven som peker på en meningsfull opplæring, elevens møte med arbeidslivet og elevmedvirkning.

Stortingsmeldingen som påpeker at opplæringen i skolen må relateres til arbeidslivet.

Utviklingsplan for Hamar Katedralskole som påpeker entreprenørskap i skolen.

Den generelle delen av læreplan som omhandler elevenes sosiale kompetanse.

Kapitel 3:

I dette kapitlet presenterer jeg teorier som legger bakteppe for denne oppgaven innen meningsfull opplæring, elevmedvirkning, relevant opplæring, samarbeidet skole/ arbeidsliv, U.B., sosial kompetanse, veiledning og mesterlære. Jeg skriver ut noen teorier sett fra mitt hermeneutiske syn og i form av direkte sitater. Drøfter- og ser bruken av dem inn i egen oppgave. Oppsummerer etter hver teori og ser på forfatternes enigheter og uenigheter og min mening.

Kapitel 4:

Her blir oppgavens design presentert ved figur to, forklart og drøftet skriftlig. Så blir aksjonsforskningen presentert generelt og individuelt. De kvalitative metodene som gjennomføres, består av elevenes klassemøter, uformelle intervju, observasjon og egen logg fra ulike prosjekter. Til sist i dette kapitlet blir validitet, reliabilitet og etikk ivarettatt.

Kapitel 5:

Empirien blir vist kronologisk med en tidslinje. Aksjonsforskningen blir vist i en spiral bygget på fire aksjoner, etterfulgt av en skriftlig del som forteller hva som skjer i forskningen og endringer som blir gjennomført til forbedringer for å gi elevene en meningsfull opplæring etter arbeidslivets krav. Aksjonene avsluttes med en oppsummering av elevene over hva som kan forbedres i videre undervisning i P.T.F., og egen oppsummering.

Kapitel 6:

Her kommer analysen/ drøftingsdelen som omhandler tema som belyser min problemstilling og forskningsspørsmål. Jeg drøfter fagkunnskaper, sosial kompetanse, interesse i U.B. og samarbeidet skole/arbeidsliv, elevmedvirkning og frisørutdanningen. Drøftingen inneholder innspill fra elevene, arbeidslivet, styringsdokumenter, teorier og mine egne meninger. Jeg velger å starte nesten hver del med et elevsitat, da denne oppgaven preges mye av elevenes mening. Etter hver drøftingsdel velger jeg en oppsummering av hva som kommer frem.

Kapitel 7:

Her kommer frem konklusjoner/ funn fra denne forskningen som bekrefter eller avkrefter mine antagelser og spørsmål i innledningen for å gi elevene en meningsfull opplæring og styrke kvaliteten i faget hos dem, etter arbeidslivets krav. Blant annet for å skape interesse hos elevene slik at de går ut i lære og øker rekrutteringen til faget. Etter det som omtalt foran sees U.B. på som en god opplæring. Deretter følger en oppsummering av konklusjonskapitlet og hvilke ønsker jeg har for spredning av denne oppgaven. Egen læring av å skrive denne

oppgaven, og resultater i min undervisning 2012/2013 som har oppstått etter at deler av denne aksjonsforskningens funn har blitt satt ut i praksis.

2 Lovverk

Her i dette kapitlet vil jeg presentere og drøfte de ulike rammebetingelser og styringsvedtak som legger føringer for innholdet i denne oppgaven. Det påpekes at elevene skal ha en kvalitativ, meningsfull opplæring, relatert til arbeidslivet. Elevene skal selv være aktivt medvirkende i sin opplæring og reflekterende over sine valg og sin fremtid.

I denne oppgaven vil jeg utfordre mine antagelser som sier at U.B. gir elevene en kvalitativ og meningsfull opplæring der fagkunnskaper og sosial kompetanse blir ivaretatt. Dessuten vil jeg finne ut om U.B. gjennom å drive egne bedrifter identisk med bedrifter ute i arbeidslivet, fører til at elevene reflekterer over egen fremtid, styrker selvtillit, blir kritiske og får interesse for faget. Jeg vil også se på viktigheten av elevmedvirkning for å gi en meningsfull opplæring.

Ut fra det som omtalt foran, ser jeg dette lovverket som rammebetingelser for denne forskningen.

1. (Opplæringsloven, 1998) understreker at elevene må ha en meningsfull opplæring. Den påpeker også elevenes opplevelse ute i arbeidslivet (Opplæringsloven, 1998).

(Opplæringsloven, 1998) påpeker viktigheten av elevmedvirkningen i elevenes opplæring (Opplæringsloven, 1998).

2. (Meld St nr. 30 (2003-2004), 2003) hevder blant annet at arbeidslivet skal skaffes kvalifisert arbeidskraft, og gjennom skolen skal elevene reflektere over sine valg og påvirke sin fremtid (Meld St nr. 30, (2003-2004), 2003).

3. Deler av (Utviklingsplan, Hamar Katedralskole, 2012-2013, 2012) påpeker deres nettverk i forhold til kvalitet på opplæringen gjennom entreprenørskap. (Utviklingsplan, Hamar Katedralskole, 2012-2013).

4.(Generelle del av læreplan, 1993) som tar for seg opplæring i sosial kompetanse (Generelle del av læreplan, 1993).

Jeg vil så gå over til en nærmere tolking av- og drøfting av disse føringene som her er omtalt.

2.1 (Opplæringsloven, 1998) påpeker i deler av loven at elevene for å kunne mestre sitt videre liv og delta i arbeidet som samfunnet krever både faglig og sosialt, skal ha en meningsfull opplæring som skaper lærelyst, engasjement og interesse for videre utvikling i faget de utdanner seg til. Den påpeker viktigheten av at teori og praksis blir sett på under ett i undervisningen (Opplæringsloven, 1998).

Dette er rammer som stiller store krav til både skolen generelt og opplæringen. Det sies at elevene skal mestre sitt videre liv ved å få en meningsfull opplæring i skolen. Videre liv hos eleven kan ikke en lærer forutsi, selv med en opplæring som eleven der og da ser på som meningsfull, engasjerende og interessant. Her bør rammen omformuleres for ikke å legge alt for stort ansvar på den enkelte lærer, dersom den skal bli oppfylt. Rammen tilsier en helt ønskelig situasjon for både lærer og elev, men trenger store ressurser til oppfølging dersom alle elevene skal oppnå en meningsfull opplæring som skaper hos den enkelte lærelyst, engasjement og interesse for videreutvikling i faget. Bør rammen si noe om metodene en lærer bruker i undervisningen der elevene er aktive, som antagelig forteller mer om elevenes lærelyst, engasjement og interesse for det arbeidet de gjør, enn en passiviserende metode.

Loven hevder videre viktigheten av elevenes opplevelse når de kommer ut i skole og arbeidsliv. Elevene må følge fastsatte regler og vise dannelse, men også møtes av skole og arbeidsliv med respekt og tillit. Elevene skal gis utfordrende oppgaver som skaper lærelyst. Diskriminering må ikke godtas på noe plan. Blir elevene oversett og ikke tatt vare på i sin skolehverdag eller ute i arbeidslivet, kreves en oppfølging slik at misforståelser blir oppklart og ingen føler seg diskriminert (Opplæringsloven, 1998).

Her påpekes rammer i loven som sier hvor viktig det er for eleven å føle seg ivaretatt og respektert både i skole og ute i arbeidslivet. Fra skolens side mener jeg sosial kompetanse (dannelse) må jobbes bedre med under hele skoleløpet, fordi arbeidslivet stiller store krav til elevenes oppdragelse. De fleste yrkesfag er knyttet opp mot kundebehandling hvor du som ansatt i en bedrift, hele tiden må forholde deg til mennesker. Det er viktig at bedriftene kjenner til Opplæringslovens rammer, slik at elevene i utplassering får interessante oppgaver og ikke ses på som ryddehjelp. Skal rammer som hevder at elevene ikke må bli oversett eller diskriminert i sin skolehverdag eller ute i arbeidslivet, bli ivaretatt, må tidsrammen til kontinuerlige samtaler lærer/elev og lærer/ bedrift økes betraktelig.

(Opplæringsloven, 1998) påpeker i deler av denne loven hvor viktig det er at elevene er aktivt deltagende i sin egen opplæring. Gjennom elevmedvirkning får de et eierforhold til sin lærdom i det faget de utdanner seg til. Elevmedvirkning virker inspirerende på elevene fordi de føler at de ikke blir tvunget inn i en opplæringen de mener for dem er unyttig. Det er viktig at elevene blir hørt i skole og ute i arbeidslivet (Opplæringsloven, 1998).

Mye av opplæring i norske skoler antas ennå å være mye lærerstyrt, tross hva denne loven sier om elevmedvirkning. Når en opplæring blir for lærerstyrt, føler elevene seg tvunget inn i undervisning som igjen kan føre til at de mister interessen og ikke klarer å se sin egen nytte av lærdommen. Med andre ord, må disse rammene jobbes bedre med av lærere. Loven kunne vært noe nyansert i sin formulering da visse rammer, tidsplaner og oppgaver må bli fastsatt av lærere eller bedriftseiere, fordi ikke elevene har kunnskap nok i faget til å kunne påvirke her. Utover dette er disse rammene også viktig for bedriftene ute i arbeidslivet, slik at elevenes synspunkter også der blir ivaretatt og tatt til etterretning. Rammene påpeker elevmedvirkningens inspirasjon når de selv oppdager hva de må ha av mer kunnskap for å utføre et godt arbeide. Dette fører til et eierforhold til egen opplæring. En annen side ved elevmedvirkning er at skal elevene bli det bevisst i undervisningen, må det ofte bli dem fortalt av lærer.

2.2 (Meld St nr. 30 (2003-2004), 2003) påpeker i kunnskapsløftet at skolen må gi en grunnleggende opplæring til elevene innen fag og yrkesopplæringen, slik at ulike bedrifter kan motta lærlinger hvor deres oppgave er å gi dem en fordypning i valgte fagområder. Læretiden skal ende opp med et svenne- eller fagbrev, som beviser at lærlingene er blitt kvalifisert arbeidskraft til å jobbe aktivt for å dekke samfunnets behov (Meld St nr. 30 (2003-2004), 2003).

Kunnskapsløftet har en meget god intensjon om at elevene allerede fra Vg1 i skole skal ha en opplæring som er for dem reel til det faget de ønsker å utdanne seg til. Dessverre blir rammene tolket noe ulikt rundt omkring på de forskjellige videregående skolene, som igjen fører til at elever fra Vg1 kommer inn i samme klasse på Vg2 og har veldig ulik balast å bygge videre på. Kan denne stortingsmeldingen jobbes mer med på landsbasis for å få en lik plattform på Vg1. Dessuten må skole/ arbeidsliv bli mer som «hånd i hanske» gjennom elevenes opplæring. Det må utarbeides samarbeidskontrakter skole/ arbeidsliv som må tas i bruk og følges opp av begge parter og elever. Arbeidslivet kan bli mer deltagende i skolens undervisning på ulike felt. Lærere kan gjennomføre uformelle samtaler med arbeidslivet, hvor

arbeidsgiver kan fremme sine ønsker om fremtidige lærlinger, og fortelle om problemer de ser hos sine utplasserte elever. Disse samtalerne må fra lærerens side tas med inn i undervisningen.

Så påpeker samme stortingsmelding at elevene i skolen skal utvikle sin refleksjon over sine valg og kunne påvirke sin fremtid. Rammene sier også at elevene tidlig i sitt utdanningsløp må få en opplæring som er reell til det faget de ønsker å utdanne seg til. Samtidig skal skolen kunne gi ny kunnskap og forandres etter påvirkning av omgivelser og nye utfordringer. Elevene skal også utvikle kunnskap og vise dyktighet og holdninger i sitt eget liv, i arbeide og i fellesskap med andre. Opplæringen skal gjennomføres gjennom metoder som engasjerer elevene og gir de skapertrang og engasjement. Men samtidig kunne være kritiske, ha medansvar og påvirkning (Meld St nr. 30 (2003-2004), 2003).

Disse rammene sier også som omtalt foran, at elevene tidlig i sitt skolevalg på Vg1, må få en opplæring som kan hjelpe de og kjenne på om dette er faget de ønsker å utdanne seg til. For å oppdage dette, må elevene tidlig utplasseres i arbeidslivet. Føler de yrket de har valgt ikke kjennes riktig for dem, må de ha mulighet til å bytte sin skoleplass, ellers vil skolen føre til mistriivsel og stort fravær hos disse elevene. Gjennom faget prosjekt til fordypning (P.T.F.) er elevene ved min skole utplasserte tidlig i arbeidslivet for å reflektere over yrket de har valgt, og om dette er deres ønskelige framtid. Riktig metode i undervisningen er et viktig moment for at elevene kan utvikle kunnskap og holdninger i samarbeide med andre, bli engasjerte, tilegne seg skapertrang, være kritiske, føle ansvar og også yte påvirkning i sin opplæring.

2.3 Deler av (Utviklingsplan, Hamar Katedralskole, 2012-2013, 2012) og dens strategiske kobling sier at gjennom intern og eksternt nettverk har Hamar Katedralskole god helhet og kvalitet i arbeidet med entreprenørskap, næringslivssamarbeid og internasjonalt samarbeid i utdanningen. Dette bidrar til økt gjennomføring, større opplevelse av mestring, hevet kompetansenivået i Hedmark, og bidrar også til at skolen er en viktig aktør i den regionale utviklingen (Utviklingsplan, Hamar Katedralskole, 2012-2013, 2012).

Deler av denne utviklingsplanen blir ved min skole rettet mot faget P.T.F. Her driver mange elever U.B. eller er utplassert i arbeidslivet, eller begge deler. Erfaring viser at U.B. som er en entreprenørskapsmetode, gjør at elevene har et mindre fravær, som til dags dato er et stort problem i norske skoler. Grunner til mindre fravær kan være at elevene har en større ansvarsfølelse ovenfor sine medelever som de driver bedrift sammen med, eller de mener de jobber med meningsfulle oppgaver som er reelle til det faget de utdanner seg til, eller en

kombinasjon. Driver elevene en bedrift der de er i kontakt med kunder, gir fornøyde kunder elevene mestringsfølelse. For noen elever som trenger mer struktur og et fast grep i undervisningen, kan U.B. bli så elevstyrt at de ser sitt snitt til å slappe av og oppnår en minimal form for undervisning. Så kan U.B. også bidra til at elever som har en dårlig mestringsfølelse vokser på å utføre oppgaver de mestrer, som for eksempel kundeservice. Dette vil styrke deres selvtillit. Gjennom denne utviklingsplanens intensjoner, kan et stadig tettere samarbeidet skole/arbeidsliv oppstå gjennom utplassering av elever eller inviterte aktører fra arbeidslivet inn i skolen. Ved bedriftsbesøk der elevene er utplasserte, kan en gjennomføre viktige samtaler med bedriftseiere. Som kritikk til denne delen av planen, mener jeg den kan skrives mer nyansert og grundig, som for eksempel si litt om elevenes oppdagelser i sin opplæring ved å drive U.B., og ikke kun fortelle om skolens overordnede mål med entreprenørskap.

2.4 (Generelle del av læreplan, 1993) er et felles grunnlag og overbygning for grunnopplæringen forankret i formålsparagrafen i opplæringsloven. Det blir fokusert på personlig utvikling, og læringsarbeidet skal stimulere til utvikling av ulike sider ved mennesket som: det skapende, det arbeidende, det allmenndannende, det samarbeidende og det miljøbevisste menneske. Disse egenskaper skal flyte sammen og resultere i et menneske som tar ansvar både for seg selv og samfunnet. De blir omtalt som de seks «mennesketypene» som representerer en viktig yrkeskunnskap i de fleste yrker. Ikke minst i frisøryrket hvor kundeservice, kommunikasjon og samarbeide er en viktig del. Det blir her lagt vekt på at opplæringen skal gi elevene kyndighet til å ta hånd om seg selv og ha overskudd og vilje til å gi av seg selv til andre.

Det kan leses i den generelle delen av læreplanen at skolen ses på som et lite samfunn som må benyttes til å lære sosiale ferdigheter og sosialt ansvar og til å utvikle personlige egenskaper. Planen viser også til at alle skal vise respekt, toleranse, likeverd og solidaritet. Dette tenker jeg er kvaliteter som må læres gjennom menneskelig samspill, og ikke gjennom formidlingspregede undervisningsformer (Generelle del av læreplan, 1993).

I dette kapitlet har jeg presentert og drøftet de ulike rammebetingelser og styringsvedtak som legger føringer til denne oppgaven. Jeg har sett på delen av (Opplæringsloven, 1998) og delen av (Meld St nr. 30, (2003-2004), 2003) som jeg forholder meg til og hvordan den blir håndtert ulikt i opplæringen. Jeg uttaler så hvordan jeg synes disse rammebetingelsene kan muliggjøres og følges opp. Jeg tar for meg hvordan en som lærer kan forholde seg til en del av vår egen skoles utviklingsplan i opplæringen av elever. Avslutter kapitlet med (Den generell læreplan,

1993) som er et viktig dokument som omhandler elevenes sosiale kompetanse. I frisørfaget er dette en stor del av opplæringen, fordi faget er et servicefag hvor en omgås mennesker til enhver tid.

I neste kapittel blir teorier som er bakteppe for denne oppgaven, presentert.

3 Aktuelle teorier

I dette kapitlet ønsker jeg å belyse ulike teorier som legges som bakteppe for denne oppgaven. Jeg strukturerer temaene etter viktigheten. Fra en indirekte- og direkte presentasjon av hva forfatterne hevder, drøfter og nyanserer jeg teoriene etter hva som gir nytte til denne oppgaven. Oppsummeringen etter hvert tema sier noe om forfatterens enighet eller uenighet.

3.1 Meningsfull opplæring.

På skole og ute i arbeidslivet er det viktig at elevene får en meningsfull opplæring, og en tett oppfølging av bedriftseier og lærer som dekker deres læringsbehov (Dahlback et al., 2011). Elevene må gis en meningsfull opplæring der de skal jobbe med oppgaver i skolen de ser blir utført ute i arbeidslivet, med en tett læreroppfølgning. Når det viktigste grunnleggende i opplæringen er gjennomført, mener jeg elever, som et eksempel frisørelevne må jobbe på levende kunder som er reelt og ikke kun øvingshoder. Dersom en elev ikke føler seg trygg nok til å klippe en kunde, mener jeg positive tilbakemeldinger og støtte og hjelp fra lærer kan bygge opp elevens selvtillit, som her blir understøttet av denne teorien. Skal elevene føle de får en meningsfull opplæring ute i arbeidslivet må de bli oppfulgt av bedriftseier og lærer kontinuerlig og ikke tilfeldig. Fra denne teorien som sier en tett oppfølging av elevene ute i arbeidslivet av bedriftseier og lærer, kan by på problemer, da avsatt tid både fra arbeidslivets- og skolens side til en slik oppfølging, er begrenset, men dette mener jeg kan gjøres forståelig for elevene med et samarbeide skole/ arbeidsliv. Denne teorien understøtter min oppgave hvor jeg tenker å gi elevene en meningsfull opplæring ute i arbeidslivet med tett kontakt lærer/ arbeidsliv, som omhandle samtaler hvor bedriftseiere uttaler seg om sin ideelle lærling, og om hvordan de ønsker en meningsfull opplæring skal gjennomføres ved selv å bidra med positive innspill inn i undervisningen. Fra ulik informasjon fra arbeidslivet, kan en som lærer bringe ønsker og uttalelser inn i elevenes undervisning (Dahlback et al., 2011).

Videre uttaler (Dahlback et al., 2011), det blir stadig påpekt og omdiskutert hvor skoletrøtte elevene er. For veldig mange unge i dag, er det et spørsmål om hvorfor skal de lære dette? (Dahlback et al., 2011). Et eksempel kan være arbeidstegninger i frisørfaget, hvor elevene sier de skjønner lite dersom det ikke blir sett i sammenheng med noe praktisk arbeide. De synes mye av det de lærer er bortkastet, og i mange fag ser elevene for seg at de skal jobbe mye mer fagrelatert i skolen. I løpet av et skoleår opplever en ofte dette spørsmålet fra elevene. Jeg skjønner hvorfor, da de stadig blir pålagt oppgaver uten å ha medbestemmelse. Denne teorien hjelper meg i denne oppgaven med å motbevise disse elevenes spørsmål med å la de jobbe med praktiske oppgaver der de selv må finne nyttig teori, hvor jeg håper de ser nytteverdien. Et eksempel på dette viser jeg her ved å bygge videre på arbeidstegningsproblemet som kan vinkles mot en levende kunde der eleven kan tegne skisser og arbeidstegninger til det praktiske arbeidet som skal utføres. Da mener jeg eleven ser faget tegning mer nyttig, interessant og relevant. Dette eksemplet viser også elevens medbestemmelse på kundens frisyre gjennom skissetegning, som gir han/ hun en opplevelse av at tegning er meningsfylt. Som lærer opplever jeg elever som kommer tilbake til skolen fra utplassering i arbeidslivet og forteller at de føler de er mer i veien enn til nytte. Dette må straks endres i et samarbeide, da en slik situasjon er lite motiverende for en elev som ønsker å rekruttere til faget og støtter meg til rektor ved Sogn vgs. Elin Stavrum som sier, kan elever som utenfra ses på som skoletrøtte heller være trøtte av ikke lære enn å lære (Dahlback et al., 2011).

(Grendstad, 1986) hevder, når elevene lærer å se relasjoner fra det ene arbeidet over i et annet arbeid, er det grunn til å tro at stoffet de jobber med blir mer meningsfullt for dem.

Fra prinsippet «å lære er å oppdage», kan læreren strukturere undervisningen slik at elevene har gode muligheter til selv å oppdage eller gjenoppdage gjennom det stoffet de arbeider med (Grendstad, 1986). Som lærer mener jeg å se fra denne teorien elever som gjenoppdager bruken av gjennomgått teori, lyser opp og utvider sitt vitebegjær. (Grendstad, 1986) sin teori om å oppdage hjelper meg i denne oppgaven hvor jeg vil utprøve elevenes egen oppdagelse med å bruke spørreordene hvordan og hvorfor i undervisningen. Da ser jeg som lærer undervisningen mer som en veiledning hvor det er gjennom lærerens spørsmål elevene selv oppdager det rette svaret, istedenfor en gitt fasitoppskrift. Er det en kundekonsultasjon frisørelven står i, og resultatet blir en fornøyd kunde, mener jeg elevene vil bygge opp sin selvtillit og tørre å ta større faglige utfordringer. Lærerens spørsmål til eleven er viktig for at de skal resonere seg frem til ulike sider av stoffet, og ikke som lærer gi elevene de rette svarene (Grendstad, 1986).

(Hiim & Hippe, 2001) hevder at det er skremmende å se hvordan mange yrkesutøvere jobber etter oppskrifter tross alle muligheter som finnes. Teorien kan bli en lammelse for noen istedenfor til hjelp. Dette kan hemme kreativitet og bruk av skjønn (Hiim & Hippe, 2001). Når elevene på frisørlinjen er ute i arbeidslivet kan oppgaver de får med fra skolen hindre bedriftene i å utfordre elevene etter eget behov eller lyst. Elevene kommer tilbake fra utplassering og viser stolthet og interesse dersom de har fått oppleve eller jobbe med noe meningsfullt som bedriften har pålagt dem. Her i denne forskningen ønsker jeg å motbevise denne teorien med å oppfordre skole og arbeidslivet til å la elevene ta utfordringer og ikke bli opphengt i noen teori. Den vil gjøre seg gjeldene automatisk. Elevene kan være med på det som oppleves som spennende ute i arbeidslivet, som for eksempel å observere demonstrasjoner av nyheter hvor teorien blir lagt inn gjennom forklaring av den som demonstrerer. Elevene må oppleve et spennende og kreativt yrke og ikke et kjedelig teoretisk- På skolen for å oppleve faget som meningsfullt, mener jeg elevene må ha interesserte og oppdaterte lærere (Hiim & Hippe, 2001).

(Nilsen & Sundt, 2008) hevder her at mange elever og bedrifter opplever dagens yrkesopplæring som lite meningsfull og relevant. Elevene bør jobbe med metoder som gir de en meningsfull opplæring (Nilsen & Sundt, 2008). Skal rekrutteringen til yrkesfagene øke og tilfredsstillende samfunnets behov for yrkesfaglærte, må ikke elevene føle en lite relevant opplæring i skolen. Elevene vil da ikke se noen mening med undervisningen, og i verste fall slutte. Skal skolen utdanne elever til arbeidslivet, er det viktig med et godt samarbeide skole/ arbeidsliv slik at arbeidslivet møter elever som har fått en grunnbalast i opplæringen som kan viderebygges. Dette er teori som hjelper meg i denne oppgaven hvor jeg mener å styrke samarbeidet skole/ bedrift ved å få arbeidslivet representert mer inn i skolen, og tettere samtaler med bedriftseiere om deres krav til opplæringen. For å styrke kvaliteten i elevenes opplæring og gjøre den reell til arbeidslivet, utfordrer jeg her i denne oppgave en metode i skolen hvor elevene jobber med kunder, identisk med arbeidslivet.

«Læring av oppsplittede fagområder understøtter ikke yrkeskunnskapens helhetlige oppbygning», (Støten, 2008, s. 38). Så sies i denne boken at med oppsplittede fagområder blir ikke yrkeskunnskapens helhetlige oppbygning understøttet. Oppgaver skal hentes ut fra det reelle i yrkesutøvelsen for å skape relevans og mening for elevene i opplæringen. Yrkesrelevante oppgaver både på skole og i utplassering i bedrift tydeliggjør bedre for elevene sammenhenger mellom teori og praksis (Støten, 2008). Frisørfaget er et yrkesfag som kan splittes opp i disipliner (fagområder), hvor kundenes ønsker er forskjellige. Noen ønsker

klipp og andre en ny farge. Men hver disiplin omfatter teori og praksis, og frisøren må også vise sin gode sosiale kompetanse. Teorien hjelper meg her å understreke hvor viktig det er med relevante oppgaver både i skole og i arbeidslivet. Men mine elever trenger også trening på disipliner som kan gjennomføres på dukkehoder, og som kan ses på som en oppsplittet opplæring.

3.1.2 Oppsummering.

Ut fra disse fem valgte teoriene, leser jeg her en enighet om å gi elevene en meningsfull opplæring. De må jobbe med oppgaver som har en helhetlig oppbygging til faget de utdanner seg til, både i skole og ute i arbeidslivet. Dessuten poengterer (Grendstad, 1986) viktigheten med elevenes gjenopplæring og oppdagelse av lærdom for å skape hos dem mer nysgjerrighet til faget, og ikke bare få et fasitsvar. Fra (Dahlback et al., 2011) kommer frem at en del elever som får en følelse av ikke å lære, blir skoletrøtte, og (Hiim & Hippe, 2001; Nilsen & Sund, 2008), poengterer hvordan mange innen skole og bedrift ennå deler opp undervisningen i teori og praksis, og dermed gir undervisningen lite mening og relevans for elevene. Som lærer sier jeg meg enig i disse fem forfatteres uttalelser. Skal elevene oppleve skolesituasjonen som meningsfull, må de få utfordringer og se sammenheng i undervisningen med det yrket de utdanner seg til. Oppfølgingen elevene får av bedriftseiere og lærere må føles positivt for deres læring. Elever som mener de ikke er fornøyd med hva skole/ arbeidsliv tilbyr av undervisning, og føler at deres egne ønsker ikke blir ivaretatt, vil etter hvert bli skoletrøtte. Skal elevene føle en meningsfull opplæring «å brenne» for faget de skal utdanne seg til, er det viktig at lærer/ bedriftseier ikke selv er utbrent, men viser entusiasme til faget han/ hun underviser i. Til slutt vil jeg her poengtere trening i fagets disipliner som meget viktig for å skape en trygghet hos frisørelevne før de behandler levende kunder. Det kan utføres på dukkehoder i skole og ute i arbeidslivet, som innebærer kun styrking av deres faglige kompetanse og kan sees på som en mer splittet opplæring.

3.2 Elevmedvirkning.

Så viser (Dahlback et al., 2011) til Hiim & Hippe som påpeker det med skoletrøtte elever, og mener det oppstår fordi yrkesutdanningen i skole og delvis i arbeidslivet bygger på en didaktikk og et kunnskapssyn som er innsnevret, og derfor er det mange elever i dag som ikke synes det de lærer er relevant til det yrket de ønsker å utdanne seg til. Elevene får en mer

forståelse av sin opplæring når de blir utfordret i oppgaver hvor de selv må medvirke til å finne ut hva de bør lære mer om (Dahlback et al., 2011).

Som lærer ser jeg denne teorien som for bastant, fordi jeg på egen skole og i samarbeide med andre skoler som har yrkesfag, opplever undervisning med metoder der elevmedvirkning er tatt i vare og elevene blir utfordret i reelle oppgaver hvor de selv må finne ut av egnet teori. Kunnskapsløftet blir nå etter mye bearbeiding tolket ganske riktig ved min skole og de skolene jeg samarbeider med. Jeg ser på fellesfagene ved min skole som mer innsnevret, hvor lærere underviser etter den gamle metoden «å holde seg til boka» og ikke tørr å gi seg selv nye metodiske utfordringer. Det sies at elevene skal i stor grad påvirke sin egen opplæring, og tidlig jobbe med relevante oppgaver til det faget de ønsker å utdanne seg til. Ute i arbeidslivet opplever jeg noe ulikt når det gjelder syn på kunnskap og elevenes oppfølging og medvirkning på sin opplæring. Dette må jobbes med i samarbeide skole/ arbeidsliv. Men skolen kan ikke bestemme hvordan hver enkelt arbeidsgiver ønsker å ha sin opplæring. Derfor er det viktig med satte retningslinjer når elevene er utplassert, og ut fra disse kan elevene utprøve ulike bedrifter. Her kommer elevmedvirkningen inn. For å avklare om en stor grad av elevmedvirkning gir elevene en meningsfull opplæring, vil jeg i denne oppgaven prøve å avkrefte teorien om dette snevre syn på opplæringen i yrkesutdanningen. Gjennom metoder med stor innflytelse av elevmedvirkning hvor elevene selv må finne egnet teori, mener jeg de ser nytten av den. De oppdager selv hva de trenger av ny kunnskap for å løse ulike utfordringer. Elevene antas å bli nysgjerrige, tenker mer kritisk og får en større interesse for faget når de selv er aktive i sin opplæring, både inne i skolen og ute i arbeidslivet.

3.3 Relevant opplæring.

(Dahlback et al., 2011) kommenterer at kunnskapssynet forutsetter at opplæringen knyttes til en praktisk- teoretisk prosess. En prosess som skal være yrkesrelevant og inneholde arbeidsoppgaver som er reelle til arbeidslivet. Egne erfaringer må brukes for å utvikle kompetansen til den enkelte elev/ yrkesutøver, yrkeslivet og samfunnets behov, samtidig også ses på med et kritisk syn for å utvikle en enda dypere forståelse. Elevene må ha en lærer med erfaring og bakgrunn fra arbeidslivet som kan vinkle sin opplæring mot tidligere erfaringer, og samtidig være åpen for et samarbeide med arbeidslivet hvor elevene høster ulike erfaringer (Dahlback et al., 2011). For å gi elevene en relevant opplæring er det viktig i yrkesopplæringen at elevene opplever en lærer som selv har vært yrkesaktiv og gir eksempler fra egen erfaring. Som i mitt fag, frisørfaget kan en fra egen erfaring fortelle om kvalitative

vellykkede hårbehandlinger, men også gi eksempler fra sin erfaring på det motsatte. Det er viktig å involvere teori inn i det en forteller. En kan også fra egen erfaring fortelle hvordan erfaren og uerfaren sosial kompetanse kan føre til ulike episoder ute i arbeidslivet. I skolesammenheng bør lærere undervise der de har mest erfaring. Som lærer mener jeg det er viktig å trekke inn i skolen bedriftseiere som forteller om sine erfaringer. Fra denne teorien ser jeg hjelp til å kunne bruke egne erfaringer inn i denne oppgaven.

(Hiim & Hippe, 2001) refererer til «Dreyfuss & Dreyfuss» som fremhever at først i «ekte» praksis møter man virkelighetens mangfold av sammenvevde utfordringer. Eleven eller lærlingen bør i følge Dreyfuss & Dreyfuss oppmuntres til å diskutere forskjellige innfallsvinkler til arbeidsoppgavene og ulike grunnsyn på virksomheten. Det er viktig for elevene at de ute i arbeidslivet får anledning til å delta i veiledning og faglige diskusjoner med kolleger som har nådd ekspertkompetanse, og at de gradvis får ansvar for større og mer selvstendige arbeidsoppgaver. Gjennom hele utdanningen bør det understrekes at faglig ekspertise er svært avhengig av konkret erfaring i reelle situasjoner (Hiim & Hippe, 2001). Jeg som lærer sier meg enig i denne teorien som er omtalt foran, men elevene bør føle at de også møter reell praksis i skolen. I denne oppgaven vil jeg se nærmere på denne teorien som sier at det er ute i arbeidslivet elevene får reell praksis, gjennom å utfordre med en metode som er nært knyttet til arbeidslivet. På en annen side er det viktig for elevene at de ute i arbeidslivet er engasjerte og aktive, men læreren på skolen må være en så erfaren lærerprofesjon, at elevene også der kan utfordres med faglige diskusjoner.

Yrkeskunnskap består av et komplekst samspill mellom ferdigheter relatert til sanseforhold- øyne, ører, berøring, bevegelser- og begreper og forståelse, og dette utgjør komplekse helheter. Yrkeskunnskap har da alle disse dimensjonene, og kan ikke reduseres til verbale forklaringer, selv om ord kan støtte læreprosessen (Hiim & Hippe, 2001, s. 65).

For å gi elevene en helhetlig opplæring i fagkunnskaper sier her teorien hvor viktig den praktiske utførelsen hos en lærer i et yrkesfag må være, knyttet sammen med muntlige forklaringer. (Illeris, 2006) uttaler at ved en assosiativ læring tilpasser og innarbeider den lærende påvirkninger fra omgivelsene som en utbygging og differensiering av allerede etablert lærdom. Han sier læring har ferdigheter, kunnskaper og opplevelser i et bredt spekter som kan aktiviseres ulikt i situasjoner med bestemte felles trekk, som et bestemt fag.

Assosiativ læring er en fremadskridende læring og utvikling som etter hvert bygges opp, intrigeres og stabiliseres. Den mest vanlige og minst formaliserte form for målrettet læring på arbeidsplassen skjer gjennom den instruksjonen en medarbeider får fra en annen kollega, overordnede eller instruktør hvor forskjellige aktiviteter omarbeides. Sidemannsopplæring er ofte svært ustrukturert og er et resultat av hendelser eller problemer som melder seg i arbeidshverdagen (Illeris, 2006). Denne teorien ser jeg på som viktig i min oppgave hvor observasjon av lærdom er et aktuelt tema. Elevene får oppgaver med fra skole ut i arbeidslivet som omhandler observasjon av for eksempel kundebehandling, som er en lærdom som observeres, forhåpentligvis intrigeres og blir stabil hos eleven. Jeg sier meg ikke enig i at sidemannslæring er ustrukturert og kan by på problemer. I en vanlig undervisningssituasjon kan sidemannsopplæring være til hjelp for elevene for å unngå venting. Vurderingen på arbeidet blir satt av lærer. Derimot kan denne teorien om sidemannsopplæring hjelpe denne oppgaven hvor U.B. er en metode der elevene jobber med levende kunder hvor det er strengt forbudt å diskutere med sidemann. Der må hjelp komme fra en lærer.

3.3.1. Oppsummering.

Ut fra disse tre valgte teoriene, leser jeg her en enighet om at opplæring i yrkeskunnskap må være i form av en reell praktisk/ teoretisk opplæring hvor den som lærer bort er profesjonell i faget. Dreyfuss & Dreyfuss som Hiim & Hippe, refererer til, skiller seg ut ved å snakke kun om opplæring ute i arbeidslivet, og hvordan elevene der kan hente veiledning fra ekspertkompetanse. (Hiim & Hippe, 2001) skriver om hvordan sansene må være til stede for å lære et yrkesfag. Ord kan si mye, men et yrkesfag må utføres i praksis. Elevene må fange opp det de observerer for senere å praktisere. Fra min erfaring sier jeg meg enig i teorien om at opplæring i yrkesfag må knyttes opp mot reelle praktisk/ teoretiske oppgaver, men er uenig i at elevene må ut i arbeidslivet for å føle det reelle til faget. Jeg mener dette kan gjennomføres på skole dersom læreren har en bred kompetanse som jeg antar å vise i denne oppgaven. Nevner i denne sammenheng fra erfaringslæring som sier erfaring skaper mestring. Samtidig mener jeg det er viktig for elevene å få med alt av lærdom i utplasseringsperioder. Under opplæring i et yrkesfag, må elevene observere med alle sanser for deretter å kunne utføre sine observasjoner i praksis. I en skolesituasjon, der elevene ikke jobber på levende kunder, ser jeg at sidemannsopplæring elevene imellom kan være verdifull. Den avsluttende veiledning og kommentar kommer alltid fra lærer, og en elev kan da selv erfare om sidemannslæringen var nyttig.

3.4 Samarbeidet skole/ arbeidsliv.

(Grendstad, 1986) påpeker at erfaring er et direkte møte med noe, som sier mye mer enn det å se, høre eller tenke over noe. Et direkte møte med en virkelighet ute i arbeidslivet er en helt annen opplevelse enn det å tenke hvordan det er. Det kan vekke kroppsreaksjoner og følelser som en ikke ante ville komme når en betraktet stoffet kun på avstand. Egen erfaring innebærer noe helhetlig, direkte og nært (Grendstad, 1986). Som lærer med erfaring fra elevene ute i arbeidslivet, sier jeg meg enig i denne teorien da flere kommer tilbake fra utplassering som veldig fornøyde, og det motsatte. I denne oppgaven hjelper denne teorien min utprøving hvor elevene er deltagende med selv å finne et utplasseringssted der de får jobbe med fagkunnskaper, trives godt og føler at tilstedeværelsen i bedriften skaper hos dem interesse for faget.

«Det kan oppstå mange grunner til frustrasjoner og konflikter i forhold mellom virksomhet og elev, fordi det mangler klare retningslinjer for balansen mellom lærlingens arbeidsmessige forpliktelser og virksomhetens opplæringsmessige forpliktelser» (Helms Jørgensen, 2011, s. 126). Her påpekes hvor viktig det er med en god oppfølging av elevene ute i arbeidslivet, så ikke problemer oppstår uten grunn, eller på grunn av dårlig kommunikasjon. Som lærer kan samtaler med elev og bedrift om samme sak, få to versjoner. Frustrasjonene/ konfliktene blir som regel løst gjennom et samarbeide skole/ arbeidsliv. Fra denne teorien kan jeg hente hjelp i denne oppgaven når elevene påstår de ikke får oppfølging av satte retningslinjer skole/ arbeidsliv. Retningslinjer som sier at elevene ute i arbeidslivet skal ha en fadder for å føle seg trygge, arbeide med oppgaver bestemt i et samarbeide med bedrifter, medsendt fra skolen, for å gi dem en meningsfull opplæring. Det ble også bestemt at elevene har full rett til å skifte utplasseringsbedrift dersom retningslinjene ikke blir oppfulgt.

Generelt aksepterer elevene at skoledelen er en nødvendig og viktig del av utdannelsen. Men ofte er elevene mer orienterte mot å kunne være på en arbeidsplass, og derfor er praksisplass det mest riktige læringsmiljø. Det er på arbeidsplassen de utvikler sin faglige identitet og en tilknytning til fagområdet, samtidig som de inngår fellesskap med erfarne voksne kolleger som representerer den faglighet som de selv ønsker å bli en del av (Helms Jørgensen, 2011). *«På en arbeidsplass blir elevene anerkjente, ikke kun som elever i en skole, men som en kollega hvor en arbeidsprosess inngår som har verdi og betydning for andre»* (Helms Jørgensen, 2011, s. 186). Fra denne teorien sier jeg meg enig da jeg som lærer opplever elever som vil ut i arbeidslivet, fordi de mener skolen operer med mye lite meningsfull teori. Men som en motsetning har jeg også mange elever som heller vil være inne på skolen, fordi skolen

operere med metoder som er reelle, hvor de mener de får jobbe mer fagrelatert og meningsfullt enn ute i arbeidslivet. Et eksempel er U.B. der frisørelevne jobber i skolen med levende kunder, og jeg i denne oppgaven antar å avkrefte (Helms Jørgensen, 2011) sin teori som her omtalt foran, med å vise dette.

«For å oppnå en mer helhetlig sammenheng i opplæringen kan lærere og instruktører ute i bedrifter samarbeide om elevenes oppgaver ute i arbeidslivet» (Nilsen & Sund, 2008, s. 43).

Fra min forrige oppgave 4300 på master, som tidligere omtalt, ble det i samarbeidet med arbeidslivet utarbeidet forslag til oppgaver elevene skal jobbe med ute i arbeidslivet. Denne teorien ønsker jeg i denne oppgaven og utfordre med å forske på om disse oppgavene blir gitt av arbeidslivet, er de gode nok og hva kan endres for ytterligere å gi elevene en meningsfull utplassering.

3.4.1 Oppsummering.

Ut fra disse tre valgte teoretikers uttalelser leses noe ulikt syn på utplassering i arbeidslivet for elevene. (Grendstad, 1986; Helms Jørgensen, 2011) stiller seg noe kritisk til elevenes møte med arbeidslivet. (Grenstad, 1986) hevder de i dette møte kan bli overrumplet følelsesmessig, og (Helms Jørgensen, 2011) hevder konflikter kan oppstå dersom retningslinjer skole/ arbeidsliv er uklare. Eksempler på dette kan være elevenes arbeidstid og bytting av bedrifter. Jeg sier meg enig i teorien om at elevene må utplasseres i arbeidslivet. Men det må være en tett oppfølging av lærer og bedriftseier for å få et fullstendig utbytte av utplasseringen for eleven. Her kommer tiden inn som en viktig ramme som jeg vil se mer på i denne oppgaven. Trives ikke elevene i sin utplasserte bedrift, må dette straks endres, så ikke elevene mister interessen for faget de utdanner seg til. I denne oppgaven vil disse teoriene bli sett på gjennom oppfølging av meg som lærer og elevenes uttalelser etter hver utplasseringsperiode.

(Helms Jørgensen, 2011) hevder at opplæring ute i bedrift er den opplæringen elevene synes blir mest reell til faget de utdanner seg til. Jeg sier meg ikke enig i denne uttalelsen, og ønsker i denne oppgaven å bevise med en undervisningsmetode som skaper et arbeidsmiljø for elevene nær identisk med arbeidslivet. Dette mener jeg kan gjennomføres med frisørelevne ved å drive en salong i skolen identisk med den de møter i arbeidslivet.

(Helms Jørgensen, 2011) og (Hiim & Hippe, 2001) uttrykker her viktigheten av en tett oppfølging fra lærer og bedriftseier i utplasseringsperiodene slik at elevene skal trives og få den opplæringen de har krav på. Så må eventuelle misforståelser bli oppklart. Videre hevder (Helms Jørgensen, 2011) en motsetning som sier det er ute i arbeidslivet elevene får føle arbeidslivet «på kroppen». I denne sammenheng velger jeg å trekke inn V.G.O. som hevder at elevene i skolen må få en følelse av at skole/ arbeidsliv samarbeider så tett at de ser på opplæringen som et 4-årig helhetlig løp. (Hiim & Hippe, 2001) uttaler at samarbeide skole/ arbeidsliv kan bestemme oppgavene til elevene ute i arbeidslivet, og som tidligere omtalt, har vi ved vår skole i frisørfag, allerede gjennomført dette samarbeidet som jeg ønsker og følge opp i denne oppgaven

3.5 Indirekte og direkte uttalelser som angår U.B.

Et utvidet kunnskapsbegrep innebærer at kunnskap like mye kan betraktes i et prosessperspektiv, at det er snakk om en prosess som stadig utvikler seg i spenningsforhold mellom praktiske utfordringer, refleksjon over gjennomføring og utvidelse av forståelsen". Kunnskap blir en helhetlig prosess der alt dette virker sammen, (Hiim & Hippe, 2001, s. 29).

Elevene vil gjennom egne refleksjoner i sin opplæring kunne se hva som må forbedres for å styrke egen kvalitet. De kan også gjennom observasjoner i skole og ute i arbeidslivet se hva som kan forbedres i egen fagkunnskap og sosial kompetanse. Ved regelmessig gjennomføring av dette i praksis, får elevene en progresjon i egen opplæring gjennom en prosess. Denne teorien vil hjelpe meg i denne oppgaven hvor jeg sammen med elevene etter hver U.B. og utplassering, gjennomfører klassemøter der de ser på endringer som kan forbedre deres kvalitet i opplæringen.

Så uttaler (Hiim & Hippe, 2001) at som yrkesfaglærer må man finne ut av metoder som kan benyttes for at elevene skal tilegne seg det faget de utdanner seg til på en best mulig måte som f.eks.utplassering i arbeidslivet og praksisnære oppgaver. Det er viktig i all sammenheng at elevene reflekterer over sin læring, lærer av og videreutvikler sin yrkeskompetanse. Læring og forskning fremstår som parallelle prosesser med samme mål om å oppnå en relevant yrkes-

og profesjonskunnskap (Hiim & Hippe, 2001). Dette er en teori som jeg ser identisk med denne oppgaven. Gjennom P.T.F. er frisørelevne utplasserte i arbeidslivet halve tiden og resterende driver de U.B. Som omtalt foran, er U.B. en metode der elevene driver egne bedrifter med levende kunder, identisk med arbeidslivet. For å styrke kvaliteten i egen opplæring og skape egen bedrift i U.B. så profesjonell som mulig, blir fra gjennomførte klassemøter med elevene, hvor de ser på forbedringer som kan tas med inn i neste utplassering og U.B.

(Hiim & Hippe, 2001) hevder at yrkesutdanningen preges av en helhetlig opplæring hvor fagkunnskaper og sosial kompetanse går «hånd i hånd». Med andre ord kan læreprosessen ses i sammenheng som utvider kunnskapsbegrepet, hvor ferdigheter, holdninger, verdier og fagkunnskap opptrer som en helhet under betegnelsen yrkeskunnskap. Å handle profesjonelt, blir i blant brukt nærmest ensbetydende med, å handle objektivt, kontrollert og verdinøytral. I mange sammenhenger kan det bli oppfattet lite profesjonelt og ikke vise følelser, men som yrkesutøver må en ut av sin private rolle og ha kontroll over sine oppgaver som skal utføres både gjennom ferdigheter og holdninger (Hiim & Hippe, 2001). I de fleste yrkesfag er en kombinasjon av fagkunnskaper, hvor teori og ferdigheter er innbakt, og sosial kompetanse helhetlig i opplæring. For å kalle seg selv en yrkesutøver må dette være på plass. I frisørfaget er av mange bedriftseiere den sosiale kompetansen hos elevene stilt på samme nivå som fagkunnskaper. Faget består av kundeservice, og for å yte det profesjonelt, må kunden være i fokus, og helt og holdent som frisør holde seg til sitt arbeide, og ikke nakke om egne problemer. Denne teorien legger et bakteppe for denne oppgaven som omhandler styrking av kvalitetsbegrepet, som innebærer gode fagkunnskaper, god sosial kompetanse og interesse.

«Refleksjon i handling innebærer at en tenker mens en gjør noe og korrigerer seg underveis. Refleksjon over handling betyr at man tenker mer bevisst over handlingen etterpå» (Hiim & Hippe, 2001, s. 65). Dette er en teori som frisørelevne i denne oppgaven i U.B. drar nytte av. I utførelse av arbeide med egne kunder, må de selv reflektere over det de gjør for at kunden skal bli fornøyd. Så i etterkant i klassemøter etter U.B., kan elevene reflektere over gjennomført arbeide, og hva som kunne vært annerledes for å styrke kvaliteten i faget.

En frisørelev, for eksempel, gir seg i kast med stadig mer avanserte frisørproppgaver, og setter seg inn i kulturelle, sosiale og økonomiske forhold relatert til kundens ønsker, stil, frisyre og service. Den enkelte elev blir gjennom skiftende, forskjellige oppgaver og løpebaner en del av frisørfellesskapet (Hiim & Hippe, 2001, s. 88).

Dette er en teori jeg antar i denne oppgaven kan sees helt identisk med det jeg viser i denne oppgaven gjennom elevenes bedrifter i U.B.

(Skogen & Sjøvoll, 2009) mener at i definisjon av utdanning innenfor entreprenørskap i Europa legges det nå vekt på at begrepet favner mye videre enn bare det å lære hvordan man starter en bedrift eller forretning. Begrepet entreprenørskap gis et innhold som først og fremst representerer menneskets tenkemåte. Tre kilder som her blir nevnt ved entreprenørskap i en pedagogisk kontekst, er elevenes utvikling til å bli kreative, selvstendige og handlekraftige til å takle ulike utfordringer i dagens arbeidsliv (Skogen & Sjøvoll, 2009). Denne teorien kan nok drøftes da lærerfunksjonen i U.B. er ulik. Noen lærere liker styring og kontroll, og jeg mener det kan dempe elevenes kreativitet, selvstendighet og handlekraft. I denne oppgaven vil jeg som lærer prøve å bevise denne teorien gjennom å la elevene være medvirkende i sin opplæring. Frisørelevne må selv sette kundekonsultasjoner med veiledning, som jeg mener etter hvert skaper hos elevene større selvtillit. Blir kundene fornøyde i egne bedrifter, vil elevene etter hvert tørre å ta større utfordringer og foreslå nyheter til kunder om deres hår.

(Skogen & Sjøvoll, 2009) uttaler videre at U.B. er en metode i skolen som skal ligge så nært fagets virkelighet som mulig (Skogen & Sjøvoll, 2009). For oss på Vg2-frisør er bedriftene i U.B. lagt opp etter modeller fra en virkelig frisørbedrift med kunder, identisk med denne teorien.

Så hevder (Skogen & Sjøvoll, 2009) at noen elever ser på U.B. som avslapping og er ikke nøye med arbeidsinnsatsen, og bedriften går dårlig, de går med underskudd. Dette i seg selv kan også etter hvert bli lærdom for elevene, men kan neppe brukes som læringsstrategi (Skogen & Sjøvoll, 2009). Jeg sier meg enig i denne teorien at dette er et problem som kan oppstå fra uenigheter i en bedrift, eller at noen elever utnytter sin latskap gjennom denne metoden. Dette er en teori jeg i denne oppgaven vil drøfte for å muliggjøre funn som kan nyttes i videre opplæring gjennom U.B.

3.5.1 Oppsummering.

Fra disse to teoretikere ser jeg en enighet som er skrevet på ulike måter. Jeg ser det Hiim & Hippe, uttaler som en prosess i opplæringen, er i samsvar med hva (Skogen & Sjøvoll, 2009) uttaler angående elevenes utvikling til å bli kreative, selvstendige og handlekraftige i faget de utdanner seg til. Så hevder (Hiim & Hippe, 2001) at metodene i skole må være reelle til arbeidslivet, og (Skogen & Sjøvoll, 2009) hevder at U.B. i skolen er en metode som ligger så nær fagets virkelighet som mulig. I sin teori sier (Hiim & Hippe, 2001) at elevene skal læres opp i en yrkeskunnskap som består av både fagkunnskaper og sosial kompetanse. Selv er jeg enig i at U.B., dersom elevene er aktive, er en metode hvor elevene får en opplæring i tråd med en hverdag ute i arbeidslivet. Under lærerens veiledning når de jobber med levende kunder, kan de gjennom en progresjon i opplæringen, bygge opp sine fagkunnskaper og sosiale kompetanse som gjør de til dyktige kvalitative fagarbeidere. Så hevder (Skogen & Sjøvoll, 2009) at U.B. inneholder en læring der eleven kan takle ulike utfordringer i dagens arbeidsliv. Så kommenterer (Skogen & Sjøvoll, 2009) en negativ side ved metoden U.B. Dersom elever ikke ønsker å jobbe i en bedrift på grunn av ulike konflikter eller uoverensstemmelser, kan det føre til at de blir passive og yter dårlig arbeidsinnsats. (Skogen & Sjøvoll, 2009) hevder videre at dette i seg selv er lærdom for elevene, men kan ikke brukes som læringsstrategi. Dersom elever ikke trives i en bedrift, sier jeg meg enig med (Skogen & Sjøvoll, 2009) at U.B. kan føre til lite læring. Fra min erfaring med flere elever i en bedrift, der noen av de ønsker å jobbe, oppstår det konflikter som må prøves løses på laveste plan. Her kommer elevenes egen jus inn i bildet, og jeg mener dette i seg selv er lærdom elevene kan ta med ut i arbeidslivet, hvor det ofte må renses opp i problemer som kan oppstå både driftsmessig og på personlige plan.

3.6 Sosial kompetanse.

Noe som ikke gjenoppdages men oppdages er elevenes reaksjoner på det stoffet de arbeider med, arbeidsmåten og utfordringene. Noe annet er den sosiale oppdagelsen blant dem som til en hver tid i klassen eller i gruppen, virker inn på deres arbeide eller på den enkelte. (Grendstad, 1986). Som lærer mener jeg elevenes sosiale kompetanse bør utvikles tidlig i skoleløpet. Er ikke den sosiale kompetansen godt forankret i elevene, kan det være vanskelig for dem å lære fagkunnskaper. De er da mer opptatt av å bli akseptert sosialt i et skolemiljø. Når det gjelder de fleste yrkesfag, hvor elevene har nær kontakt med kunder og kolleger, mener jeg den sosiale kompetanse er mye av opplæringen. Denne teorien hevder hvor viktig

det er som elev og kjenne på de andre elevenes påvirkning om de sammen brenner for faget, eller blir mer og mer sløve. Her kan påpekes de elevene som skiller seg ut som ledere og blir sett opp til av de andre elevene. Er disse motiverte for faget, mener jeg som lærer at de påvirker sterkt. Er de lite motiverte for faget, men har bestemt seg for å fullføre en studiekompetanse, kan de påvirke motsatt. I denne oppgaven kan også denne teorien ses i sammenheng med U.B. hvor elevene driver egne bedrifter der den sosiale kompetansen kommer mye inn i bilde. Som omtalt foran, har dette også her en stor betydning for de enkelte bedriftene, dersom daglig leder ikke er motivert for faget. Dessuten kan negativitet eller for streng struktur hos en av bedriftsmedlemmene, føre til at de andre mister gløden. Det kan være et medlem som hele tiden kritiserer de andres jobb, eller virker kommanderende.

3.7 Veiledning.

Veiledning er en undervisningsform der hovedfokuset er flyttet fra lærer til elev. Det er eleven som skal gjennom sine handlinger og sin forståelse bli hørt. En veiledning skal gjennomføres slik at eleven selv kan resonere seg til riktig svar, og derfor er avhengig av riktige spørsmål. Som veileder kan du påvirke elevenes læringseffekt og styrke kvaliteten på deres læringsarbeid (Halland, 2009). Når elevene selv er med og resonerer seg frem til riktige resultater, får de en bedre forståelse for det de gjør. Denne teorien er viktig for meg i denne oppgaven hvor jeg ser på meg selv som veileder i U.B. hvor en progresjon i opplæringen består av å la elevene opparbeide sin egen tillit til å gjennomføre egne kundekonsultasjoner. De må først fortelle hva de tenker å gjøre, for så å bli veiledet av meg, dersom jeg ser feil eller andre muligheter. Spørsmålene jeg stiller blir formet slik at elevene selv kan resonere seg frem til riktig løsninger eller se alternativer. Da får elevene en følelse av at dette er deres valg av for eksempel, en frisyre hos frisørelevne. Blir kunden fornøyd med frisyren, mener jeg elevenes selvtillit og interesse til faget forsterkes.

3.8 Mesterlære.

(Helms Jørgensen, 2011) uttaler at mesterlære er blitt til en vekselutdannelse, hvor skole og arbeidsplass utgjør to likeverdige læringsrom (Helms Jørgensen, 2011). Fra denne teorien kan jeg som lærer i U.B. anta at mesterlære blir brukt når frisørelevne får kunder som ønsker disipliner som ikke elevene har lært. Et eksempel kan være en ny moteklipp. Jeg mener min lære skiller seg ut fra mesterlære fordi jeg hele tiden under klippen er i dialog med eleven.

Dessuten opptrer jeg som en lærer og ikke en mester som eleven skal se opp til, slik lærlingen skulle gjøre til sin mester.

(Hiim & Hippe, 2001) sier videre at kunnskapssyn og kultur knyttet til mester/lærlingetradisjonen er av interesse. Deres erfaring er at yrkesfaglærere som selv har vært lærling og har en lang erfaring fra arbeidslivet som mester, arbeidsgiver og selv hatt lærlinger, representerer et delvis annerledes syn på utdanning, undervisning og læring enn det man ofte finner i mer akademiske kretser. Her legges vekt på det å arbeide, hvor fagkunnskaper og sosial kompetanse er i sentrum for elevene, snarere enn skole- og vitenskapsfag.

Yrkesutdanningen har også vært opptatt av verdier og sosial kompetanse som en del av den praktiske yrkeskunnskapen. I mester-/ lærling tradisjonen foregår læring i et sosialt og forpliktende arbeidsfelleskap, hvor ansvar, initiativ, samarbeidsevner, selvstendighet, omstillingsevne og yrkesetiske holdninger spiller en stor rolle (Hiim & Hippe, 2001, s. 43).

Som forhenværende yrkesutøver og nå lærer i frisørfag er jeg her enig i denne teorien. Det er helheten i opplæringen der elevene får fagkunnskaper og den sosiale biten i en sammenheng, vi yrkesfaglærere har fokus på i opplæringen, som i denne oppgaven kommer frem gjennom metoden U.B. Det som skiller dagens opplæring fra den gamle mesterlæren er at lærlingene skulle observere og kopiere mesteren, og de andre like viktige elementene i opplæringen som den sosiale kompetansen, måtte lærlingen selv ta ansvar for å oppdage og lære seg. Dagens skole derimot som vist i U.B. i denne oppgaven, gir elevene opplæring også i sosial kompetanse som her innebærer kundeservice, kommunikasjon og samarbeide.

(Kvale & Nilsen, 1999) sier at mesterlæretradisjonen blir mye brukt innen håndverksfag den dag i dag. Det bygger på tradisjoner gjennom mange generasjoner. Dette handler om å lære praksis gjennom å observere, hvor instruktøren viser og eleven/lærlingen repeterer og repeterer teknikken til den sitter, før elevene kan starte og videreutvikle sine kunnskaper og bruke sin kreativitet (Kvale & Nilsen, 1999). I frisørfaget er dette en teknikk som blir mye brukt for å lære elevene de grunnleggende disiplinene i faget. Som lærer sier jeg meg enig i denne teorien og bruker den for å vise elevene nye, for eksempel klipp. Men som omtalt foran, blir arbeidet utført i kommunikasjon med eleven.

3.8.1 Oppsummering.

Her ser jeg tre ulike, men samtidig en enighet om mesterlære. (Helms Jørgensen, 2011) fremhever at mesterlære er en metode som blir brukt i både skole og bedrift. (Hiim & Hippe, 2001) sier seg enig med (Helms Jørgensen, 2011) sin teori ved å hevde at der hvor læreren har en lang yrkesfaglig bakgrunn, er mesterlære som består av å vise elevene og de kopierer, en opplæring som ennå blir mye brukt i den grunnleggende opplæringen. (Kvale & Nilsen. 1999) skriver ganske konkret det samme, ved å fortelle hva mesterlære står for. Instruktøren viser, eleven observerer og kopierer til disiplinen blir utført korrekt. Jeg sier meg enig med disse tre teoriene. Mesterlære er en gammel metode som har blitt brukt i opplæring av yrkeskunnskap i tradisjoner. Metoden er like aktuell i dag både i skole og ute i arbeidslivet. Når du som mester eller lærer skal lære bort nye praktiske fagkunnskaper til elever eller lærlinger, blir denne metoden brukt. Med andre ord, mesteren/ læreren viser og elevene/ lærlingene observerer. Når det skal presenteres nye moter i mitt fag, frisørfaget, blir også denne metoden tatt i bruk. (Hiim & Hippe, 2001) sin teori skiller seg ut fra de andre to teoretikere, med å nevne den sosiale læring som skjer gjennom mesterlære, der opplæringen foregår i et forpliktende arbeidsfellesskap. Det som også i dag viker fra den gamle mesterlæretradisjonen, er utførelsen forklart med ord, samtidig som den vises.

I dette kapitlet har jeg skrevet teorier som et bakteppe for denne oppgaven. Det handler om meningsfull opplæring, relevant opplæring, samarbeid skole/ arbeidsliv, elevmedvirkning, U.B., sosial kompetanse, veiledning og mesterlære. Jeg har her drøftet de forskjellige teoriene og sett deres sammenheng inn i min oppgave. Oppsummeringen sa noe om de forskjellige forfatteres enighet og uenighet om hver teori og mitt eget syn på dette.

I neste kapittel vil designet, aksjonsforskning med metoder i denne oppgaven, bli presentert.

4 Forskningsdesign

I dette kapitlet viser og drøfter jeg min forskningsdesign vist på figur to. Jeg velger å gjenta min problemstilling og forskningsspørsmål for å tydeliggjøre helheten i designet. Så følger aksjonsforskning generelt og hvordan jeg har utført den individuelt med bruk av ulike metoder. Det er kvalitative metoder bestående av klassemøter, uformelle intervjuer, observasjoner og egen logg. Til sist i dette kapitlet blir validitet, reliabilitet og etikk ivaretatt.

Problemstilling:

Hvordan kan kvaliteten i frisørutdanningen forbedres slik at den blir mer meningsfull for elevene og relevant til arbeidslivets krav?

Forskningsspørsmål:

- Hvordan kan elevmedvirkning bidra til en meningsfull opplæring?
- Hvordan skaper metoden U.B. en meningsfull opplæring for elevene?
- Hvordan styrke samarbeidet skole/arbeidsliv for å skape interesse hos elevene og gi en meningsfull opplæring relevant til arbeidslivets krav?

4.1 Figur av forskningsdesign

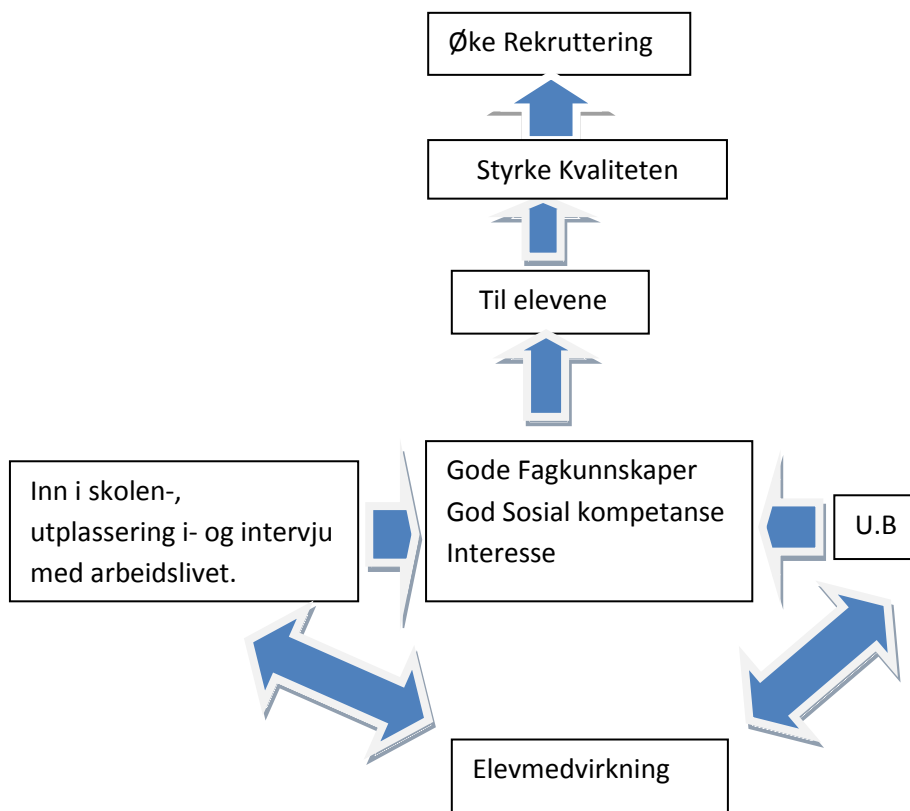

Fig.2

Figur to viser hvordan elevmedvirkning blir fokus i denne forskningen. I elevenes klassemøter og samtaler hvor gode fagkunnskaper, god sosial kompetanse og hva som skaper hos dem interesse etter hver utplassering -, ulike prosjekter-, mine intervju i arbeidslivet og U.B., gjennomføres uttalelser og drøfting for å komme frem til hva elevene mener for dem er en meningsfull opplæring. Videre hva som skaper interesse for faget, styrker kvaliteten og muligens øker rekruttering. Elevmedvirkning i så stor grad kan her drøftes, men jeg som lærer og forsker vil være tilstede på klassemøtene. Ethiske spørsmål vil her ivaretas (etikk, s. 57). For

å styrke kvaliteten i elevenes opplæring og forhåpentligvis øke rekruttering til faget, blir fra disse møtene sammenfattet en oppsummering til forbedring eller ettertanke, som skal jobbes videre med i undervisningen/forskningen. Dette antar jeg blir en prosess og en progresjon til elevenes opplæring som er meningsfull og styrker deres kvalitet til faget. For å styrke samarbeidet skole/arbeidsliv og gjøre elevenes opplæring meningsfull og relatert til arbeidslivet i sine utplasseringsperioder, tenker jeg elevenes klassemøter etter hver utplassering kan føre til endringer, dersom det er et ønske fra elevene. Gjennom ulike prosjekter skole/ arbeidsliv, vil elevene delta aktivt med sine uttalelser etter hver seanse. For å få frem arbeidslivets mening om hva de ser på som en meningsfull opplæring for sine tilkomne lærlinger, blir også deres stemme hørt i denne oppgaven.

Ut fra det som omtalt foran, velger jeg å gjennomføre en aksjonsforskning bestående av fire aksjoner. Hver avslutter med ovennevnte klassemøter hvor forbedringer i opplæringen kommer frem i oppsummeringen. Disse blir oppfulgt i neste aksjon. Fordi det er elevene som vet best hva som for dem er en meningsfull opplæring, ønsker jeg mine 14 elever på Vg2-frisør året 2011/2012 som medprodusenter i denne forskningen. Gjennom U.B. bestående av elevmedvirkning og meg som lærer/ veileder, antar jeg elevene oppnår en progresjon i opplæringen i fagkunnskaper, sosial kompetanse og skaper hos dem interesse for faget. Denne form for opplæring mener jeg er relatert til faget. (Hiim, 2010) uttrykker hvor viktig det er at aksjonsforskningen dreier seg om det sentrale og konkrete i en utdanning, og at en lærer reflekterer over sin rolle slik at opplæringen som gis til elevene underbygger profesjonell opplæring og utvikling (Hiim, 2010). En aksjonsforskning krever en god dokumentasjon, og hver U.B. vil dokumenteres med elevenes spørsmål til meg som lærer, hva som skjer og min egen logg fra et fenomenologisk syn. Fra ulike prosjekter med arbeidslivet vil jeg veksle mellom egen logg og observasjoner, etterfulgt av samtaler med elevene. Ute i arbeidslivet vil jeg gjennomføre uformelle intervju med hjelpes spørsmål av åtte bedriftseiere der elever fra Vg2-frisør 2011/ 2012 er utplasserte. Spørsmålene blir vinklet mot fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse hos elevene. Fra dette vil jeg bringe inn i elevenes undervisning det som for dem kan styrke kvaliteten i deres utdanning. Samarbeidet skole/ arbeidsliv og frisørutdanningen (kommer ikke frem av figur to) blir også omtalt og drøftet i denne oppgaven.

Jeg ønsker som lærer å vite hvilken betydning U.B. i skolen har for videre læretid, og gjennomfører derfor fire samtaler med tre elever som har begynt i frisørlære. Så vil jeg gjennomføre en samtale med en frisørlærer fra en annen skole i fylket som driver U.B., om

hennes erfaring til denne opplæringen. (Disse samtalen kommer ikke frem i figur to og blir kun tatt med i oppgavens drøfting og konklusjonens oppsummering).

Som omtalt foran blir valget en pedagogisk aksjonsforskning som jeg velger å vise generelt, etterfulgt av min egen.

4.2 Aksjonsforskning

Kurt Levin er aksjonsforskningens opprinnelige far (1952). Utspringet til en pedagogisk aksjonsforskning kom fra lærere i Storbritannia som mente det var et stort sprang mellom forskning og det som skjedde i et klasserom (Stenhouse, 1975).

4.2.1 Ulike tilnærminger.

Det finnes tre ulike tilnærminger til aksjonsforskning, dialogbasert organisasjonsutvikling, kritisk utopisk aksjonsforskning og pedagogisk aksjonsforskning.

Disse tilnærmingene viser til ulike metoder, har ulik teoretisk bakgrunn, forskjellige forskerroller og hensikten med forskningen er ulik.

Dialogbasert organisasjonsutvikling har som mål å få til en demokratisk organisasjonsendring hvor metoden som oftest er dialogkonferanser hvor forskeren kommer utenfra og er en ekspert på å tilrettelegge dialoger og utviklingsprosesser (Hiim, 2010).

Fra en samling på HiOA 15.3.2010, gjennomførte Olav Eikeland en forelesning hvor temaet var «Organisasjonslære» der dialogbasert organisasjonsutvikling var involvert. Det som for meg var interessant og ta med videre inn i min forskning fra denne forelesningen var:

Det er jeg som problemeier som tar tak i problemene jeg ser, gjennom min oppgave.

Skape et frirom som kan gi en bred medvirkning i klassemøter for mine elever på Vg2-frisør 2011/2012, hvor forstyrrelser og andre oppgaver er lagt bort.

Skape en diskusjon om selve samtalen, slik at hver enkelt elev er kritisk til hva de sier og snakker om. Snakkes det om det de virkelig gjør? Ingen skjuler noe eller snakker i selvforsvar. Det som blir snakket om må settes ut i praktisk arbeide, hvor elevene observerer hvordan de jobber i forhold til hverandre og i forhold til å løse sine egne oppgaver (logg 2010).

Kritisk utopisk aksjonsforskning har sitt mål rettet mot demokratiske endringer i arbeidslivet, med fokus på styrking av subjektiviteten i marginaliserte grupper. De mest brukte metoder i denne type aksjonsforskning er fremtidsverksted og forskningsverksted, hvor forskeren kommer utenfra og er tilrettelegger for demokratisk utvikling og læring (Hiim, 2010).

Fra en samling på HiOA 14.9.2011 hvor vi jobbet med fremtidsverkstedet i grupper med kritisk fase, utopisk fase og hvor lander vi, reflekterer jeg over fremlegget fra en gruppe som jobbet med frisørfaget og tar med inn i min oppgave:

Fra deres fremtidsverksted kom frem hvordan status i frisørfaget kunne heves med blant annet oppdatering av skolens utstyr, til det som blir brukt i arbeidslivet og faglige oppdateringskurs for lærere. Da denne oppgaven omhandler å skape interesse hos elevene, hadde denne gruppen også tatt for seg det temaet. De kom frem til at film, show og konkurranser kanskje skapte interesse. Så sier jeg meg enig i denne gruppens forslag om at frisørfaget burde bli promotert mer i media, som for eksempel fra norgesmesterskap og verdensmesterskap i frisering. Større mediefokus ville mulig gjøre faget mer attraktivt for de unge og gi det en høyere status (logg, 2011).

Pedagogisk aksjonsforskning, har som mål å utvikle læreres praksis gjennom en mer demokratisk utdanningsprosess. Her blir brukt ulike kvalitative metoder for og nå eller tilnærme seg et mål som har kommet frem av en prosess, hvor en ser på ulike problemer. Forskeren forsker som oftest i egen praksis sammen med elever og kolleger.

Ulike tilnærminger har likhetstrekk og forskjeller, som blant annet kan dreie seg om kun et ensidig teknologisk kunnskapssyn, kritisk perspektiv på kunnskap. Men det som er likt og viktig i alle tre tilnærmingene er å ha mandat og aksept og støtte som forsker, og en kontinuerlig forankring hos dem prosjektet angår.

Fra et vitenskapssyn til alle disse tre aksjonstilnærmingene, er det Habermas sitt kritiske syn på begrepene «system» og «livsverden» som må trekkes frem. Det eneste fornuftige med system, er effektivitet. Stadig undersøkelser, målinger og kontroll på arbeidsplassen, oppleves ikke rettferdig blant arbeidstagere og kan ende med mistriivsel og sykemeldinger. Yrkeskunnskap kan ikke måles og styres», og elevene må ha medbestemmelse i sin opplæring og evne til kritikk (Hiim, 2010).

4.2.2 Min aksjonsforskning.

I denne oppgaven benytter jeg meg av pedagogisk aksjonsforskning, hvor du forsker med og ikke på. For å gjenta et uttrykk, «du forsker i øyehøyde med». Jeg som skriver av denne oppgaven, blir forskeren og mine 14 elever på Vg2-frisør året 2011/2012, blir mine medprodusenter (presentasjon av elevene s. 51).

I oppstart av skoleåret 2011/2012 innkalte jeg til møte med rektor og min avdelingsleder, hvor jeg informerte om prosjektets bakgrunn, viste et kronologisk oppsett (s. 59) av empirien, mine tanker for gjennomføringen av dette prosjektet, antatt problemstilling og forskningsspørsmål. Jeg la også frem tanker om videre spredning av gjennomført oppgave. Informasjonen ble godtatt, og de gav en positiv respons på arbeidet. Med andre ord ble oppgaven forankret til min arbeidsplass.

Etter forankringen i administrasjonen ved min skole, gjennomførte jeg et planleggingsmøte med elevene, hvor jeg fortalte de om oppgaven og om deres deltagelse i form av elevmedvirkning, som for meg var viktig i denne prosessen. De sa seg alle villige til å delta, og så på det som en god erfaring i egen utvikling. Etikken ble her ivaretatt (etikk s.57). Elevene ble vist med forklaring, empiriens kronologiske oppsett. Den ble også diskutert, slik at alle uklarheter eller spørsmål kom frem og ble avklart.

Forskningen skulle bestå av fire aksjoner, og jeg støtter meg her til det som sier at aksjonsforskningen ikke har noen fasit. Jeg viser i fig.3, (s.60) en spiraleffekt over aksjonene. Inn i tekstbokser ved siden av hver spiral, skriver jeg grovt hva som legges inn i hver aksjon. Pilen mellom spiralene, står for forbedringer elevene skal jobbe med i fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse i neste aksjon. Ønsket er å gi elevene en styrket kvalitativ, progressiv opplæring, som er meningsfull og relatert til arbeidslivets krav (McNiff, 2002). Gjennom disse aksjonene er målet og se om mine antagelser i oppgaven blir bekreftet, og om elevenes, arbeidslivets og mine problemer blir forbedret. Siste aksjon avslutter med en oppsummering av forskningen og tanker til forbedring i P.T.F., av elevene.

(McNiff, 2002) hevder at aksjonsforskning bør ha betydning for tre nivå. Her ser jeg en motsetning til andre metoder som kun gir betydning for ett nivå. Med andre ord gir aksjonsforskning en nytteverdi på flere plan i samfunnet. Viser til egen forskning hvor:

Nivå en, blir elevene som er mine medprodusenter i denne oppgaven. Jeg antar de vil oppnå en meningsfull opplæring som styrker deres kvalitet i faget P.T.F.

Nivå to i oppgaven viser til arbeidslivet som bidrar til et bedre samarbeide skole/arbeidsliv. De viser aktivitet i skolens opplæring hvor de blant annet forteller om sine krav til aktuelle lærlinger. Frisørutdanningen blir også drøftet i denne oppgaven.

Nivå tre, viser til meg som forsker og lærer. Jeg ønsker denne forskningen gir meg funn som i fremtidig undervisning gir elevene en meningsfull, interessant opplæring etter arbeidslivets krav.

Så hevder (McNiff, 2002) at aksjonsforskning er en prosess der man lærer av praksis. Det er en prosess som starter med et eller flere problem vi ønsker å forbedre fra nåværende situasjon. Vi prøver ut en nytenkning, gjør så opp status over hva som hendte, og bygger videre på det (McNiff, 2002).

Det som omtalt foran, viser seg å være i tråd med prosessen jeg gjennomfører i min oppgave, hvor ønsket er å styrke kvaliteten i frisørutdanningen, gi elevene en meningsfull opplæring og samtidig skape interesse hos de til å bli frisører. Gjennom en aksjonsforskning bestående av fire aksjoner, vil elevene i klassemøter sammenfatte en oppsummering på hva som må endres mellom hver aksjon for å oppnå en meningsfull opplæring som skaper interesse og samtidig styrker deres kvalitet i faget. For meg som lærer er elevenes tilbakemeldinger etter gjennomført forskning ved årets slutt, viktig kunnskap å ta med inn i fremtidig undervisning.

(McNiff, 2002) sier videre at aksjonsforskningsprosjekter kjennetegnes av faktiske tiltak og handlinger (McNiff, 2002).

I dette prosjektet jobber jeg med tiltak for å utdanne elever etter arbeidslivets krav og skape interesse hos dem for faget slik at de går ut i lære og blir frisører.

Gjennomføring:

Oppgaven som omtalt foran, består av fire aksjoner sammen med elevene. Gjennom kontinuerlig klassemøter og samtaler med elevene etter alle innspill fra arbeidslivet, utplasseringer og U.B, blir elevenes stemmer hørt. Forbedringer som kan jobbes med i fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse blir tatt inn i neste aksjon. Elevmedvirkning vil belyse hele empirien. Elevenes oppsummering i siste aksjon av forskningen og forbedringer i P.T.F., vil innvirke på videre opplæring på Vg2-frisør. For meg som lærer er det også viktig å nyttiggjøre meg av samtalene i slutten av året 2012 med tre elever som gikk ut i lære, og en annen frisørlærer som sier sin mening om nytteverdien av U.B. på Vg2-frisør. Fagets utdanning blir også drøftet.

4.2.3 Hvem er elevene.

Klassen jeg jobber med er Vg-2 frisør som består av 14 elever. Året er 2011/ 2012. Kullet består av jenter i alderen 17- 20 år.

Tre av dem har ikke fulgt ordinært løp, som er grunnkurs Design og håndverk og Vg2-frisør.

En av de tre går Vg-2 frisør for annen gang på grunn av usikkerhet i sitt utdanningsvalg, som er mulig hvis man ikke har brukt opp «retten sin», som er 3 år i videregående opplæring.

Den andre eleven har et år bak seg i barselpermisjon, og den tredje har gjennomført grunnkurs i Mekaniske fag før grunnkurs Design og håndverk.

4.3 Kvalitative metoder.

Opgaven vil være en aksjonsforskning hvor jeg har rolle som forsker og lærer/ veileder.

Mine 14 elever på Vg2-frsør ved Hamar Katedralskole 2011/2012, blir mine medprodusenter.

Forskningen vil foregå i faget P.T. F., som består av 8 klokketimer hver uke, hvor elevene er ute i arbeidslivet og på skolen hvor de jobber med metoden U.B. annenhver uke. Det vil bli gjennomført fire aksjoner som avslutter med en oppsummering og også forbedringer som kan gjøres i P.T.F., av elevene.

I aksjonsforskningen har jeg benyttet meg av ulike kvalitative metoder som jeg her vil presentere:

Metoden forteller oss noe om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er at vi mener den vil gi oss gode data og belyse spørsmålet vårt på en faglig interessant måte (Dalland, 2007, s. 81).

Metode er et verktøy eller hjelpemiddel til å samle inn informasjon som hjelper en til å komme nærmere eller finne ut av problemstillingen. Det må på forhånd gjøres en god overveielse før en bestemmer seg for den beste metode til sin problemstilling. Er det nødvendig kan også flere metoder tas i bruk (Dalland, 2007). Ut fra disse teoriene har jeg i denne oppgaven valgt:

4.3.1 Klassemøte.

Fordi elevmedvirkning preger denne oppgaven så sterkt, vil jeg her først vise metoden klassemøte som blir avholdt med elevene etter hver utplassering i arbeidslivet- og hver U.B. i aksjonsforskningen. Her drøfter og snakker elevene med meg som lærer, om sine positive og negative opplevelser. Gruppestørrelsen kan her diskuteres, men alle må her delta. For å gi elevene en meningsfull opplæring og skape struktur på klassemøtene, ser vi hver gang på fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse og hva som her kan forbedres. Fra Olav Eikeland sin presentasjon av Organisasjonslære som omtalt i «ulike tilnærminger til aksjonsforskning», finner jeg et lukket stille rom (frirom) på skolen, hvor elevene er upåvirket av andre elever eller forstyrrelser. Jeg har på forhånd fortalt elevene at de må være ærlige i sine uttalelser og ikke snakke selvforsvar. For at alle stemmer skal bli hørt, er jeg som lærer bevisst på at alle elevene er deltagende og får komme til med sine uttalelser. Jeg noterer ned det som er viktig å jobbe videre med i neste aksjon, som blir oppsummert i et fellesskap før vi avslutter.

4.3.2 Intervju.

En av mine metoder i denne oppgaven er kvalitativ metode i form av uformelle intervju/ samtale. «*Et intervju er et møte mellom mennesker*» (Fuglseth & Skogen, 2007, s. 119). Videre poengteres fra denne boken at et intervju kan skje i form av et telefonintervju eller gruppeintervju, men at den vanligste formen er at to personer møtes (Fuglseth & Skogen, 2007).

Mine intervju vil være i en uformell form/ samtale med bedriftseiere/opplæringsansvarlige i åtte av de bedriftene hvor mine elever på Vg2-frisør året 2011/2012 er utplassert. Disse er for meg interessante å snakke med, fordi jeg som lærer vil høre deres syn på skolens opplæring, samarbeidet skole/ bedrift og hvordan en fremtidig lærling for dem er ønskelig.

Jeg vil gjennomføre samtaler med tre elever som var gått ut i lære, og en annen frisørlærer i fylket, om betydningen av U.B. i skolen.

Det poengteres i ovennevnte bok at et intervju kan foregå i en strukturert form, der ikke svarene blir fulgt opp av spørsmål som går mer i dybden. Derimot er et semistrukturert intervju, hvor det på forhånd er laget en intervjuguide med noen gjennomtenkte spørsmål,

som vanligvis intervjueren følger opp med mer utdypende spørsmål for å oppnå mer informasjon (Fuglseth & Skogen, 2007).

Jeg vil i mine uformelle intervju/ samtaler på forhånd lage en intervjuguide, slik at jeg selv blir strukturert og husker å få med det jeg på forhånd mente var aktuelt og snakke om. Samtidig vil jeg benytte meg av påløpende spørsmål, dersom det er nødvendig for oppfølging og utdypning av samtalen. Jeg vil benytte meg av en uformell samtaleform, hvor målet er å få en god kontakt med den jeg intervjuer. Disse samtalene dreier seg ikke om en hverdagssamtale, men en faglig samtale med utgangspunkt i min problemstilling (Fuglseth & Skogen, 2007).

Fuglseth & Skogen sier videre at samtalen ofte omhandler å få frem betydningen av folks erfaringer og deres opplevelser.

Studier danner gjerne grunnlaget for å bli kjent med aktuelle fenomener og å videreutvikle dem gjennom informasjon fra praksisfeltet sammen med studier av aktuell litteratur. Forskning er ofte brobygging fra aktuell og erkjent kunnskap til utvikling av ny kunnskap gjennom systematisk innsamling av informasjon i feltet (Fuglseth & Skogen, 2007, s. 122).

I mine intervju vil jeg på forhånd gjennom en avtale, fortelle informanten om grunnen til at jeg ønsker et intervju, og min intervjuguide vil kun være faglig rettet og ikke personlig.

Gjennom disse uformelle intervjuene/ samtalene, håper jeg å få frem erfaringer og opplevelser fra bedriftens side som berører min ovennevnte problemstilling.

Hvordan opplever de samarbeidet skole/ bedrift etter felles retningslinjer (s.15) fra siste møte skole/arbeidsliv september 2011, hva mener de en elev skal kunne etter Vg2-frisør, hvilke oppgaver skal en elev ha ute i utplassering i arbeidslivet, hvordan skal vi øke interessen hos elevene slik at vi øker rekruttering til frisørfaget og hvilke kriterier stiller arbeidslivet til en lærling. Dette er spørsmål jeg ønsker å trekke frem i disse uformelle intervjuene/ samtalene. For å gi elevene en meningsfull opplæring relatert til arbeidslivet mener jeg disse intervjuene kan videreutvikle samarbeidet skole/ arbeidsliv og utvikle ny kunnskap som jeg som lærer på Vg2-frisør kan ta med inn i min undervisning.

Fra samtaler med 3 elever som har gått ut i lære, og en annen frisørlærer som driver U.B. i sin undervisning, ønsker jeg å høre deres mening om hva de ser som viktig lærdom å ta med ut i arbeidslivet fra U.B. i skolen.

Utvalget.

«Best mulig valg av informanter forutsetter med andre ord at forskeren har både teoretisk grunnlag og kulturkompetanse for å kunne vurdere hvilke informanter han ønsker seg»
(Fuglseth & Skogen, 2007, s. 124).

I denne oppgaven og opp mot min problemstilling, blir det primære for meg å intervju bedriftseiere/opplæringsansvarlige i de bedriftene hvor mine elever på Vg2-frisør året 2011/2012 er utplasserte (vedlegg 2).

Gjennomføringen.

Jeg vil på forhånd ringe og avtale tid med den personen i hver bedrift jeg ønsker å intervju.

Denne personen kan selv bestemme hvor og når. Jeg ønsker at det blir avsatt ca. 1 time.

Gjennom telefonsamtalen vil jeg forklare hvorfor jeg ønsker dette intervjuet, og hvordan min intervjuguide lyder, slik at informanten får tid til å forberede seg. Jeg vil selv notere hva som blir sagt under intervjuet, og la informanten lese og godkjenne det jeg har skrevet før intervjuet avsluttes.

Utarbeidelse av spørsmålene.

Jeg vil på forhånd utarbeide spørsmålene og selv tenke gjennom hvorfor disse. Jeg kommer ikke til å prøve de ut før gjennomføring. Når informanten får gitt spørsmålene noen dager på forhånd, ser jeg det naturlig at de vil gi en tilbakemelding dersom ikke spørsmålene er oppfattet. Dessuten vil jeg før jeg ringer opp de utvalgte, stille meg disse spørsmålene:

-Er spørsmålet klart og tydelig?

-Krever spørsmålet særskilt kunnskap og informasjon som informanten kanskje ikke har?

-Inneholder spørsmålet så sensitive områder at informanten vil vegre seg for å svare?

-Gir spørsmålet rom for informantens mulige utradisjonelle oppfatninger?

-Tar spørsmålene hensyn til den bredden som informantene i utvalget kanskje har?

4.3.3 Observasjon

«Begrepet observasjon stammer opprinnelig fra latin og handler om å iakttå at klosterregler ble etterlevd» (Fuglseth & Skogen, 2007, s. 90).

«Ved en observasjon kan vi med egne øyne se hvordan mennesker samhandler og forholder seg til sitt fysiske miljø. Observasjon sier oss hva folk gjør, som kan være noe helt annet enn det folk sier de gjør» (Dalland, 2007, s. 180).

Når vi observerer skal vi være tilstede uten å blande oss inn i det som skjer rundt oss. Observatøren skal skrive ned det som skjer og de inntrykk som gis. Det er viktig at de som blir observert vet om det, og hvorfor. Ved en observasjon kan mye preges av observatøren sitt menneskesyn (Dalland, 2007).

I denne oppgaven observerer jeg elevene på Vg2-frisør året 2011/2012 under besøk inn i skolen fra arbeidslivet. For å få elevenes meninger om det de har opplevd, gjennomfører jeg i etterkant av observasjonene, samtaler med elevene. Jeg vil på forhånd fortelle dem og den/de personene som er involvert i observasjonene, at jeg som lærer/ forsker skal observere, og hensikten med observasjonen. Det jeg ønsker å oppdage er elevenes opplevelse av ulike prosjekter vi gjennomfører sammen med arbeidslivet, hvor de kommer inn og snakker om faget og viser håndverket. Dette blir gjennomført for å skape interesse for faget hos elevene. Årsaken er arbeidslivet som sier elevene viser lite interesse for frisørfaget. Observasjonene foregår i frisørlokalene på min skole. Jeg velger å sitte foran, mot elevene, fordi det er deres kroppsspråk og innlevelse i det som foregår, jeg ønsker å observere.

«Hvordan regulere betydningen av et førsteinntrykk?» (Fuglseth & Skogen, 2007, s. 93).

Under mine observasjoner er jeg bevisst på å holde fokus, slik at jeg følger med på elevenes endringer og nyanser som oppstår. Ofte ved observasjoner er det siste inntrykket som sitter igjen, derfor i min forsikring, noterer jeg underveis. Jeg er også bevisst på som person, at jeg ofte trekker frem det positive, derfor prøver jeg å holde meg nøytral til observasjonene og trekke inn i mine notater også den kritiske siden. Den kan være viktig å få med i etterkant ved eventuelle forbedringer og etterfølgende spørsmål fra elevene.

4.3.4 Logg

Den siste kvalitative metoden jeg bruker er egen logg. Denne blir skrevet av meg som lærer og forsker på ulike måter fra et fenomenologisk syn. Fra klassemøter med elevene og seanser i skolen med arbeidslivet der jeg ikke observerer, men er tilstede, skriver jeg ned det som skjer underveis. Dette blir min logg, sett fra mitt synspunkt. Så skriver jeg egen logg etter hver U.B. i aksjonsforskningen der jeg deler loggen inn i fem deler, som for meg i ettertid når loggen tas i bruk, blir veldig oversiktlig. Disse fem delene består av:

- Hva gjorde vi?
- Hvorfor?
- Hva opplevde jeg?
- Hva oppdaget jeg?
- Hva kan jeg ta med videre?

4.4 Validitet.

Validitet står for relevant og pålitelig, og i en aksjonsforskning er det viktig å sikre validiteten i arbeidet gjennom en forankring, slik at en ikke står alene om forskningen. Denne oppgaven er forankret i skolen hvor jeg jobber. Elevene som er mine medprodusenter i denne forskningen, er til en hver tid med og leser og korrigerer mine notater fra deres klassemøter. Alle spørsmål i uformelle intervjuer og samtaler, dreier seg om frisørfaget, og de som blir intervjuet er bedriftseiere/opplæringsansvarlige av bedrifter i faget. Med andre ord ikke personlige. Spørsmålene som stilles i uformelle intervju er ikke utprøvd på forhånd, men intervjupersonene har sin fulle rett til å kommentere dersom det er noe som er uklart. Svarene som blir gitt tar jeg som reelle, fordi de er fagrettet. Jeg velger å notere selv under alle klassemøter og intervjuer, og avslutter med og dobbeltsjekke det som er notert med elevene og intervjupersonene. Det som kommer ut av klassemøter etter elevenes utplasseringer, blir dersom nødvendig, godt ivaretatt gjennom samtaler med bedriftseiere de er utplasserte hos. Kunne her en individuell logg skrevet til meg som lærer fra hver enkelt elev, vært mer pålitelig, tørr alle elevene og si sannheten høyt i samlet flokk. Jeg er selv bevisst på og ikke påvirke med mine meninger i klassemøter og intervjuer. Dette kan være vanskelig dersom en møter helt andre oppfatninger enn en selv mener og opplever. Under observasjoner forteller jeg på forhånd om dens hensikt. Jeg sjekker ut etter avslutning med elevene, om mine øyne ser de rette opplevelsene. En diskusjon til ettertanke angående påliteligheten i denne oppgaven, er om det som her kommer frem, hadde vært annerledes med en annen elevgruppe.

4.5 Reliabilitet.

Med reliabilitet menes pålitelighet. Det betyr at forskningsprosessen skal være fri for unøyaktigheter. I en klassesituasjon med elevenes klassemøter, kan det aldri garanteres for at dette ikke oppstår. Etter en slik seanse, er det viktig å etterprøve med elevene slik at jeg som tar notater, har oppfattet riktig. I et intervju er det mye å tenke på for at den prosessen skal bli nøyaktig. Blir spørsmål riktig oppfattet? Har jeg som intervjuer forstått svarene riktig? Dersom svarene blir noterte ned, blir det riktig utført? Det vil alltid være vanskelig å få med seg alt (Dallan, 2007).

Reliabilitet viser i hvilken grad en kan stole på resultatene. I en aksjonsforskning med kvalitative metoder vil mye av det en forsker produserer komme frem gjennom kommunikasjon. For å få frem det som i etterkant er viktig og som kan stoles på, er håndteringen av data viktig. Som forsker må en ha et kritisk blikk på seg selv, stille åpne spørsmål og ikke veiledende som fører til svar som passer inn i egne hypoteser.

Jeg tar notater i klassemøter og intervjuer, fordi det passer meg best. Mulig bruk av video eller opptak gir en bedre reliabilitet, men jeg tror uansett det er vanskelig å unngå småfeil når data blir overført fra en form til en annen.

4.6 Etikk.

Denne forskningen er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A.S.

Helt i oppstart forteller jeg elevene om denne oppgaven og spør de om de vil være mine medprodusenter, jeg ivaretar etikken ved å fortelle at reelle navn ikke vil bli brukt. Så forsikrer jeg dem om at de ikke er forpliktet til å delta. De som ikke ønsker, kan følge undervisningen og vil ikke bli tatt med inn i forskningen.

I klassemøtene ble faget diskutert, og jeg som forsker bryter straks inn dersom en av elevene blir for personlig i sine uttalelser. Vi har på forhånd blitt enige om kun å diskutere fag, og blir det sagt noe utover det, må taushetsplikten gjelde. Det må påpekes at det finnes ikke garantier for taushet på vegne av deltagere, men de må oppfordres til fortrolighet av det som blir sagt (Dallan, 2007).

I intervjuene forteller jeg på forhånd at deres navn ikke ble nevnt, kun alder. De uformelle intervjuene eller samtalene er ikke personlig rettet, men vinklet inn mot faget som her jobbes med.

Under observasjoner blir på forhånd hensikten med disse fortalt og hvordan materialet skal brukes. Så må taushetsplikten poengteres. Under en observasjon kan data fremgå som bør diskuteres med eventuelt elevene eller foreleser før de blir brukt videre. Dette blir det en enighet om før observasjonen starter.

I dette kapitlet har jeg vist oppgavens design ved figur to. Deretter har jeg skrevet den ut og fortalt hvordan den følger problemstilling og forskningsspørsmål, og hvordan elevmedvirkning preger oppgaven.

Ut fra designetes gjennomføring blir det valgt en aksjonsforskning som her ble lagt frem generelt, og hvordan den ble gjennomført i fire aksjoner sammen med elevene. For å oppnå størst utbytte av aksjonsforskningen, valgte jeg å benytte meg av kvalitative metoder som klassemøter med elevene, uformelle intervju fra arbeidslivet, observasjoner under ulike besøk inn i skolen fra arbeidslivet og min egen loggføring. Disse kvalitative metodene ble så presentert og videre fortalt hvordan de blir gjennomført individuelt. Til sist ivaretar jeg validitet, reliabilitet og etikk i denne oppgaven.

I neste kapitel blir empirien vist gjennom en kronologisk fremstilling. Fra denne trekker jeg ut det jeg mener er det viktigste å presentere i en aksjonsforskning

5 Empirien.

I dette kapitlet viser jeg en kronologisk fremstilling av empiriens helhet. Videre viser jeg aksjonsspiralen og grovt hva hver aksjon inneholder. Skriver så ut hva som skjer i de enkelte seansene i hver aksjon. Den siste aksjonen avsluttes med en oppsummering av aksjonsforskningen og forbedringer i fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse for videre undervisning i P.T.F., av elevene. Avslutter med egen oppsummering:

5.1 Kronologisk fremstilling av empirien.

Dato:

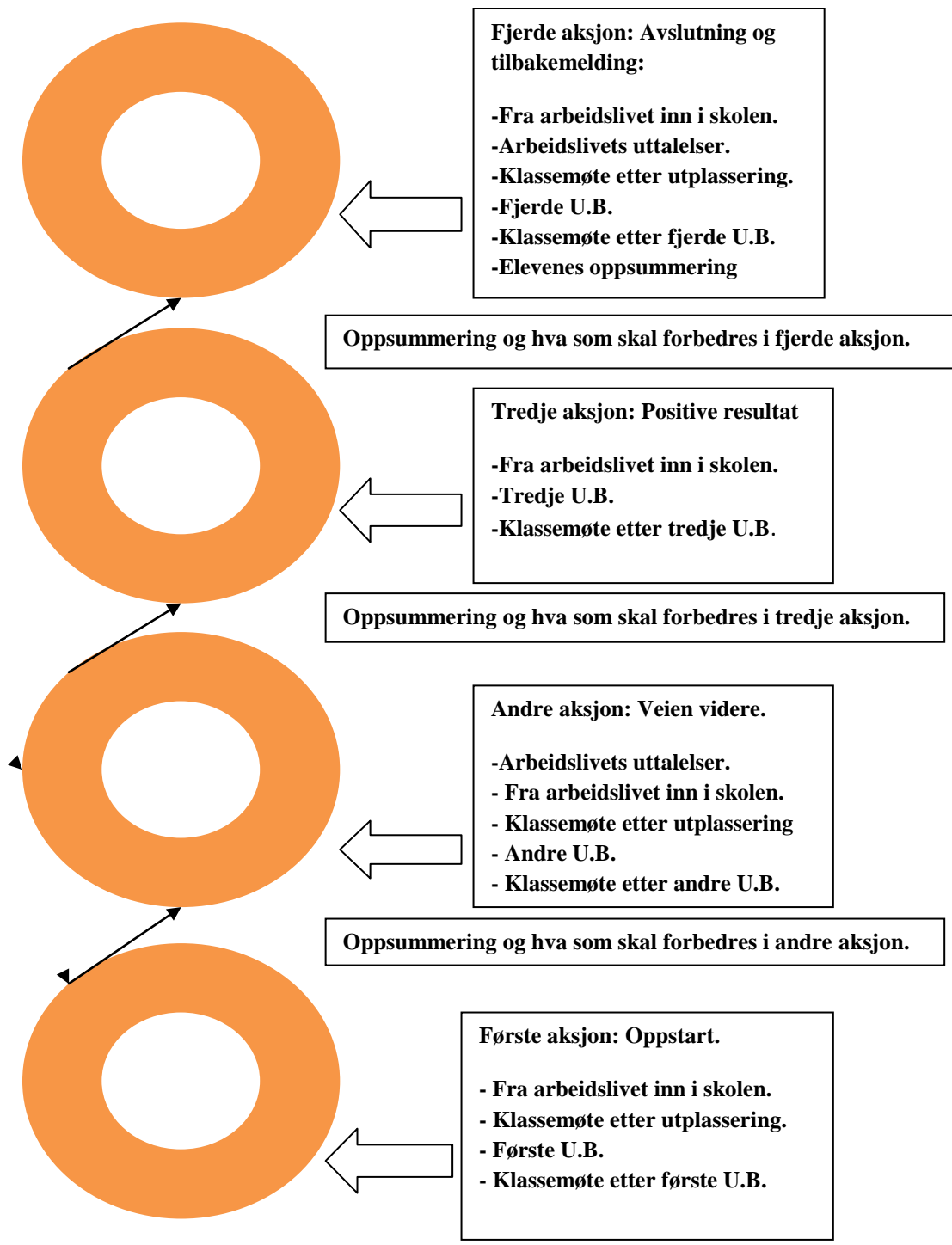
22.09. 2011
16.10.2011 t.o.m. 27.10.2011
2.12.2011
5.12.2011
9.01.2012
19.01.2012
20.01. 2012
27.01, 9.02, 14.02, 16.02, 7.03-2012
11.03.2012
12.03.2012
19.03.2012
19.03.2012
22.03.2012
23.03.2012
1.04.2012
10.04.2012
12.04.2012
13.04.2012
16.04.2012
17.04.2012
19.04.2012
30.04.2012
4.05. 2012
10.05.2012
11.05.2012
7.06.2012

Hva skjer:

Fra arbeidslivet inn i skolen.
Prosjekt med Ringsakeroperaen.
Klassemøte etter utplassering.
Registrering av U.B.
Klassemøte etter utplassering.
Første U.B.
Klassemøte etter første U.B,
Intervju ute i arbeidslivet med bedriftseiere.
Forarbeide før andre aksjon.
Fra arbeidslivet inn i skolen.
Besøk av arbeidslivet inn i skolen.
Klassemøte etter utplassering.
Andre U.B.
Klassemøte etter andre U.B.
Forarbeide før tredje aksjon
Fra arbeidslivet inn i skolen.
Tredje U.B.
Klassemøte etter tredje U.B.
Forarbeide før fjerde aksjon
Fra arbeidslivet inn i skolen.
Samtaler ute i arbeidslivet med bedriftseiere.
Klassemøter etter utplassering.
Besøk fra forbundet inn i skolen.
Fjerde U.B.
Klassemøte etter fjerde U.B.
Elevenes oppsummering.

Denne kronologiske fremstillingen som her blir vist på s.59 blir lagt frem som en oppstart til forskningen sammen med elevene. Jeg presenterer denne med å ta for meg hver del, forklare hvordan den er tenkt i et samarbeide med dem og arbeidslivet for at de skal skoleåret 2011/2012 få en meningsfull opplæring som er reell til arbeidslivet og forhåpentligvis vil øke deres interesse til faget, slik at de alle ender opp som lærlinger.

Fra denne empirien, vil jeg her presentere aksjonsforskningen i en spiralform (figur tre) hvor hver aksjon blir grovt presentert. Deretter følger en skriftlig del som omhandler og utdyper hver aksjon fra et fenomenologisk syn (viser spiralen på neste side)

5.2 Aksjonsforskningsspiralen (fig 3).

Her vil jeg nå presentere figur tre og fortelle hva som skjer i denne aksjonsforskningen. Dessverre blir oppsettet noe annerledes i aksjonene enn vist i den kronologiske fremstillingen, som følger året. Dette er for å få med riktige momenter inn i hver aksjon.

5.3 Første aksjon: Oppstart.

5.3.1 Fra arbeidslivet inn i skolen.

I en oppstart av skoleåret hvor elevene ennå ikke har lært mye faglig og jeg som lærer har fra elevene gjennom en presentasjon fått høre at de fleste har valgt Vg-2 frisør fordi de vil se om det er faget de ønsker seg, eller som et springbrett over i studiespesialiserende fag. Jeg velger derfor 22.9.2011 og håper fra oppstart å øke elevenes interesse for faget, ved å invitere inn i skolen en dame som fra min tidligere erfaring er spennende å høre på for dem. Hun er fra Lillehammer og er utdannet frisør og har der egen bedrift. Hun forteller til elevene fra sin daglige jobb som arbeidsgiver og konsulent for et frisørfirma som selger frisørprodukter. Dette er et firma som holder oppdaterings- kurs for frisører fra hele landet to ganger i året, hvor hun friserer ulike modeller på scene. Så forteller hun om et oppdrag der hun friserer for Tv- 2 i program som «X-faktor» og «Kom skal vi danse». Samtidig som hun forteller, viser hun elevene sin faglige dyktighet ved å bruke to av de som langthårsmodeller. Avslutningsvis viser hun stillfoto av modeller som hun har kreert til Årets frisør, en konkurranse hvor vinneren blir kåret under «NM for frisører», som avvikles hvert år den første helga i februar, i Oslo Spektrum.

Jeg observerer her at alle elevene sitter oppslukte og følger med, og jeg føler at dette er en vellykket seanse. Ingen av dem savner pause og blir veldig overrasket over alle mulighetene de har med en frisørutdannelse. Selv om dette er tidlig på året og elevene ikke kjenner hverandre godt, er det flere av dem som er nysgjerrige og tør å komme med spørsmål om hvordan hun har fått tilgang til alle disse jobbene. På det svarer hun at med å tørre å kaste seg ut i ubetalte jobber innen faget, kan en bygge opp bekjentskap som i ettertid kan gi mye tilbake. Elevene virker imponerte, og flere av dem spør om det er mulig med utplassering i hennes salong. I en samtale med elevene i etterkant av dette besøket, uttrykte mange av dem at deres motivasjon til frisørfaget hadde blitt forsterket, og at de hadde observert hennes faglige dyktighet i håroppsett.

For å få elevene til å se på andre muligheter i faget enn ansatt som frisørsvenn etter svennebrevet, sier jeg ja til å delta i et prosjekt sammen med Ringsakeroperaen 16.10-27.10.2011., et årlig arrangement som foregår i Brumunddal litt nord for Hamar. Operaen er satt sammen av lokale aktører, men med landskjente operastjerner i hovedrollene. I tillegg til forestillinger en hel uke og premiere, er elevene også aktive under noen av prøvene. Elevene har i oppgave enkel frisyreform, sette på parykker og sminke kordeltagere. På forhånd blir de opplært av en dame som er utdannet frisør, men pr. i dag jobber som kost/ mask- sjef ved ulike operaforestillinger i landet. To elever har et kormedlem hver som de er ansvarlige for under alle forestillingene. Her må elevene være aktivt opptatt av den de skal kreere og yte god service. De må takle aktørenes stress under skift mellom aktene med å vise ro og følge instruksjoner. Elevene må også samarbeide godt seg imellom.

Fra min observasjon ser jeg underveis en dalende interesse hos elevene, fordi det er mye venting og dødtid. Skolens undervisning er nå lagt til operaen, og elevene samarbeider godt og blir kjent med hverandre på en annen måte enn i skolesituasjonen. Etter samtaler med dem, kommer frem at det er greit å få et innblikk i hvordan en frisør jobber ved en opera, men at de har lært for lite frisørfag på den tiden som operaen har pågått. Det blir for mye dødtid og ensformig læring, mener de.

5.3.2 Klassemøte etter utplassering.

Etter utplassering i arbeidslivet 27.11 og 28.11. 2011 har elevene et klassemøte med meg som lærer tildele. Det jeg her ønsker å vite, er om retningslinjene som ble bestemt i møtevirksomheten skole/ arbeidsliv fra mitt prosjekt 4300 år 2010/ 2011, blir oppfulgt.

Retningslinjer som sier:

For det første at elevene skal ha en fadder å forholde seg til.

For det andre, at elevene skal gjennomføre oppgaver som er medsendt fra skolen, skrevet av lærere i samarbeide med arbeidslivet.

For det tredje, at elevene kan bytte bedrift for å finne et sted hvor de kjenner de trives og har mulighet til å fullføre sin utdanning som lærling.

Resultatet som her kommer frem viser at fire av elevene er meget godt fornøyd med sine utplasseringer, tre er middels fornøyd, to er fornøyd med fadderordningen, men har ikke fått jobbe med oppgavene, to har fått jobbe med oppgavene, men ikke fadder, og tre er overhode ikke fornøyd med verken fadderordning eller oppgavejobbing. De mener det ikke har vært

avsatt tid til dem ute i bedriftene. En av de tre elevene, påstår hun kun har arbeidet med forfallent arbeide. Som lærer ser jeg her at mye må endres for å få elevene til å få en meningsfull og interessant utplassering i arbeidslivet. Fra mitt ståsted må gjennomføres samtaler med bedriftene som ikke følger opp satte retningslinjer, og jeg trøster meg til den ene retningslinjen som sier elevene kan bytte utplasseringssted dersom det er ønskelig, og fra dette klassemøte er det fem elever sitt ønske.

Fra elevenes andre utplassering ute i arbeidslivet en uke før jul 2011, gjennomfører vi igjen et klassemøte 9.1.2012, hvor jeg som lærer er opptatt av om elevene nå har fått oppfylt retningslinjene som omtalt foran. De 5 elevene som viste dårligst resultat etter første utplasseringsperiode, har selv før jul uten min hjelp, skaffet seg nye utplasseringsbedrifter. Jeg er stolt over disse elevenes eget initiativ til å ordne opp, og 4 av dem er nå fornøyde med både fadderordning og oppfølgingen av oppgaver. Den eleven som fra forrige utplassering mente hun jobbet kun med forfallent arbeide, er heller ikke nå fornøyd. Fra et halvt års bekjentskap som lærer for denne eleven, føler jeg at hun kan være en person som har vanskelig for å innrette seg i fremmede miljøer, og dette blir en sak som må jobbes ytterligere med. Fra denne utplasseringsperioden har nesten alle elevene med vurderingsskjema tilbake fra arbeidslivet, som viser at de hadde gjort en god jobb med sine oppgaver.

5.3.3 Første U.B.

Så starter elevene U.B. 5.12. 2011. Først bestemmer de medlemmene i bedriften, som skal være fem, og hvilken rolle hver av dem skal ha. De velger selv etter hva de mener de kan best. Her ser jeg hvert år at regnskapet vil ingen elever ha ansvar for.

Rollene består av:

Daglig leder, som har det øverste ansvaret for alt i bedriften.

Personlig leder, som har hovedansvaret for at personalet har det bra.

Markedssjef, som har hovedansvaret for at bedriften blir markedsført på en nødvendig og riktig måte.

Økonomisjef, som har hovedansvaret for økonomien og regnskapet.

Innkjøpssjef, som har hovedansvaret for varebestilling til en hver tid.

Så må de opprette navn på egen bedrift, skrive samarbeidsavtaler om hvordan ulike ting skal håndteres, spesielt økonomi og fravær. Når alt er klart, kan de registrere sin bedrift i Brønnøysundregisteret for å få eget registreringsnummer og åpne egen bankkonto. Så

kommer selgere fra ulike frisørfirma inn på skolen, slik at elevene får en oversikt over ulike varer og priser, før de bestemmer seg hvem de ønsker å handle med. Fra U.E. sin side, tilbys også kurs i regnskap, profilering og inkluderende arbeidsliv, hvor elevene deltar etter behov/ønske.

Første U.B. med kunder 19.1.2012. som omtalt foran, går sammenhengende over åtte undervisningstimer. Som lærer har jeg på forhånd repetert den mest elementære teorien om kundebehandling. Et råd fra meg til elevene er å velge mor, far eller en nær bekjent som sin første kunde. Dette råder jeg de til, da min erfaring sier at blir elevens første kunde en misfornøyd kunde, kan det føre til at han/ hun mister all motivasjon til å bli frisør. En kunde pr. elev er nok i første U.B., fordi jeg som lærer/ veileder har ikke mer kapasitet til å hjelpe. Dette er en stor dag for elevene og de utstråler usikkerhet og retter masse spørsmål til meg som lærer vedrørende deres praktiske utførelse i faget. Spørsmålene de stiller går på fagkunnskap, hvor jeg som veileder stiller dem hvorfor/ hvordan spørsmål fra teorien de på forhånd har lært. Eksempler på dette er hvordan de blander farge og hvilke farge som skal brukes på deres kunder. Som veileder prøver jeg å få elevene til å tenke gjennom, for eksempel fargeteorien de på forhånd skal ha lært. Noen av elevene får aha-opplevelser, og jeg som lærer opplever positivitet ved didaktikkens funksjon gjennom praktisk arbeide. Flere av elevene jobber veldig selvstendig, og har valgt en kunde de er trygge på, og hvor de på forhånd vet de kan utføre kundens ønske. Det er en elev som skal klippe sin mor, og trenger god veiledning av meg. Det jeg her tar i bruk er en form for mesterlære, hvor eleven står og observerer for å kopiere. I løpet av dagen er det flere elever som ikke enser rotet som flyter rundt i salongen, og mange av dem hjelper ikke til med opprydding. Dessuten kommer det kunder inn i salongen som står og venter lenge, før noen av elevene går bort og spør om de kan hjelpe. Elevene snakker om sitt til hverandre over hodene på kundene, og roper høylytt på meg med kunden foran seg, at de trenger hjelp. Mange av kundene har med seg følge som sitter i frisør stolen ved siden av, og virker meget forstyrrende på frisøren (eleven). Ingen av kundene viser misnøye med behandlingen de får, og elevene er slitne og fornøyde ved dagens slutt. Det flyter av rot rundt i salongen, og jeg som lærer må flere ganger be de rydde før de går hjem.

5.3.4 Klassemøte etter første U.B.

Fra klassemøte med elevene etter første U.B., 20.1.2012 hvor fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse blir drøftet og snakket om, kommer frem:

Fagkunnskaper:

Flere av elevene har med glede oppdaget at forståelsen av teorien de på forhånd hadde gjennomgått, ble hos dem «satt på plass» gjennom praktisk arbeide. Jeg som lærer ser med glede at flere av elevene har forstått hvorfor de må lære teori

Sosial kompetanse:

Her kommer frem elevenes oppdagelse over deres unødvendige bekymring for U.B. med kunder for første gang, fordi det hadde gått bra og kundene var fornøyde. Så har de selv observert at de må bli flinkere med oppryddingen, hjelpe hverandre, bli raskere til å ta imot kunder i resepsjonen, snakke ved kundene og at venner til kunder må vente i resepsjonen, og ikke sitte ute i salongen og forstyrre.

Som lærer oppdager jeg at elevene og jeg har gjort samme observasjoner om opprydding og kundeservicen. Det forteller at teorien om kundeservicen har gått inn hos elevene, men hva med praksisen?

Interesse blir ikke tatt opp, men som lærer aner jeg en underliggende tone av glede hos elevene som forteller hvor stolte de er over at deres kunder ble fornøyde.

5.3.5 Oppsummering og hva som kan forbedres i andre aksjon.

Fra mine og elevenes oppsummering fra første aksjon, setter vi sammen opp disse punktene.

Utplassering i arbeidslivet:

- Alle elevene unntatt en, trives ute i arbeidslivet. De får jobbe med oppgaver og har en fadder som følger de opp.
- I neste aksjon må den ene eleven som ikke trives, finne en ny bedrift hvor hun blir fornøyd.

Fagkunnskaper:

- Damen fra Lillehammer og hennes fagkunnskaper i håroppsett, mener elevene bør bringes inn i videre undervisning.
- Elevene må trene i praksis med den teorien de blir undervist i, slik at de får en bedre sammenheng teori/ praksis. I neste U.B. i aksjonsforskningen skal de selv, før de spør meg

som lærer/ veileder, gå inn i teorien for å løse sine kunders behandlinger.

- Som lærer ønsker jeg det nyeste frisørprogrammet inn på skolens pc. slik at elevene blir oppdaterte på det siste innenfor den nye teknologien og kan benytte den til kundebestilling, varelager, regnskap og notater som blir lagt inn om hver kunde.

Sosial kompetanse:

- Alle elevene må samarbeide bedre om opprydding i salongen.
- I andre U.B. i aksjonsforskningen må elevene tenke kundeservice, ha kunden i fokus, snakke med kunden og jobbe raskere i mottaket av kunder.
- Elevene må lære seg å komme bort til meg som lærer/ veileder med spørsmål, og ikke stå å skrike over kunden.
- Gjennom U.B. skal vi drive profesjonelle bedrifter hvor venner til kunder må sitte og vente i resepsjonen og ikke forstyrre.

Interesse:

- Damen fra Lillehammer mener elevene var utrolig spennende med alle sine jobber som frisør og bør trekkes inn i skolen til neste kull frisørelever.
- Jobbe med operaen og oppleve den siden av faget, mener elevene var interessant, men bør gjennom nye avtaler kortes ned betraktelig.
- Fornøyde kunder i U.B. skaper interesse for faget hos elevene.

5.4 Andre aksjon: Veien videre.

5.4.1 Arbeidslivets uttalelser.

Hamar 27.1.2012, Hamar 9.2.2012, Hamar 14.2.2012, Elverum og Hamar 16.2.2012 og Tangen 7.3.2012. var jeg ute i arbeidslivet og innhentet en del innputt gjennom uformelle intervju/samtaler med bedriftseiere av frisørbedrifter i Hedmark fylke, hvor seks av mine elever var utplasserte. De var alle damer i et aldersspenn fra 36- til 70 år, som utalte seg om elevenes utplassering i arbeidslivet, hva de bør lære på skolen, elevenes sosialkompetanse og hvordan vi kan skape interesse for faget hos elevene.

Som lærer fremmes et ønske om at frisørbedriftene for å øke rekrutteringen, må samarbeide bedre om elevenes utplassering, de må «se» dagens ungdom og skape trivsel for disse ute i arbeidslivet. Det er flere av dem jeg intervjuer som er opptatt av at arbeidslivet må mer inn i skolen og snakke om-, og vise frem praktiske deler av faget. Fra alle intervjuer er det en

enighet om at elevene ute i arbeidslivet er elever, og ikke en ryddehjelp som skal ta forfallent arbeide. Det kommer frem at skolen bør lære elevene de grunnleggende fagkunnskapene. En jeg intervjuer er opptatt av at elevene uten å bli spurt, må se hva som skal gjøres i en bedrift. Det er flere som poengterer at elevene må lære på skolen, om de ønsker å arbeide så tett inn på mennesker resten av livet. Videre når det gjelder elevenes sosiale kompetanse, kommer det frem i intervjuene at elevene må lære seg «folkeskikk» og kunne gi av seg selv. De må lære å rydde og snakke med kunder. Et intervju påpeker at elevene ikke skal skrike om hjelp, men komme bort til den de ønsker og spørre.

Alle uttaler at elevene selv må være interessert i faget, og for å øke interessen for faget hos dem, mener flere elevene må konkurrere på skolen i ulike disipliner og delta i konkurranser som blir arrangert for frisører. Det blir fremhevet i et intervju, hvor viktig det er at faget blir fremstilt positivt fra alle kanter, og bedriftene må følge med i teknologiutviklingen som ungdommen er så opptatt av i dagens samfunn. Et eksempel på dette er elektronisk kundebestilling. Videre bør det fokuseres på variasjonen som faget gir, da ingen kunde er lik.

5.4.2 Fra arbeidslivet inn i skolen.

Det første besøket 12.3.2012 var en dame som er opplæringsansvarlig i en stor salong i Hamar. Årsaken til dette besøket var at hun gjennom samtale med meg som lærer ytret ønske om å komme inn i skolen og fortelle fra bedriftens side hvordan de opplevde å ha en elev utplassert. Hensikten med besøket var også å få elevene til å se et samarbeidet skole/ bedrift.

Som observatør er det fint å se hvor forventningsfulle elevene er til nye personer som kommer inn i skolen. I henhold til sosial kompetanse, snakker hun om hvor viktig det er at elevene kommer ut i en bedrift hvor de trives. Hun påpeker at som opplæringsansvarlig kan hun i travle tider bli stresset av nye elever, fordi hun må ha omsorg for dem, samtidig som hun har kunder som skal behandles. Hun mener bedriftene bør stå ansvarlige for å plukke ut kunder som elevene får øve seg på i for eksempel hårvask, slik at dette er en kunde som er innforstått med elever og ikke viser misnøye, da det kan føre til at eleven mister lyst på faget. Så hevder hun disiplinene i faget må repeteres for å bli en god fagutøver. Hun oppfordrer elevene til å ta med egne modeller på utplassering, da det er begrenset hva de kan utføre på bedriftens faste, betalende kunder. En av elevene sier hun er engstelig for at de ikke har lært nok i skolen, før de kommer ut i lære. Her svarer opplæringsansvarlig at hvis de kan det grunnleggende i faget, kan de utvikle seg ut fra det. Hun foretrekker elever som selger seg

selv, er glad i og «leke» med hår, opptatt av mote og formsans. Men det første de ser på i attesten til en aktuell lærling, er fraværet, da du som frisør og ansvarlig for dine kundelister må, dersom det ikke er ytterst prekært, komme på jobb. For å skape interesse hos de elevene som ønsker mer ut av faget enn å stå med kunder, avslutter hun med å fortelle om alle muligheter elevene har etter et oppnådd svennebrev. De kan jobbe som opplæringsansvarlig i en bedrift, fargespesialist osv. Hun føyer også til at bedriftene må gå litt av seg selv og bidra med forandringer for å gjøre yrkespraksisen spennende for elevene.

Her viser elevene tydelig at de syntes en samtale med en person fra arbeidslivet har vært nyttig og til dels oppklarende på ulike områder med tanke på å høre om bedriftenes forventninger til de i overgangen Vg2- Vg3, og gir de trygghet til å gå ut i lære. Som lærer observerer jeg positivt på opplæringsansvarlig sin mening om at bedriftene også har et ansvar med å vekke interesse hos elevene i utplassering. Fra egen erfaring ser jeg en stolthet hos elever dersom bedriftene de er utplassert i, inviterer de med på kurs.

Besøk nr.2 inn i skolen fra arbeidslivet 19.3.2012. er formann i frisørlauget i Hamar som kommer til skolen for å fortelle om en konkurranse i Hedmark og Oppland fylke for frisørlærlinger og- elever. Dette er et opplegg som de håper vil øke interessen hos elevene for frisørfaget. Hun legger frem at dersom du er et konkurransemenneske er konkurransefrisering høyst aktuelt.

Elevene har mange praktiske spørsmål til henne, som for eksempel hvor mye det koster å delta, tidsfrist for påmelding og hva som forventes av dem. Konklusjonen fra elevene blir at de synes tidsfristen er for kort, og at konkurransen kommer for tett opp mot deres forberedelser mot eksamen.

5.4.3 Klassemøte etter utplassering.

Fra elevenes utplassering i arbeidslivet 15-16.3. 2012 tok jeg et klassemøte med elevene, hvor jeg gikk direkte inn på fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse. Her i denne perioden hadde den misfornøyde eleven som omtalt foran, fått en ny bedrift til utprøving.

Fagkunnskap:

Når det dreier seg om oppgavene ute i arbeidslivet medsendt fra skolen, har åtte av elevene fått jobbe med disse. De har fått veiledning og er fornøyde. Fem av elevene har fått jobbe med

oppgavene, men er ikke helt fornøyde med veiledningen. En elev har ikke jobbet noe med oppgavene, og er ikke fornøyd med disse dagene ute i arbeidslivet.

Sosial kompetanse:

Seks av elevene synes de har blitt meget godt fulgt opp av en fadder ute i arbeidslivet, tre av dem mener fadderoppgaven var godt utført, og de fem siste elevene sier at de ikke har hatt noen fadder, fordi bedriftene ikke har lærlinger. Kundeservicen betegner elevene som bra i sine utplasseringsbedrifter. På kommunikasjonen ute i bedriftene, har elevene ulike syn. En forteller der hun er utplassert blir det kun snakket fag med kundene, mens flere av elevene mener at der de er utplasserte, kan de merke godt på samtalen om det er en fast- eller ny kunde. Samtalen er mer uformell med en fast kunde.

Interesse:

Interessen for faget mener elevene øker i takt med hvordan de blir tatt hånd om- og opplært i bedriften.

5.4.4. Andre U.B.

Torsdag 22.3.2012 starter andre U.B. i aksjonsforskningen, og mine forventning til denne dagen er at elevene har jobbet med de forberedende punkter som ble satt opp fra forrige aksjon. Punktene omhandlet at de selv skulle gå inn å finne teorien de trengte for å løse sine oppgaver, samarbeide om opprydding i salongen, tenke kundeservice, komme bort til meg som lærer og spørre dersom de hadde spørsmål, og ikke skrike. Venner av kunder måtte vente i resepsjonen.

Elevene virker nå mer trygge, enn første gang med kunder. Alle kommer bort til meg når de skal veiledes. Spørsmålene dreier seg også denne gangen mest om fagkunnskap, men mer avanserte enn fra U.B. i første aksjon. En elev kommer med spørsmål angående strukturendring i faget. Jeg som lærer vet at denne disiplinen er det ikke jobbet mye med i praksis, fordi det er vanskelig å få modeller. Derfor går jeg sammen med eleven bort til kunden og avklarer hvor «mye krøll» hun vil ha. Eleven har på forhånd lært all teorien, og kan ut fra kundens ønske, bestemme hvordan dette skal utføres, med noe veiledning og ros fra meg. Jeg ser en stor forandring i elevenes trygghet i sitt arbeide. En annen elev kommer bort og spør et spørsmål angående farge til sin kunde. Vi går også her bort til kunden, hvor jeg ber eleven først fortelle hvordan hun vil løse kundens ønske. Her må eleven kunne sin teori for å

finne det rette svaret, og etter noe betenkningstid kommer rett konklusjon fra henne. To av elevene kommer bort til meg med et problem. En av elevene på deres bedrift er borte og har heller ikke gitt beskjed. Innad i bedriften har elevene en avtale om at når en er syk eller fraværende av andre grunner, må de gi beskjed. Dette er en nødvendighet, spesielt dersom du som fraværende har kunde, slik at en av de andre elevene får tatt den behandlingen. Videre hjelper jeg to elever med herreklipp. Dette er nytt for dem. Her viser jeg først, og elevene kopierer. Gjennom denne dagen er elevene flinke til å rydde. De er også raske til å møte kundenes spørsmål i resepsjonen, og gir sine egne kunder tilfredsstillende oppmerksomhet. Noen av elevene har for få kunder og dermed for lite å gjøre gjennom åtte skoletimer. Dette poengterer jeg, og to av dem tar frem en dukke for å trene på permanentvikling, en av fagets disipliner. En av elevene står og jobber på en kunde som har sin venninne sittende i en frisørstol ved siden av. Ved dagens slutt, når elevene er klare til å gå hjem, oppdager jeg en del svikt i oppryddingen.

5.4.5 Klassemøte etter andre U.B.

Klassemøte med elevene etter andre U.B. i aksjonsforskningen 23.3.2012

Fagkunnskap:

Elevene kommenterer at alle kundene ble fornøyde med hårbehandlingene. En elev sier hun synes barneklipp er vanskelig, fordi ungen satt så urolig at hun var redd for å stikke med saksen. Når det gjelder anbefaling av nye moter, har en elev anbefalt en kunde en ny rødfarge i motebildet, og en annen elev hadde snakket med sin kunde om striping av hår, som også kommer for fullt inn i motebildet denne våren. Det at elevene har anbefalt kunder nye motetrender gleder meg som lærer og viser at de er interesserte i moter og faget.

Ingen av elevene kom innom markedsføring, som jeg som lærer mener de kunne jobbet bedre med for å få flere kunder.

Sosial kompetanse:

Alle elevene er enige om at de har vært flinkere denne gangen til å hjelpe hverandre med opprydding, men helt på slutten av dagen ble noen stående igjen med alt etterarbeidet. Dette sier meg som lærer at elevene er observante på hvordan de behandler hverandre. Den ene bedriften kommenterer at de har mistet en ansatt på grunn av dårlig samarbeide innad i bedriften. Dette tok de innover seg som kritikkverdig. Så er elevene enige om at denne gangen ble kundene raskt tatt imot, men at det er vanskelig for dem å be kundenes venninner om å

flytte seg til resepsjonen i ventetiden. Her må jeg som lærer komme inn og si ifra. Kommunikasjonen med kundene gikk på fag, og de mente alle det var enklere å snakke med kunder nå som de selv inntok med mer fagkunnskap. Her føler jeg som lærer at nå er elevene mer reflekterte på sin egen læring og hva de snakker om. Elevene har oppdaget hvor viktig det er på forhånd og underveis i behandlingen å ha en god dialog med kunder, slik at ikke misforståelser oppstår i konsultasjoner. En elev kommenterer at hun snakker hele tiden med kunden om hva hun holder på med og hvorfor.

Interesse:

Alle elevene er enige om at å drive egen bedrift med kunder er gøy og lærerikt, og de ønsker de kunne ha startet tidligere på året med U.B. og hatt det mye oftere.

5.4.6 Oppsummering og hva som kan forbedres i tredje aksjon.

Den 1.4.2012. ser elevene og jeg som lærer sammen på hva vi kan ta med videre og ytterligere forbedre for å styrke kvaliteten i deres opplæring.

Utplassering i arbeidslivet.

- Fem av elevene er ikke helt fornøyd med hjelpen de får ute i arbeidslivet og en elev mener hun ikke blir fulgt opp i det hele tatt i utplassering. Jeg som lærer ser at samarbeidet skole/ arbeidsliv må jobbes mer med for å bli helt vellykket for alle elevene.

-Fra svarene jeg fikk i uformelle intervju ute i arbeidslivet, ser jeg samsvar med det vi jobber med i U.B. og føler at dette er en metode som er reell til arbeidslivet og følger deres krav.

Elevene må tenke opplæringen i fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse i aksjonsforskningen også mot utplasseringen i arbeidslivet.

- Arbeidslivet legger størst vekt på oppmøte og at elevene viser engasjement.

- Elevene kan dersom de ønsker, ta med egne modeller å trene på ute i arbeidslivet.

Fagkunnskap:

- I neste U.B. i aksjonsforskningen skal alle elevene stille egne konsultasjoner på sine kunder, før de spør om råd.

- For å gi kommentarer som videreutvikler eleven i faget, vil jeg som lærer/veileder se kunden ferdig før de går ut.

- Jeg venter fortsatt på installasjon av det nye frisørdataprogrammet på salongens pc.

- Har ikke elevene nok kunder på en bedriftsdag i U.B., må de finne arbeidsoppgaver de kan

bidra med i egen bedrift, som for eksempel markedsføring. De kan også repetere på fagets disipliner.

Sosial kompetanse.

- Elevene må hjelpe hverandre med avsluttende opprydding.
- Samarbeidet må styrkes innad i bedriftene.
- Alle må gi beskjed i god tid til sin bedrift, dersom de er syke eller av andre grunner ikke kommer på skolen.

Interesse.

- Alle elevene mener U.B. skaper interesse i faget.

5.5 Tredje aksjon. Positive resultat.

5.5.1 Fra arbeidslivet inn i skolen.

Tove, opplæringsansvarlig i en stor frisørbedrift i Hamar, ytrer ønske om å komme tilbake til skolen 10.4.2012 for å undervise elevene i bølgeteknikker, en disiplin hun er dyktig på.

Undervisningen går over 4 timer og målet er å styrke elevenes fagkunnskap.

Hun viser først en innføring for elevene i bølgeteknikk. Dette er en meget gammel og avansert teknikk å lære, men den kommer stadig tilbake i motebildet, og er også en svenneprøve-disiplin. Videre viser hun elevene bilder fra nye moter hvor denne teknikken er lagt inn som elementer i ulike frisyrrer.

Som observatør ser jeg elevene sperrer øynene opp, og iveren etter å prøve ut dette i praksis er tilstede hos alle sammen. Jeg tenker med glede på hvor viktig det er med et godt samarbeide med arbeidslivet for å vise dyktige fagkunnskaper som styrker kvaliteten i faget ovenfor elevene. I oppsummering med elevene etter denne seansen, var det elever som påpekte det «med et nytt ansikt». Ofte blir de inspirerte av å kunne se et annet ansikt og høre en ny stemme, enn de samme lærerne dag ut og dag inn.

5.5.2 Tredje U.B. i aksjonsforskningen.

Denne dagen 12.4.2012 forventer jeg at elevene jobber med de punktene vi på forhånd har satt opp. Stille egne kundekonsultasjoner, viser kundene til meg som lærer før de går ut og hjelpe hverandre med all opprydding. Jobbe med markedsføring eller repeterer på disipliner når de ikke har kunder. Gi beskjed dersom de er syke eller fraværende av andre grunner.

Alle elevene møter opp, unntatt en som har valgt å være utplassert i arbeidslivet istedenfor U.B. ut året, fordi hun dessverre er kommet i konflikt med elevene i sin bedrift.

Utover det, er de andre elevene fornøyde og gleder seg til å ta imot kunder. Bedrifter som før ikke har hatt så mange kunder, har nå markedsført seg bra og oppnådd flere.

De elevene som har for lite kunder denne dagen, ser jeg med glede er flinke til å jobbe med administrative oppgaver som regnskap og ytterligere markedsføring av bedriften, eller de trener disipliner på dukker. Jeg opplever at kundene får bra service, men elevene nøler litt før de tar kunder som ikke har bestilt time, det vi på vårt språk kaller «dropp in». Alle er oppmerksomme på oppryddingen. Ved kundekonsultasjoner, kommer elevene bort til meg som veileder og rådfører seg. Nesten alle har tenkt- og brukt teorien riktig opp mot den behandlingen de skal utføre i praksis. Men elevene møter på nye utfordringer faglig, som jeg som lærer må vise hvordan skal utføres. Alle elevene ber meg komme bort å se på kundens ferdige resultat, før de går. For å øke deres fagkunnskaper og kvalitet på arbeidet, kan jeg fra dette ståstedet veilede elevene med fremovermeldinger. Som lærer/veileder føler jeg tiden til hver elev blir knapp.

5.5.3 Klassemøte etter tredje U.B.

Den 13.4.2012. gjennomfører elevene og jeg som lærer et klassemøte etter tredje U.B. i aksjonsforskningen.

Fagkunnskaper:

Her mener elevene at de lærer å bruke teorien i praktisk arbeide gjennom U.B., og at hver kunde er en utfordring hvor de lærer ny kunnskap. De mener også de må tenke selv og blir selvstendige ved å ta egne konsultasjoner. Som forsker oppdager jeg elevene blir mer sikre og kaster seg ut i hva en «dropp inn» kunde kan ha å by på av utfordringer i faget.

Sosial kompetanse:

Alle elevene er nå enige i at denne gangen har det gått veldig bra med å hjelpe hverandre med oppryddingen, men bakrommet bør ryddes bedre. Her observerer jeg som forsker at elevene blir flinke til å oppdage egne forbedringer etter hver U.B., og samtidig oppdager de nye ting som må forbedres for at deres bedrift skal bli profesjonell. De kan trene mer på kommunikasjon med kundene for videresalg. Bedriften som hadde mistet et medlem synes det er kjedelig, men de får bekreftet av meg som lærer at de hadde prøvd å samarbeide, men mislykkes.

Interesse:

Her kom elevene frem til at nye utfordringer og fornøyde kunder øker deres interesse for faget, som for meg som lærer og forsker gir forhåpninger om rekruttering til faget.

5.5.4 Oppsummering og hva som kan forbedres i fjerde aksjon.

Den 16.4.2012. var det ennå noe som måtte jobbes med for å få elevenes bedrifter profesjonelle, selv om jeg som lærer/ veileder mente elevene nå gjorde en god kvalitativ jobb etter arbeidslivets krav.

Fagkunnskaper:

- Elevene mente at undervisningen fra arbeidslivets side i bølgeføn var lærerik og interessant og burde følges opp i videre opplæring.
- Hvor ble det av datasystemet vi skulle ha anvendt i U.B.?

Sosial kompetanse:

- Elevene må bli enda bedre på høflighet og ta bedre hånd om «dropp in» kunder.
- Elevene må tenke på et ryddig bakrom.
- Se at alle i egen bedrift har det bra.
- Så kan kommunikasjonen med tanke på videresalg av produkter til kundene, bli enda mer vektlagt.

5.6. Fjerde aksjon: Avslutning og tilbakemelding.

5.6.1 Fra arbeidslivet inn i skolen.

For å øke interessen hos elevene og svare på spørsmål angående utplassering i utlandet under læretiden, inviterer jeg inn i skolen 17.4.2012 en jente som var nyutdannet i faget. Under læretiden hadde hun vært utplassert i 4 måneder i Italia gjennom Leonardo- midler. Reisen hadde funnet sted etter 7.måned av læretiden. Hun forteller om finanseringen av oppholdet og språkopplæringen. Så snakker hun om salongen hun har jobbet i og hvor mye hun har lært. Hun forteller så hvor selvstendig hun er blitt etter dette oppholdet, og hun anbefaler elevene å søke dette stipendet. Før hun reiste var hun livredd “dropp in” kunder, men i Italia bygde hun opp sin selvtillit til å takle det. Hun hadde nå mange italienske venner innen faget og som privatperson. Hun avslutter med å si at utveksling og internasjonalisering stadig vil bli viktigere, utveksle lærdom mellom ulike land, mener hun er framtiden.

Jeg som observatør opplever at eleven synes dette var spennende og hadde masse spørsmål som i hovedsak gikk ut på hennes trivsel og økonomi gjennom oppholdet.

Den 4.5.2012 har vi besøk i skolen av en mann fra fagforbundet som snakker en time om elevenes rettigheter i arbeidslivet. Han tar opp med elevene hvor viktig det er å fullføre en fagutdannelse før studiekompetansen, og viser frem en nylig gjennomført undersøkelse som sier at strykprosenten er høy hos de elevene som velger å ta «påbygg» etter et Vg-2 yrkesfagløp. Resultatet blir for disse elevene en lang og tung vei til utdannelse.

Flere av mine elever som har valgt påbygg, observerer jeg blir litt spørrende av å høre om resultatene fra denne undersøkelsen.

5.6.2 Arbeidslivets uttalelser.

Den 19.4.2012 gjennomfører jeg som lærer uformelle samtaler med to bedriftseiere. Jeg snakker først med en i Furnes, og så en i Moelv. De var begge damer et sted mellom 45-60 år. Begge bedriftene hadde elever utplassert fra min frisørklasse som de er meget fornøyde med. Fra den første samtalen fikk jeg som lærer et råd til oss som skole. Hun mener vi kan forandre litt på rekkefølgen på oppgavene vi sender ut med elevene. Hun mener at observasjon i fagkunnskaper bør komme etter at elevene har lært en del i faget, slik at de har flere «knagger» å henge observasjonen på. Denne dagen har de hatt behandlinger hvor hun ville eleven skulle være en aktiv observatør. Jeg som lærer ser at oppgavene elevene får med ut i

arbeidslivet må tas opp til ny vurdering. Videre mener hun elever som går Vg2-frisør for å få studiekompetanse, bør lukes ut før inntak. Til slutt i samtalen legger hun til at for å bli en dyktig frisør er det mengdetrening som skal til.

Samtalen med den andre bedriftseieren dreier seg hovedsakelig om nedgangen i søkerantallet på Vg2-frisør, og hun mener utdanningen var mye bedre før Reform 94. Den besto av alt for mye teori på grunnkurset, og elevene fikk ikke jobbe med faget de ønsket. Hun forteller om sin utdanning hvor hun tok all praksis i bedrift og hadde en dag i uka med teori gjennom 3 år. Dette mener hun var perfekt for henne, og tror på intervju av elevene før inntak på Vg2-frisør. Jeg som forsker diskuterer i denne oppgaven frisørutdanningen for å trekke frem muligheter som kanskje kan øke rekruttering til faget.

5.6.3 Klassemøte etter utplassering.

Den 30.4.2012 gjennomførte vi et klassemøte fra elevenes utplassering som gikk på fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse.

Fagkunnskaper:

Alle elevene får nå jobbe med oppgaven de får med fra skolen, to av dem er ikke helt fornøyd med tiden bedriften setter av til å hjelpe dem med deres arbeide.

Tre av elevene har opplevd at tegning i faget er en usikkerhet hos bedriftene. Elevene ønsker seg flere modeller og mer spennende oppgaver ute i arbeidslivet. Dette må jeg som forsker og lærer se videre på, fordi elevene må ikke føle de har for lite oppgaver ute i arbeidslivet.

Sosial kompetanse:

Bare en av elevene mener samarbeidet ikke virker bra i den bedriften hvor hun er utplassert.

Hun synes det er noe med stemningen. Flere av elevene synes det prates for lite fag, og en elev hevder at der hun er utplassert snakkes det negativt om sjefen på bakrommet.

Kundeservicen er bra på alle utplasseringsbedriftene. Dette sier meg som lærer at elevene gjennom denne aksjonsforskningen selv har blitt reflekterte på det som skjer rundt i bedriftene de er utplasserte.

Interesse:

Alle elevene mener at interessen for faget øker etter hvor mye tid bedriftene har til å vise og lære dem nye kunnskaper, relatert til faget.

5.6.4 Fjerde U.B.

Dette var elevenes siste gang med U.B. i aksjonsforskningen 10.5.2012, og alle møter sikre og stolte opp og har mange kunder. Det var bare en elev som ikke hadde kunde.

Elevene jobber nå veldig selvstendig. Det er ikke mye spørsmål til meg som lærer/ veileder når det gjelder teorien de må bruke for å oppnå et vellykket praktisk resultat. De er flinke til å forberede seg før kunden kommer, med ren arbeidsplass og verktøy som er rensset og lagt frem på arbeidsbordet. Det finnes ikke skriking i salongen, elevene kommer bort til meg og spør dersom de har spørsmål. Jeg som lærer/veileder får denne gangen et helhetlig positivt inntrykk av alle bedriftene. Det er en venninne som setter seg ute i salongen, men med et lite blunk fra meg til frisøren/ eleven, har hun snart fjernet seg bort i resepsjonen. Elevene jobber med rapport og regnskap når de har tid. Kommunikasjonen med kundene opplever jeg som litt vanskelig for noen av elevene, men uansett er det kunden i fokus. Ved dagens slutt er elevene slitne men fornøyde, og etter et bra samarbeide med opprydding, avsluttes dagen med felles pizza.

5.6.5 Klassemøte etter fjerde U.B.

Den 11.5.2012 gjennomførte vi klassemøte etter siste U.B. i aksjonsforskningen, og jeg som lærer var spent på om elevene hadde de samme positive opplevelsene som meg.

Fagkunnskaper:

Her er det fornøyde kunder som ble diskutert, og de fleste kundene hadde gått ut med hevet hode over en ny frisyre de var fornøyde med. En av elevene forteller om sin kunde, som synes fargen på håret ble litt mørk. Dette hadde hun som frisør korrigert, og var selv veldig stolt av gjennomføringen og sluttresultatet. Jeg som lærer kjenner stolthet over denne elevens selvstendighet i fagkunnskaper og ellers elevenes progresjon i opplæringen. Jeg tror det betyr mye at elevene selv har vært aktive og påvirke sin egen opplæring.

Sosial kompetanse:

Denne gangen er elevene fornøyde med sin egen innsats og samarbeide. De mener selv de er blitt gode på kommunikasjon og har gitt kundene god service. To av dem nevner at de burde fått noe bedre hjelp til opprydding av de som var ledige i bedriften.

Interesse:

Elevene sier selv at fornøyde kunder øker deres interesse for faget. Dessuten er ingen kunder like, som fører til at faget gir utfordringer og variasjon. Ut fra disse uttalelser, mener jeg bestemt at interessen hos elevene for faget har blitt forsterket. Elevene har fått styrket sin faglige kvalitet med en meningsfull opplæring relatert til fagets arbeidsliv.

5.7 Elevenes oppsummering.

Den 7.6.2012 oppsummerer elevene aksjonsforskningen og hva som kan forbedres i P.T.F. i videre undervisning.

Fagkunnskaper i samarbeidet skole/ arbeidsliv:

Elevene sier de vil ha flere oppgaver med bedre variasjon. De mener at motivasjonen for faget hadde blitt forsterket dersom de ute i arbeidslivet kunne arbeide på flere levende modeller.

Sosial kompetanse i samarbeidet skole/ arbeidsliv:

Her sier elevene at skole/ arbeidsliv bør opparbeide et ennå tettere samarbeide. Lærer må følge opp elevenes pauser ute i arbeidslivet, slik at de får det de har krav på.

Elevene må kunne bytte utplassering i løpet av året, uten å få dårlig samvittighet.

Fagkunnskaper i U.B:

Betalende kunder er deres første tema. Elevene mener at alle kunder må betale den fastsatte pris, uansett slektskap. Bedriftene må i fremtiden huske å skrive opp telefonnummer til kunder som ikke betaler med en gang, for det skjer at noen prøver å slippe å betale.

De mener det er viktig å delta på kurs og messer for å lære.

Læreren bør ha en større kontroll på innkjøp og betaling av regninger i U.B., og banken bør ha et bedre kjennskap til U.B.

De hevder at dataprogrammet må virke, slik at elevene kan få dekket sine læreplanmål.

Sosial kompetanse i U.B:

Elevene fastslår at elever som ønsker det, kan velge å være ute i yrkespraksis og ikke ha U.B.

Når de er i en bedrift, må alle lære seg å rydde etter seg selv og andre.

Reglementet for bedriften må på forhånd være godt gjennomarbeidet, og læreren bør bestemme medlemmene i hver bedrift. Dette mener de er viktig slik at det ikke oppstår bedrifter bestående av venninnegjenger.

De har ikke god erfaring med U.E.s bankforbindelse, og dette må sees på i ettertid.

Skape interesse hos elevene:

Her ønsker elevene mer U.B.

At det vises mer praksis i faget.

De ønsker å kunne jobbe mer individuelt innen fagfeltet.

De mener at det trengs en oppdatering av utstyr, som for eks. innkjøp av flere hårruller og lignende.

De tipser også om at lærerne bør undervise i den delen av faget de selv er mest kompetente.

De mener engasjementet med operaen kan avsluttes.

Aksjonsforskningen:

Elevene mener som medprodusenter i denne forskningen har vært positiv for deres opplæring.

De hevder at elevmedvirkning har gitt de en meningsfull opplæring, hvor de fikk en bredere forståelse for bruk av teori og hva i sosial kompetanse som betyr mye for å øke sin egen kvalitet til faget. Så mener de aksjonene opp mot arbeidslivet har vist de en mer helhetlig opplæring hvor arbeidslivet kom inn i skolen og de selv var utplasserte. De hadde også ute i arbeidslivet mulighet for egen påvirkning for å oppnå en meningsfull og interessant opplæring. Aksjonene har også bidratt til at de så opplæringen i skole parallell med det de observerer ute i arbeidslivet, som for dem har vært lærerikt.

5.8 Oppsummering.

Her i denne empirien kommer frem en prosess gjennom fire aksjoner, hvor jeg som lærer/veileder forsker sammen med elevene. De oppsummerer gjennom klassemøter P.T.F. som består av utplassering i arbeidslivet og U.B. Her ser vi sammen på hva som kan forbedres i neste aksjon og hva som bør tas med inn i videre undervisning, for å gi elevene en meningsfull opplæring og styrke kvaliteten til faget etter arbeidslivets krav. Hva som hos elevene skaper interesse for faget, blir også tatt opp. Fra arbeidslivet kommer flere representanter inn i skolen med sine budskap om faget. Gjennom observasjoner og samtaler kommer elevene og jeg som lærer/veileder og forsker frem til hva som bør tas med videre, fra disse besøk. Gjennom aksjonene ser jeg en positiv progresjon i elevenes opplæring i fagkunnskaper og sosial kompetanse i U.B. Elevene får gjennom medvirkning i samarbeidet skole/arbeidsliv bedre kjennskap til arbeidslivet og deres krav til sine lærlinger. De kan bytte bedrift i utplasseringen til de finner et sted hvor de trives og mener de får den opplæringen de

har krav på etter sette retningslinjer. Ved å knytte arbeidslivet og U.B. sammen i P.T.F. ser elevene mer helhetlig på opplæring.

Som en utfordring til arbeidslivet, mener jeg ut fra denne empirien og se at U.B. i skole gir en meningsfull opplæring som styrker elevenes kvalitet til faget etter deres krav, på høy kant med hva arbeidslivet tilbyr av opplæring til elevene.

I dette kapitlet har jeg fortalt hva som skjer i aksjonsforskningen med mine elever på Vg2-frisør året 2011/2012. Da en kronologisk fremstilling av empirien var lagt frem for elevene, sa de seg villige til å delta som mine medprodusenter i denne forskningen. Gjennom elevmedvirkning avholdt elevene i faget P.T.F. klassemøter hvor de oppsummerte etter hver utplassering i arbeidslivet og U.B., i fire aksjoner. De så på hva som for dem hadde vært interessant og som kunne videreføres i fremtidig undervisning. Så skulle de gå inn i egen opplæring og se hva som kunne endres mellom hver aksjon for å få opplæringen så meningsfull som mulig, øke deres kvalitet i faget og forberede til arbeidslivet. Avslutningen ble av elevene en oppsummering av aksjonsforskningen og om forbedringer i fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse i P.T.F., som kan tas med inn i videre undervisning.

I neste kapitel blir aktuelle tema i oppgaven analysert/drøftet. Her kommer elevenes-, arbeidslivets-, mine uttalelser frem. Aktuelle lover og teorier som er omtalt i denne oppgaven, blir også her tatt inn.

6 Analyse/ drøfting.

I dette kapitlet analyserer og drøfter jeg i denne forskningen hva som gir elevene en meningsfull opplæring, øker deres kvalitet og interesse til faget etter arbeidslivets krav i P.T.F., bestående av U.B. i skolen og utplassering i arbeidslivet. Fagkunnskaper, sosial kompetanse og interesse blir analysert og drøftet i U.B. og samarbeidet skole/arbeidsliv. Jeg tar også for meg elevmedvirkning for å se om det gir elevene en meningsfull opplæring. Begynner nesten hvert avsnitt i analysen/drøftingen med et elevutsagn eller utsagn fra arbeidslivet, fordi som forsker ser jeg deres stemmer som mest tellende i denne oppgaven. Aktuelle styringsdokumenter, teorier og min egen mening vil her trekkes inn. Til slutt vil frisørutdanningen bli drøftet.

Problemstilling:

Hvordan kan kvaliteten i frisørutdanningen forbedres slik at den blir mer meningsfull for elevene og relevant til arbeidslivets krav?

Forskningsspørsmål:

- Hvordan kan elevmedvirkning bidra til en meningsfull opplæring?
- Hvordan skaper metoden U.B. en meningsfull opplæring for elevene?
- Hvordan styrke samarbeidet skole/arbeidsliv for å skape interesse hos elevene og gi en meningsfull opplæring relevant til arbeidslivets krav?

6.1. U.B.

For å gi elevene en meningsfull opplæring og styrke deres kvalitet til faget, velger jeg her i analyse/drøfting og starte med U.B. som er mest fremtredende i denne oppgaven. Jeg som lærer antar U.B. er en god undervisningsform for elevene. Den er relevant til arbeidslivet og min tidligere erfaring sier meg at de fleste elevene trives med denne type undervisning.

Trivsel øker motivasjonen hos elevene til å lære.

6.1.1 Fagkunnskaper:

Først tar jeg for meg teoriopplæringen som elevene mener er vanskelig og forstå når den ikke er knyttet mot praksis. Gir U.B. en bedre forståelse av teorien når elevene knytter den inn praktiske oppgaver? Øker undervisningen i U.B. elevenes selvtillit? Er undervisningen i U.B. relevant? Får alle elevene en meningsfull opplæring i fagkunnskaper?

«Jeg ble så glad da kunden min ble fornøyd» er en elevs kommentar i klassemøte (logg 20.1.2012) etter første gang med U.B. i denne forskningen. Jeg mener som lærer elevene tidlig i sitt utdanningsløp må få oppgaver der teori må brukes inn i praktisk utførelse. Oppgaver som for dem er gjenkjennende til faget de utdanner seg, både i skole og ute i arbeidslivet. Min erfaring etter mange år som lærer sier at elevene stadig kommenterer og lurer på hvorfor de skal igjennom det og det stoffet. Er det et praktisk fag som frisørfaget, må elevene tidlig i sitt utdanningsløp få oppgaver som er knyttet til deres kommende hverdag, for å se en kontinuitet og mening med opplæringen Fra et intervju 7.12.2012 med en elev som hadde valgt læretid, forteller hun at kunder som ble fornøyde i U.B. hadde virket positivt på

hennes selvtillit til faget. Fra denne uttalelsen ser jeg at dersom teorien er reflektert over og brukt inn i et vellykket praktisk arbeide, øker elevenes selvtillit. Tar elevene selv en avgjørelse i U.B. om hvordan prosessen skal utføres for å nå kundens ønske, før de får hjelp av lærer/veileder, resonerer og reflekterer de over teorien de anvender. Fra dette som omtalt foran, sier jeg meg enig i (Støten, 2008) sin uttalelse. Hun hevder yrkesrelevante oppgaver både på skole og i arbeidsliv viser og tydeliggjør sammenhengen mellom teori og praksis bedre for elevene (Støten, 2008).

Gjennom metoden U.B. er det fornøyde kunder som gir elevene mot til å tørre å si ja til mer utfordrende kunder. Elevene utvider sin kompetanse og styrker sin kvalitet til faget. Fra erfaring som bedriftseier ser jeg opplæringen i U.B. skaper en reell læring mot arbeidslivet og sier meg enig i (Skogen & Sjøvoll, 2009) sin uttalelse at U.B. er en metode i skolen som skal ligge så nært fagets virkelighet som mulig (Skogen & Sjøvoll, 2009). For å gi elevene en meningsfull opplæring relatert til arbeidslivets krav, ser jeg det som viktig å fortelle elevene allerede i oppstart av U.B., at deres bedrift skal etterhvert som vi går frem, bli identisk med en profesjonell kvalitetsbedrift. Elevene beveger seg fra «trygge kunder» og videre til å ta «dropp in» kunder. «Dropp in» er en betegnelse for ukjente kunder, hvor elevene på forhånd er ukjent med kundens ønske for sitt hår. Gjennom ukjente kunder utvider elevene sin kunnskap i en helhetlig prosess med utfordringer som må reflekteres over. Med andre ord elevenes forståelse for faget blir utvidet (Hiim & Hippe, 2001). Ute i arbeidslivet må du som frisør, ta imot alle kunder. Fra en elevs kommentar i et uformelt intervju 7.12.2012 som var gått ut i lære, ble dette som omtalt foran, forsterket ved hennes mening om at U.B. i skolen hadde vært nyttig for senere opplæring, fordi de hadde jobbet med ulike og fremmede kunder. Fra U.B. i denne forskningen, ser jeg hvordan elevene får en positiv progresjon i sin opplæring i fagkunnskaper. Hvordan de fra første aksjon i U.B. var utrygge og stilte spørsmål til meg som lærer/veileder før de selv hadde resonert, hvordan de skulle løse kundens ønske. Allerede i andre aksjon med U.B., kom elevene til meg og spurte om deres løsning var riktig. Ved tredje og fjerde aksjon i U.B. hadde elevene utviklet en selvstendighet hvor de selv gjennom kommunikasjon med kunden, tok avgjørelser på løsninger som tilfredstilte kundens ønske. Men i en klasse på 14 elever, jobber alle ulikt. Noen kaster seg ut i større utfordringer enn andre. Som lærer ser jeg U.B. individualiserer opplæringen og skaper ingen tapere, alle når sine selvvalgte mål ved eget kundevalg.

(Haaland, 2003) hevder at mange elever og bedrifter sier at yrkesopplæringen er for lite meningsfull og ikke nok relevant til arbeidslivet (Haaland, 2003). «*Dette skjer til tross for at styringsdokumenter og intensjonene i Kunnskapsløftet gir rom for en opplæring i tråd med både elevenes læringsbehov og virksomhetens behov for kompetanse*» (Dahlback et al., 2011, s. 12). Min mening som lærer på Vg2-frisør, er at jeg er uenig i disse sistnevnte uttalelsene. Etter egen erfaring fra hva U.B. skaper av opplæring i skolen. Fra en elevs kommentar i klassemøte 13.4.2012 etter tredje aksjon med U.B., blir min mening forsterket da hun sier hun lærte og bruke teorien gjennom praktisk jobbing, og at hver kunde var en utfordring der hun lærte ny meningsfull kunnskap. Ulike kunder gir elevene mulighet til trening i disipliner som samsvarer med arbeidslivet. I tredje og fjerde aksjon med U.B. så jeg elever som tok kunder som ønsket seg for dem, ukjente oppgaver. Disse ble løst gjennom visning fra meg som lærer, hvor eleven kunne øke sin kompetanse gjennom betraktning. Her oppstår et spenningsforhold mellom elev/lærer i en praktisk utfordring over gjennomføring og utvidelse av elevens forståelse for det som blir vist (Hiim & Hippe, 2001). Fra dette ser jeg en form for mesterlære blir tatt i bruk. Det omhandler å lære praksis gjennom å observere, hvor instruktøren viser og eleven repeterer teknikken til den sitter, (Nilsen & Kvale, 1999). Men som lærer kommuniserer jeg klippen underveis med eleven og sier meg enig med (Hiim & Hippe, 2001) som uttaler at yrkeskunnskapens ferdigheter utgjør en helhet som må være på plass, bestående av sanser som øyne, ører, berøring, bevegelser og begreper.

I U.B. blir elevene vist tillit, øker sin selvtillit og respekt gjennom å ha egne kunder, kunder som krever av dem og gir de faglige utfordringer og styrker deres kvalitet til faget (Opplæringsloven, 1998). Som lærer sier jeg meg enig i (Støten, 2008) som påpeker at oppsplittede fagområder kan ikke understøtte en helhetlig opplæring (Støten, 2008). Oppgavene i U. B. skaper en selvstendighet og sikkerhet hos elevene som styrker kvaliteten i denne kommende frisør. Gjennom kunder får elevene oppgaver fordi disse ønsker råd og veiledning for sitt hår. Her kommer elevenes kreativitet og formsans inn i bilde. I slike situasjoner må elevene først komme med sin løsning, før jeg som veileder kommer inn i bilde.

Derimot blir de elevene i U.B. som ikke har kunder, veldig passive, og opplæringen blir mot sin hensikt (Skogen & Sjøvoll, 2009). Jeg mener disse elevene må jobbe med administrative oppgaver, som for eksempel markedsføring. Som lærer/veileder må jeg mase for mye på elevene om dette temaet. Fra to elever som er gått ut i lære, kommer følgende uttalelser i uformelle intervju 7.12.2012 og 11.12.2012. «*Vi i vår bedrift var ikke flinke nok til å*

markedsføre bedriften», og «elevene som ikke har kunder, burde være flinkere til å trene mengdetrening på dukker, og ikke bare henge rundt». Jeg sier meg enig i disse to forhenværende elevene sine uttalelser og ser at dette er en utfordring med gjentakelse hvert år, og må tas til etterretning. For å gi elevene en meningsfull opplæring i U.B., mener jeg P.T.F. burde vært lagt opp etter tolærersystem, eller fra skolens side opparbeidet en ny struktur i disse timene. En lærer på fjorten elever og kunder som skal følges opp, strekker ikke til. Så følger analyse/drøfting av opplæringen i sosial kompetanse i U.B. Dette er en viktig del av frisørutdanningen. Sosial kompetanse innebærer i denne oppgaven begrepene: kundeservice, kommunikasjon og samarbeide. Interessen hos elevene blir også analysert/drøftet.

6.1.2 Kundeservice.

To av elevene som hadde gått ut i lære svarte gjennom uformelle intervju 11.12.2012: *«Kundebehandling på fremmede kunder var en lærerik del å ta med fra U.B.»* og 12.12.2012: *«Jeg lærte oppførsel og kundebehandling i U.B.»* Begge elevene mente kundeservicen de hadde lært i U.B., var det viktigste å ta med ut i arbeidslivet som frisørlærling. *«Kundeservice må vektlegges på skolen»,* hevder en ung opplæringsansvarlig 9.2.2012 i et uformelt intervju, og legger til: *«Eleven må kunne ta imot kunder og si «Hei et øyeblikk» og ikke gjemme seg når det kommer noen inn i salongen».* Fra en bedriftseier den 16.2.2012 blir poengtert viktigheten av at elevene *«kan behandle folk»* og fra et annet uformelt intervju 16.2.2012 mener en bedriftseier i høy alder, at elevene må lære kundeservice, som blant annet er å hjelpe kunder av og på med yttertøy. Min mening som lærer i frisørfaget og fra egen erfaring som bedriftseier, sier meg at for å skape kvalitet i frisørfaget er kundeservice en stor og viktig del. Som frisør må du glemme deg selv og ha fullt fokus på kunden som skal behandles. Kunden må kjenne en imøtekommenhet straks hun/han kommer inn i salongen, og under behandlingen må frisøren passe på at kunden har tørre håndklær og dersom det er ønskelig, noe å lese på. Som frisør skal du ha kunden i fokus helt til den er ferdig behandlet og går. Fra disse uttalelser mener jeg metoden U.B. skaper en meningsfull opplæring i kundeservice som er relatert til arbeidslivet. Kvaliteten på kundeservicen blir fulgt opp i U.B. og endret til forbedringer i denne aksjonsforskningen gjennom fire aksjoner. Fra klassemøte etter første U.B. i aksjonsforskningen 20.1.2012, kommenterte flere elever at de måtte bli mer observante slik at ikke kunder ventet i resepsjonen. De måtte bli flinkere til å være forberedt til sine kunder, med andre ord at arbeidsbordet er forberedt før kunden kommer (logg 20.1.2012). Jeg som lærer sier meg enig i den opplæringsansvarliges uttalelse. En kunde må, straks den kommer inn få et «hei» slik at den vet at den er observert. Den eleven som er ledig, uavhengig

av bedrift, må straks gå bort og spørre om det er noe hun/han kan hjelpe med. Jeg mener: er det en ung person som kommer inn, er jakken allerede hengt opp, men er det en eldre person som trenger hjelp, må de straks få hjelp med yttertøy. Frisørelevne må kunne behandle folk og ha oppførsel. Det er en primær kunnskap i alle serviceyrker hvor en befatter seg med mennesker. Fra klassemøte med elevene etter andre aksjon i U.B. 23.3.2012, kommenterte en elev: «*Kundene ble raskt tatt imot*» (logg 23.3.2012), og fra klassemøte etter den fjerde aksjon med U.B. 11.5.2012, var alle elevene fornøyde med kundeservicen de hadde utført. Min mening som lærer/veileder er at elevene hadde hatt en stor fremgang mot en profesjonell frisørs kundeservice, og lærdommen hadde vært meningsfull og relatert til arbeidslivets krav, og understøtter med dette (Meld St nr. 30, 2003-2004, 2003) som hevder at mål i yrkesopplæringen i Kunnskapsløfte er å skaffe kvalifisert arbeidskraft etter samfunnets behov.

6.1.3 Kommunikasjon.

Kundekommunikasjonen mener jeg som lærer/veileder i U.B. ble forbedret hos elevene mellom hver aksjon. I U.B. reflekterte de over- og bestemte seg for bevisst å tenke på kommunikasjon med kundene. Jeg husker selv fra egen opplæring hvor ofte min sjef sa jeg måtte snakke med kunden. Det kan føles vanskelig å konsentrere seg om samtale, samtidig som det skal utføres et arbeide hvor du som elev er usikker. Med erfaring blir samtalen og utførelsen av faget en selvfølge. Som erfaren frisør har du bygd opp en følelse for hvor mye- og om hva kunden ønsker å kommunisere. Som tidligere nevnt ber jeg mine elever snakke fag med sine kunder, og tillater ikke under en kundebehandling at de snakker ved sidemann. Fra elevenes klassemøte etter U.B. i aksjonsforskningen 20.1.2012 var det tretten elever som synes kommunikasjon med kunden var vanskelig, kun en elev sa: «*Jeg snakket hår med kunden min hele tiden*». Så fra klassemøte etter U.B. i andre aksjon 23.3.2012 kom kommentarer fra elevene som: «*Snakket ved kunden for å vite hvilken farge hun ønsket*», «*snakket frisyre og fag*», «*viktig og avklare godt med kunden på forhånd, slik at ikke resultatet blir mislykket*» og «*tryggere på kommunikasjon med kundene når jeg har lært mer*» (logg 23.3.2012). Som lærer ser jeg her en god progresjon i kommunikasjon, som også forteller meg om en voksende sikkerhet hos elevene. Fra en opplæringsansvarlig 27.1.2012 kom et ønske: «*Elevene må læres opp i og ikke skrike til læreren, men heller bruke et tegnspråk når de vil ha hjelp. Dette hadde vært deilig at de hadde hatt med seg ut i lære*». Som lærer/veileder i U.B. var dette også et problem. Elevene og jeg ble i et klassemøte etter første U.B. i

aksjonsforskningen, enige om at de måtte i U.B. og ute i arbeidslivet, gå bort til veileder når de trengte hjelp, og ikke skrike.

Sist i denne delen av kommunikasjonsdrøftingen fra U.B., vil jeg igjen trekke frem det som ble uttrykt av en bedriftseier i en uformell samtale 7.3.2012 hvor hun mente det var viktig for elevene å kjenne på hvordan det var for dem å stå nær mennesker hele dagen. Fra egen erfaring ser jeg hennes ytring som en viktig del, fordi i min klasse på Vg2-frisør noen år tilbake, hadde en elev som etter U.B. med kunder, valgt en annen utdanning. Hun følte et ubehag med hele tiden å få fremmede mennesker så tett på og samtidig føre en samtale innenfor sin intimzone. Jeg mener en slik situasjon allerede på Vg1 burde vært oppklart, slik at disse elevene kan velge et fag hvor nærhet med mennesker ikke er så fremtredende.

6.1.4 Samarbeide.

Fra en tidligere elev som var gått ut i lære ble uttalt 11.12.2012: «*Jeg mener U.B. i skolen var viktig å ta med videre, ikke minst det med samarbeidet, det å lære seg og jobbe med ulike typer mennesker*». Så sier hun videre at de fem i hennes bedrift i U.B., var ulike personligheter. Men alle følte seg verdsatt av de andre i bedriften fordi de kunne jobbe med det de var gode på. Et eksempel var markedsføring. Jeg som lærer/veileder i U.B. hevder de må prøve å jobbe sammen og godta hverandre på godt og vondt. Ute i arbeidslivet kan en aldri velge sine samarbeidspartnere, noen vil stå en veldig nær, mens andre blir «en du jobber med». Dersom det oppstår konflikter i en U.B., må det ikke snakkes bak ryggen på hverandre, men løses i et felles møte i bedriften. Som lærer/veileder må jeg ofte inn i møter hvor det blir tatt opp problemer. Oftest handler problemet om økonomi eller fravær. «*Vi lærte å styre økonomi*», sier en elev som har gått ut i lære gjennom et uformelt intervju 12.12.2012. Jeg ser at årsaker til U.B.- konflikter er ofte økonomi. Et eksempel kan være en bedrift som ikke på forhånd har samarbeidet godt nok om varebestillinger. Alle elevene er ikke like flinke i økonomi og har kanskje bestilt mer varer enn de har penger til, eller de ikke har samarbeidet godt nok om bestillinger. Jeg mener U.B. har vært en påvirkning til å gi elevene en meningsfull opplæring i samarbeidet, og løser arbeidslivets problem hvor de mener elever i dag sliter med dette. Fra en oppsummering av elevene i P.T.F. i aksjonsforskningen 7.6.2012 sier elevene som et tips til U.B., at de elevene som ikke ønsker å være med i en bedrift på grunn av dårlig samarbeidet innad i bedriften, kan velge å være ute i arbeidslivet. Fra elevenes oppsummering etter tredje aksjon i U.B. 13.4.2012 kom frem at de hadde mistet et medlem og synes det var kjedelig. De mente de hadde et godt samarbeide, men så ut fra denne hendelsen

at de måtte jobbe mer med det. Gjennom U.B. i aksjonsforskningens klassemøter hvor samarbeidet blir tatt opp og jobbet videre med i neste U.B., ser en positiv progresjon som styrker deres kvalitet i samarbeide om for eksempel opprydding i salongen. Dessuten observerer elevene gjennom egen bedrift, hvor viktig det er å være tilstede når de har kunder, eller ringe sin bedrift å gi beskjed, dersom de er syke. Dette blir forsterket gjennom et uformelt intervju med en annen frisørlærer i Hedmark fylke 18.12.2012 som mener U.B. i skolen lærer elevene og samarbeide. Videre hevder hun elevene lærer å merke på kroppen hvordan fravær er merkbart når de jobber med kunder, som er et problem arbeidslivet vektlegger tungt. Så kommenterer læreren noe som er et stort problem når det gjelder samarbeidet i U.B. og videre ute i arbeidslivet, en dårlig leder. Dette er et problem som for skolen er vanskelig å løse, men viser seg gang på gang.

Samarbeidet med kunden gjennom god kommunikasjon for å utføre et faglig arbeide som kunden blir fornøyd med, mener jeg er det viktigste. Viktig for å beholde kunden og styrke arbeidskraften i salongen. Dessuten viser dette hvor tett begrepene i en sosial kompetanse som her innebærer kundeservice, kommunikasjon og samarbeidet, henger sammen. (Den generelle del av læreplan, 1993) blir oppfylt i U.B, fordi elevene i egen bedrift må lære samarbeide, vise toleranse for hverandres ulikheter og ha empati for sine medarbeideres uttalelser. Elevene oppdager sin egen evne til å takle elever som til en hver tid i klassen eller i egen bedrift, virker inn på deres arbeide eller personlig (Grendstad, 1986).

Frisørfaget er et fag i stadig endringer. Det er derfor viktig at elevene viser interesse for faget og nye moter innen hår. Skaper U.B. interesse hos elevene?

6.1.5 Interesse.

Fra metoden U.B. og elevenes oppsummering i fire klassemøter i denne forskningen, kommer frem at fornøyde kunder skaper hos dem interesse for faget. Elevene hevder at gjennom nye utfordringer der kundene er fornøyde, øker også interessen (logg 13.4.2012). De trekker frem allsidigheten med faget, som er at ingen kunder er like, også skapte hos dem interesse. Dessuten økte interessen for å lære mer teori etter hvert som de så nytteverdien av den. Når elevene begynner å stille meg videregående spørsmål, ser jeg som lærer/veileder på det som positivt, og mener det er et tegn på vitebegjær og interesse for faget.

Når elevene driver U.B. med egne kunder, er det viktig at de viser interesse og følger med i motebildet for å kunne forslå nyheter til kunder. Skal elevene få en meningsfull opplæring med kjennskap til utførelse av for eksempel nye frisyrer, må jeg som lærer være oppdatert i hårets moter, og ikke bare kreve det av elevene. Det som her er omtalt kommer frem i fremtidsverkstedet ved (HIOA 14. 9. 2011) hvor en gruppe jobbet med frisørfagets status. Der kom frem at faglig oppdatering av lærere var en nødvendighet. På vår skole mener jeg faglig oppdatering for lærere er en mangelvare. Vi lærere på Vg2-frisør må «tigge» oss til gratis kurs som blir arrangert for frisører i Hamar, mot at arrangørene får låne skolens lokale til forberedelser før kursene. Fra et klassemøte etter andre gang med U.B. i aksjonsforskningen, hvor jeg som lærer/veileder hadde observert en positiv progresjon i elevenes selvstendighet i sitt arbeide, uttaler en elev: «*Når det gjaldt anbefaling av nye moter, anbefalte jeg kunden min å bruke en ny rødfarge*» og en annen elev forteller hun hadde anbefalt sin kunde striping av hår, som også kom for fullt i motebildet denne våren (logg 22.3.2012). Dette sier meg at U.B. gjør elevene interesserte i faget, som er et krav fra arbeidslivet.

6.1.6 Oppsummering.

Fra denne analysen/drøftingen kommer frem hvordan U.B. gir elevene en forståelse av teorien fordi de selv i praktisk jobbing på sine kunder, må anvende den. Elevenes selvtilit styrkes også gjennom deres oppdagelse av hvilken teori de må anvende for at kunden skal bli fornøyd med den praktiske utførelsen, og de får en meningsfull opplæring. Når elevene utfører ulike oppgaver på kunder, blir opplæringen allsidig og reell til arbeidslivet. Har elevene for lite kunder i U.B., må de for å få en meningsfull opplæring i faget P.T.F., jobbe med andre oppgaver eller være utplasserte i arbeidslivet hele tiden.

U.B. styrker kvaliteten på elevenes sosiale kompetanse. For å oppnå fornøyde kunder, må kundeservicen være på plass både i mottaket av kundene og gjennom hele behandlingen. Kommunikasjon med kunder og - innad i egen bedrift, er viktig. Skal en kunde bli fornøyd, må kommunikasjonen kunde/frisør være korrekt og riktig oppfattet. I egen bedrift må alle bli enige og samarbeide bra, for at bedriften skal funger og ha et godt miljø.

Fornøyde kunder i U.B. skaper interesse for faget hos elevene. For å oppnå en meningsfull opplæring som styrker deres kvalitet til faget, må elevene vise interesse for nye hårmoter de kan tilby sine kunder. Som lærer i frisørfag burde oppdatering på nyheter være en selvfølge.

Så analyserer/drøfter jeg elevmedvirkning. Her i denne forskningen har elevmedvirkning vært fokus

gjennom hele opplæringen i P.T.F.

6.2 Elevmedvirkning.

Så analyseres/drøftes elevmedvirkning som har belyst denne forskningen. Mine 14 elever på Vg-2 frisør skoleåret 2011/ 2012 har vært mine medprodusenter. Jeg ser deres påvirkning som en årsak til at de fikk en meningsfull opplæring i U.B. og ute i arbeidslivet. Arbeidslivets problemer som sier at elevene kan for lite fagkunnskaper og har en «dårlig oppdragelse» etter Vg-2 frisør, ble snudd i en positiv retning i denne aksjonsforskningen gjennom elevmedvirkning.

(Opplæringsloven, 1998) hevder at elevmedvirkning er viktig for at undervisningen skal være inspirerende. Elevene skal være aktive i opplæringen. Som lærer sier jeg meg enig i denne loven som jeg mener blir oppfylt i denne forskningen.

Jeg lener meg til en elevs uttalelse fra U.B. 13.4.2012 som sier: «*Ved å sette egne konsultasjoner på mine kunder, lærer jeg å tenke selv*». Med andre ord kommer her frem at hun gjennom metoden U.B. selv må finne ut hvordan hun skal løse kundens ønske, før hun spør meg som lærer/veileder. Dette samsvarer med (Hiim & Hippe, 2001) som sier at refleksjon i handling innebærer at en tenker mens en gjør noe og korrigerer seg underveis. Refleksjon over handling betyr at man tenker bevisst under en handling og etter ferdig utførelse. Jeg mener som lærer elevene får en bedre forståelse og et større eierforhold til sin egen opplæring, dersom de er aktivt deltagende innen satte rammer. Metodene som blir brukt i undervisning, har stor betydning for elevenes aktivitet til forståelse, refleksjoner og kritisk tenkning i opplæringen. Min erfaring sier at dersom metodene en lærer anvender i sin undervisning, skaper en sammenheng i opplæringen hvor elevene er deltagende, blir det mer interessant for dem og skaper nysgjerrighet til å vite mer om faget. «*Min kunde synes hennes farge ble for mørk*» (logg 11.5.2012), uttaler en elev i U.B., og legger til at hun hadde uten veiledning gått inn i fargeteorien og korrigert fargen. Kunden ble fornøyd og hun var selv veldig stolt av resultatet. Denne uttalelsen som omtalt foran, er samstemt med teorien som sier at elevene får en mer forståelse av sin opplæring når de blir utfordret i oppgaver hvor de selv må medvirke til å finne ut hva de bør lære mer om (Dahlback et al., 2011). Her mener jeg at lærelysten og teoriforståelsen styrkes hos elevene når kundene er fornøyd og de selv

oppdager teorien som nyttig inn i praktiske oppgaver. Fra denne hendelsen som omtalt foran, ser jeg også et samsvar med å lære er å oppdage (Grendstad, 1986).

Fra utplasseringen i arbeidslivet får elevene gjennom klassemøter i denne forskningen fortelle sine opplevelser. Fra bestemte retningslinjer (s.15) skole/ arbeidsliv kan de styre sin opplæring gjennom å bytte utplasseringsbedrift, dersom det er ønskelig. Fra første utplassering året 2011/ 2012, var det fem av 14 elever som ikke var fornøyde og mente disse retningslinjer ikke ble fulgt opp i arbeidslivet. Ut fra dette, ordnet de selv med nye utplasseringsbedrifter. Alle elevene unntatt en etter andre utplassering i arbeidslivet, ble godt mottatt, fulgt opp med oppgaver og tilbakemeldinger. Jeg som lærer/veileder ser fra dette at elevenes medvirkning i skoleåret 2011/2012 har løst problemet som sier det er mange elever som ikke er fornøyde med utplasseringen i arbeidslivet. Jeg mener elevenes trivsel er viktig for deres lærelyst og interesse. I klassemøter fra utplassering i arbeidslivet 19.3.2012 og 30.4.2012 i denne forskningen, var alle elevene enige i at kundeservice var bra, der de var utplasserte (logg 19.3. og 30.4.2012). Uten å være altfor kritisk, mener jeg som lærer at elevene ser med andre «briller» enn en frisør med lang fartstid. Men jeg var imponert over elevenes egne observasjoner, som de tar med inn i egen undervisning og bedrift.

For å komme tilbake til elevene og bedriftenes problemer, ser jeg gjennom metoden U.B. og elevmedvirkning, en god progresjon i elevenes opplæring i fagkunnskaper og sosial kompetanse. Jeg ser som lærer hvordan elevene fra første U.B.19.1.2012 til fjerde- 10.5.2012 kom til meg med stadig mer avanserte spørsmål innen disiplinene. Dette viser at elevene etter hvert gjennom egen påvirkning styrket sin egen fagkompetanse til å ta selvvalgte kunder med mer og mer krevende behandlinger. Elevmedvirkning fører også til en individuell opplæring i U.B., fordi elevene selv velger hvor avanserte behandlinger de ønsker. Med andre ord er de selv med å bestemme sin opplæring av fagkunnskaper. Teorien blir nyttig å bruke i kundebehandlinger, og elevenes egenlæring av teori blir automatisk innbakt i opplæringen. Fra elevenes klassemøter etter U.B. i denne aksjonsforskningen, kommer frem at de gjennom egen påvirkning ser klarere sin egen opplæring og hva de må forbedre i neste U.B. for å styrke sin kvalitet til faget.

Veiledning er en undervisningsform som blir mye anvendt i U.B. og jeg mener denne formen for «undervisning» gir automatisk elevene medvirkning. Det er en motsetning til mesterlære hvor læreren viser og eleven kopierer. I en veiledningssituasjon er elevens resonnement i

fokus. Eleven skal finne det riktige svaret ut fra veileders spørsmål. Som veileder kan du øke elevens læringseffekt og styrke kvaliteten på deres arbeide (Halland, 2009).

Elevenes sosiale kompetanse, som bedriftene klager på, blir også tatt opp og reflektert over i disse klassemøtene i aksjonsforskningen. Fra mine logger i U.B. ser jeg hvordan elevene selv utvikler positivt, fra eget kritisk syn, kundeservicen som innebærer kundemottak og forberedelse til kunden, kommunikasjon og samarbeidet med kundene under konsultasjoner, og innad i egne bedrifter. Elevene får gjennom egen påvirkning og eget kritisk syn, mer forståelse av sin opplæring. De tør å ta større utfordringer for å finne ut hva de bør lære mer om (Dahlback et al., 2011).

Gjennom elevmedvirkning er elevenes og mitt mål som lærer/ veileder og gi elevene en meningsfull opplæring i fagkunnskaper, sosial kompetanse og styrke interesse for faget. Bedriftene i U.B. skal ende opp som profesjonelle bedrifter i samsvar med (Hiim & Hippe, 2001) sin teori som sier at profesjonelle yrkesutøvere har kontroll over sine oppgaver ut fra en teoretisk- og praktisk dyktighet (Hiim & Hippe, 2001).

6.2.1 Oppsummering.

Fra denne analysen/drøftingen kommer frem hvordan elevene i U.B. styrer sin egen opplæring gjennom valg av kunder. Elevene måtte i U.B. etter som vi gikk frem, stille egne kundekonsultasjoner med veiledning. Jeg som lærer trer inn i veilederrollen hvor elevene gjennom de rette spørsmålene, kan resonere seg frem til riktig svar. Dukker det opp uforutsette ønsker fra kunder, som ikke elevene har lært, må eleven observere hvordan jeg som lærer utfører denne oppgaven. Blir kundene i U.B. fornøyde, fører elevmedvirkningen til mer sikre og selvstendige elever. De velger egen teori de trenger å benytte i praktisk arbeide. Derfor oppnås en bedre forståelse av teorien. Gjennom påvirkning av egen opplæring, mener elevene de selv blir mer kritiske til kvaliteten på sine arbeider. Fra utplassering i arbeidslivet påvirket elevene sin egen opplæring med å bytte bedrift, til de endte opp der de trivdes og fikk en meningsfull opplæring hvor satte retningslinjer blir fulgt.

6.3 Samarbeidet skole/arbeidsliv.

Jeg som lærer sier meg enig i (Helms Jørgensen, 2011) sin uttalelse som sier at det kan oppstå mange grunner til frustrasjoner og konflikter mellom virksomhet og elev, fordi det mangler klare retningslinjer mellom lærlingens arbeidsmessige forpliktelser og virksomhetens (Helms Jørgensen, 2011). Jeg ser viktigheten av et tett samarbeide skole/ arbeidsliv for å avklare elevenes frustrasjoner som kan bero på rene misforståelser. Men det er noe som skurrer hos meg opp mot (Helms Jørgensen, 2011) sin teori som videre påpeker at elevene generelt aksepterer skoledelen som en nødvendighet, og at de er mer orientert mot å kunne være på en arbeidsplass enn i skole, og praksisplassen er det riktige læringsmiljø. Det er ute i arbeidslivet elevene kjenner på sin faglige identitet og tilknytting til faget. Det er i arbeidslivet de kan ha et fellesskap med erfarne voksne som er representanter for det faget de skal inn i. Det er her de blir anerkjente som kollegaer og inngår i en arbeidsprosess som har verdi og betydning for andre (Helms Jørgensen, 2011). Fra min erfaring som arbeidsgiver kan jeg si meg enig i hans teori, dersom utplasseringen i arbeidslivet er vellykket både for eleven og bedriften. Men som lærer mener jeg også at elevene gjennom metoden U.B. kan utvikle sin faglighet og sosiale kompetanse gjennom egen læring i egne bedrifter hvor de er kollegaer og har stor betydning for hverandre.

Så analyserer/drøfter jeg fagkunnskaper i samarbeidet skole/ arbeidsliv.

6.3.1 Fagkunnskaper

«Lysten på faget øker dersom jeg får jobbe med fagspesifikke oppgaver i motsetning til kun forfallent arbeide» er en elevs kommentar fra klasse møte etter en utplasseringsperiode (logg 2.12.2011). Her kommer frem at eleven mister motivasjon til å bli frisør, dersom hun ikke får jobbe med fagrelaterte oppgaver ute i arbeidslivet. Som en yttligere bekreftelse på elevens kommentar sier en bedriftseier i et uformelt intervju 14.2.2012 at hun synes « *selvtilliten hos elevene synker* » når de kommer ut i arbeidslivet, fordi de ikke får slippe til faglig slik de ønsker. Jeg mener at følelsen av å være glad, styrker selvtillit og motivasjon til å lære mer i faget, og sier meg enig med bedriftseierens kommentar at elevene får mer selvtillit når de får jobbe faglig, og lysten til å bli frisør forsterkes ved at elevene får interessante oppgaver ute i arbeidslivet. « *Rydding er viktig* » hevder en bedriftseier i et intervju 16.2.2012, som mener rydding og renhold er det første en elev må lære seg. Fra min erfaring har jeg opplevd elever som har mistet interessen for faget og sluttet, fordi de kun har jobbet med forfallent arbeide

ute i arbeidslivet. Som tidligere bedriftseier og nå lærer i faget, mener jeg at en salong må være ren og ryddig, og at en elev som er utplassert må delta i salongens utseende. Men for å gi elevene en meningsfull opplæring som styrker samarbeidet skole/ bedrift, må en utplasseringen også bestå av større utfordringer i fagkunnskaper. Jeg tar her for meg elevenes opplæring i U.B. opp mot utplassering i arbeidslivet, og refererer til elevenes uttalelser i klassemøte 20.1.2012 etter første gang med U.B., hvor oppryddingen var et stort fokus, og alle var enige i at de måtte bli flinkere til å rydde og vaske salongen. Samtidig kommenterte alle at U.B. var artig. Dette bekrefter min ovennevnte mening om at elevene må følge salongenes vaskerutiner, men utplasseringen må også inneholde andre fagspesifikke oppgaver. Dessuten ser jeg som lærer gjennom elevenes og bedriftenes uttalelser at retningslinjen som sier at elevene skal jobbe med medsendte oppgaver fra skolen, ikke blir ivarettatt hos alle ute i arbeidslivet (s.15), og må bli videre oppfulgt i møtevirksomhet skole/arbeidsliv. Elevenes observasjon ute i arbeidslivet er viktig for å styrke egen bedrift, og opprydding og vasking er en nødvendighet. Denne informasjon til elevene mener jeg påvirker de til å se en sammenheng i opplæringen og ikke skole/arbeidsliv som to adskilte verdener og dermed avkrefter (Dahlback et al., 2011) sin teori som hevder at utdanningen byr ikke på en helhetlig opplæring, men skole og arbeidsliv oppleves som to adskilte områder for elevene. (Opplæringsloven, 1998) hevder at skole og arbeidsliv skal møte elevene med tillit, respekt, krav og gi de utfordringer som skaper lærelyst. For å følge opp denne Opplæringsloven ser jeg ennå utfordringer i samarbeidet skole/ arbeidsliv. Som lærer hevder jeg bedriftene styrker samarbeidet med å vise eleven og skolen respekt og la hun/ han jobbe med medsendte oppgaver fra skolen, eller andre fagrelaterte oppgaver, og ikke bare forfallent arbeide.

Fra elevenes oppsummering og forbedringer av P.T.F. i denne aksjonsforskningen 7.6.2012, blir hevdet de ønsker flere oppgaver og større variasjon ute i arbeidslivet. De sier de ønsker en fagrelevant opplæring i form av flere medsendte oppgaver fra skolen, eller fra bedriftene hvor de er utplasserte. Min erfaring som lærer, er at jeg flere ganger har fått tilbakemeldinger fra elever som poengterer de føler seg overflødige ute i arbeidslivet. De påstår at de får gjøre «alt for lite». Dette ovennevnte blir her forsterket av rektor ved Sogn videregående skole, Stavrum, som sier at fra arbeidslivet kommer elevene tilbake til skolen og forteller at de føler de er mer i veien enn til nytte, og videre at elever som ses på som skoletrøtte kan heller være trøtte av og ikke lære, enn å lære (Dahlback et al., 2011). Fra elevenes oppsummering og forbedringer i P.T.F. i denne aksjonsforskningen 7.6.2012, var 13 av elevene enige om at de hadde ønsket mer tid til U.B., fordi det var der de jobbet praktisk med levende kunder. Fra

min erfaring som lærer sier jeg meg delvis enig i elevenes siste utsagn. For å gi elevene en meningsfull opplæring etter arbeidslivets krav, er de elevene som kommer ut i arbeidslivet i en bedrift hvor samarbeidet skole/ bedrift fungerer godt, og bedriften følger nevnte retningslinjer(s.15) og lar dem jobbe med interessante oppgaver, den beste opplæringen. Men opplever de det motsatte ute i arbeidslivet, sier jeg meg enig med elevene at U.B. styrker opplæringen, dersom elevene har kunder.

Videre fra fem uformelle intervju med arbeidslivet i tiden mellom 27.1-7.3 2012, hevder to av dem det er bra med elevenes medsendte oppgaver, mens to svarer at elevene har jobbet bra med oppgavene de har hatt med fra skolen. Den siste hevder hun synes oppgavene må være klarere *«slik at vi i arbeidslivet vet hva elevene skal observere opp mot for eksempel, kundekommunikasjon»*. Fra disse uttalelsene menes fra arbeidslivets side at de stort sett er fornøyde med oppgavene skrevet av frisørlærere etter et samarbeide skole/arbeidsliv, og sendt ut med elevene i utplassering. Derimot er det en arbeidsgiver som mener oppgavene kunne spisses bedre i sin formulering om hva som forventes av elevene. Som lærer sier jeg meg enig i denne siste uttalelsen og oppgaveskrivingen i samarbeidet skole/ bedrift må styrkes. Elevene mener i oppsummeringen og forbedringen av P.T.F. i denne forskningen 7.6.2012, at motivasjonen for faget hadde blitt forsterket, dersom de kunne jobbe på flere levende modeller ute i arbeidslivet. Elevene blir fra arbeidslivets side oppfordret til å skaffe seg modeller til oppgavene. Tove, opplæringsansvarlig i en bedrift, forsterker dette i sitt besøk i skolen 12.4.2012 med å fortelle elevene hvordan arbeidslivet krever av lærlingene at de må skaffe seg egne modeller. Desto fler, desto mer trening, og som elever ute i arbeidslivet, bør de ha den samme muligheten. Videre hevder hun elevene ikke kan trene fagkunnskaper på betalende kunder, med unntak av noe hårvask og massasje, dersom du som elev har fått godkjent utførelsen av en fagperson i bedriften. Fra mitt ståsted som lærer, mener jeg elevens kommentar var positiv, da jeg gjennom en lang erfaring har opplevd hvordan elevene gruer seg når de skal finne modeller, fordi det er så «flaut» å spørre om en person vil ha «en gratis klipp». Jeg ser positivt på elevene som vil lære ved å jobbe på modeller, og selv finne dem, for å utføre fagrelaterte oppgaver. Oppgaver som går på kundebehandling, kommunikasjon og samarbeide ute i arbeidslivet, kan elevene jobbe med gjennom observasjon. Samtidig samtykker jeg til kommentaren fra et uformelt intervju med en bedriftseier ute i arbeidslivet 16.2.2012. *«Trening skal til i vårt fag. Sier eleven at dette har de lært før, kan en sette de på prøve og la de bevise det de påstår»*.

«Eleven kan ikke starte og observere for eksempel en klipp, når hun ikke har lært å holde en saks», hevder en bedriftseier under mitt besøk i bedriften 19.4.2012. Med dette sier hun elevene må starte og lære det helt elementære i faget, som for eksempel og holde en saks, før de tar neste steg i opplæringen, som er å klippe. Fra min lærererfaring er jo dette en selvfølge, og en av de første oppgavene elevene har med fra skolen, går på observasjon. Målet med denne oppgaven er å observere hva som skjer i en bedrift i løpet av en arbeidsdag. Dette er en oppgave som blir gitt for å få elevene til å reflektere over yrket de har valgt å gå inn i. Som et samarbeide skole/ bedrift foreslår denne bedriftseieren at observasjonsoppgaven kan komme til ulike tider i utplasseringen og inneholde ulike mål. Eleven hos henne, hadde observert masse under utplasseringsperiodene. Disse observasjonene hadde funnet sted når de ansatte i bedriften utførte en moteklipp, nye fargeteknikker eller lignende. Hun mente eleven fikk se det nye i faget, og samtidig utvidet sin fagkompetanse med å få flere» knagger» å henge den faglige utførelsen på. (Illeris, 2006) snakker om læring gjennom assimilasjon som sier at elevene kan ved sanseintrykk utvide sin kompetanse og bygge videre på gitt lærdom. Med erfaring både med opplæring av lærlinger og nå som lærer i faget, hevder jeg at (Illeris, 2006) sin teori er riktig. Elever/ lærlinger kan forsterke og bygge videre på kjent kunnskap. Men som en motsetning ser jeg elevene kan lære mye av akkumulativ læring, hvor de selv, som i vårt fag, bruker sin kreativitet og kreerer for eksempel «sin egen håroppsett».

27.1.2012 hevder Tove som er opplæringsansvarlig: «Jeg ser at vi må ta et løft i faget for å få inn lærlinger, og er faktisk villig til å stå med elevene og jobbe praktisk om kvelden, hvis de ønsker det og har modeller». Jeg ser på Toves forslag som et glimrende tilbud for elevene, og som styrking av samarbeidet skole/ arbeidsliv. Det blir her forsterket av (Hiim & Hippe, 2001) som hevder at oppskrifter kan bli til hinder i yrkesutøvelsen og hindre kreativitet. Jeg mener et slikt tilbud fra arbeidslivet vil gi elevene en meningsfull opplæring hvor de har mulighet til å ta opp tema innen faget, trene på fagkunnskaper og bli dyktige, selvstendige frisører. Dessuten kan elevenes oppfølging ute i arbeidslivet utføres av flere ansatte i en bedrift, slik at elevene får ulike vinklinger på disiplinens utførelse. (Hiim & Hippe, 2001) refererer til Dreyfus & Dreyfus som hevder at tilbakemeldinger til elevene er viktig for at de skal se sitt forbedringspotensial og gradvis ta ansvar for større og mer selvstendige arbeidsoppgaver for selv å utvikle sin kompetanse, sikkerhet og selvstendighet. Fra erfaring som arbeidsgiver så jeg hvor viktig det var for lærlingenes fagkunnskaper at de ble fulgt opp med sine oppgaver, veiledet og gitt større faglige utfordringer når de med ekspertkompetanse i bedriftene ser at de er «modne nok» for oppgaven. Som lærer påpeker jeg Dreyfus & Dreyfus sine uttalelser som viktige for elevene, og en treningskveld med en høyt kvalifisert

person i faget, ville åpne muligheter til givende, lærerike og selvstendige oppgaver, og tilbakemeldinger som øker elevenes sikkerhet.

Arbeidslivet må tidlig inn i elevenes utdanningsløp med sine uttalelser om hva de ser på som viktig for elevene å ha lært i skolen, før de kommer ut i lære, og hvordan de ønsker en ideell lærling i sin bedrift. Fra disse uttalelsene kan en som lærer i undervisningen minne elevene på «den ideelle lærling», når deres framtoning viser noe annet. Gjennom uformelle intervju med arbeidslivet 14.2.2012 og 16.2.2012 kommer frem at arbeidsgiverne mener elevene må lære det grunnleggende i faget på Vg2-frisør. «*Vi har hatt stor nytte av den praksisen vi fikk gjennom U.B. i farge av hår, dessuten ser jeg at vi jobbet ut fra Vg3- nivå*», sier en elev som nå er lærling i et uformelt intervju 11.12.2012. Fra arbeidsgivernes uttalelser og elevens, og hva som skjer gjennom U.B., ser jeg som lærer et språk som kan diskuteres i samarbeidet skole/ arbeidsliv. Her er min mening at elevene i dag ville fort blitt skoletrøtte, dersom de kun skulle jobbet med det grunnleggende i faget. Som en motsetning til de to bedriftseiernes uttalelser hevder i et uformelt intervju 9.2.2012 en ung opplæringsansvarlig, at ungdom i dag må få oppgaver som skaper nysgjerrighet og glød for faget.

Fra en elev som var gått ut i lære, kommer frem gjennom et uformelt intervju 12.12.2012 hvordan hun synes U.B. var en god læring fordi de måtte skaffe kunder selv, og nå ute som lærling må de finne egne modeller til trening. «*For å bli en dyktig frisør er det mengdetrening som skal til*», uttaler en bedriftseier i et uformelt intervju den 19.4.2012. Hun mener for å bli en faglig god frisør, må disiplinene gjentas og gjentas, og som lærer ser jeg repetisjon må til for å bli dyktig, og mengdetreningen kan elevene utføre på dukkehoder både i skole og arbeidsliv.

«*Jeg synes tiden jeg får fra veileder ute i bedrift er for liten, og at det blir lagt for lite vekt på tilbakemeldinger*», uttaler en av elevene på klassemøte etter utplassering i arbeidslivet (logg 30.4.2012). Fra min erfaring som bedriftseier hevder jeg bedriftene er avhengig av kunder, kunden er i fokus, og elevene må komme i andre rekke. Tove, som opplæringsansvarlig i en stor frisørbedrift, påpekte under et skolebesøk 12.3.2012 hvordan hun i en travel tid «kjente på» elevenes opplæring, samtidig som hun stod med en full kundeliste. Jeg som lærer ser all opplæringstid ute i arbeidslivet som viktig, da dette etter hvert skal bli elevenes hverdag. Fra skolens side kan vi ikke pålegge arbeidslivet å bruke alt for mye tid på utplasseringselevne, da bedrifter er avhengig av inntjening for de ansattes og sitt eget levebrød. Min erfaring som

arbeidsgiver tilsier at den betalende kunde må komme i første rekke, men samtidig både som lærer og arbeidsgiver, ser jeg hvor viktig det er med god opplæring for at elevene skal bli ettertraktede frisører. Oppgavene fra skolen må inneholde mål som eleven kan utføre for bedriften i «travle tider» og hva bedriften kan lære eleven i «stille tider». Utplasseringen skal være opplæring for elevene og hjelp til arbeidslivet.

Tidsrammen jeg som lærer har på bedriftsbesøk, er begrenset, men gjennom elevenes loggskrivning og klassemøter etter en utplasseringsperiode, kan mye av elevenes spørsmål bli ivaretatt av meg som lærer. Derimot gjennom U.B. og elevenes bedrifter i skolen er tiden fastsatt for elevene. De planlegger dagen sin, ofte i samarbeide med meg som lærer/ veileder, etter sine kunder. Fra mitt ståsted som tidligere bedriftseier, ser jeg på dagens planlegging av tiden til kundene som en læring som er relatert til arbeidslivets hverdag, hvor kundeboka er et viktig redskap. Timebestilling og planleggingen av hver arbeidstakers arbeidsdag er individuell. Her må hver enkelt ansatt lære sine medarbeideres rutiner og tid til ulike behandlinger, eller spørre, før en noterer en annens kundebestilling. Dessuten aksepterer ikke kunder mye ventetid ute i arbeidslivet. Som tidligere nevnt i denne drøftingsdelen er markedsføringen i U.B. viktig når det dreier seg om elevenes kundemasse. Jeg som lærer ser en av utfordringene i U.B. er å få elevene som ikke har nok kunder engasjerte i andre oppgaver i bedriften, eller jobbe som før nevnt på mengdetrening og ikke kaste bort tiden med urelatert stoff på facebook, eller gå tidlig hjem. Her må videre nevnes at min tid som veileder i U.B. er for knapp til å reflektere over alle elevers handlinger til en hver tid, og jeg mener for å gi elevene en meningsfull opplæring er også her tidsrammen et spørsmål.

Sosial kompetanse.

Her ønsker jeg å drøfte sosial kompetanse i samarbeidet skole/ bedrift. Frisørfaget dreier seg mye om sosial kompetanse, hvor jeg i denne oppgaven vektlegger kundeservice, kommunikasjon og samarbeide. Fra egen erfaring som bedriftseier i 22 år, har jeg hørt flere kunder uttrykke at de steller håret sitt hos «den» frisøren, fordi hun/han er så hyggelig. For ytterligere å forsterke min erfaring, poengterer en opplæringsansvarlig i et uformelt intervju den 9.2.2012: «Jeg har mange kunder og tjener bra, ikke bare for min faglige styrke, nei heller for min gode kundeservice. Speile kunden er viktig».

6.3.2 Kundeservice.

Fra lang erfaring som lærer mener jeg vårt samfunn har endret seg til å bli et mer egosamfunn hvor dette med service /omtanke for andre mennesker blir vanskelig for elevene. De fleste unge i dag er mest fokusert på seg og sitt, og serviceyrket kan bli en vanskelig omstilling for mange. Dessuten reflekterer jeg tilbake til en arbeidsgiver som mente at dersom skolen lærte elevene oppdragelse, kunne arbeidslivet lære dem kundeservice. Observasjon over kundeservicen for elevene ute i arbeidslivet, ser jeg på som en viktig oppgave for elevene. Elevene kommer tilbake til skolen og forteller om sine observasjoner som kan bli fulgt opp i skolens undervisning. Elevene blir fra dette, mer bevisst på sin egen kundeservice i U.B. hvor de behandler levende kunder identisk med arbeidslivet. De styrker sin sosiale kompetanse i kundeservice etter arbeidslivets krav.

6.3.3 Kommunikasjon.

Fra et klassemøte uttalte en elev etter siste utplasseringsperiode: « *Det snakkes mye skit om sjefen på bakrommet*» (logg 30.4.2012), mens en annen hevder at der hun har vært utplassert, blir det snakket mye stygt om kolleger som ikke er til stede. En elev mente noen av de ansatte var «sure» mot kunder og kolleger, og en annen at kommunikasjon med kjente kunder blir mer privat, enn med nye. Ti av elevene mener kommunikasjon på deres utplasseringssted er god både med kunder og kolleger. To av de ti påpekte at der de var utplassert, snakkes det nesten bare fag. Min erfaring fra egen opplæring sier at for å styrke kvaliteten i frisørfaget kan vi ikke i en bedrift, tillate baksnakking. Dersom det er oppstått en konflikt, må den tas opp og luftes i fellesskap. Videre må vi som bedriftseiere være observante slik at ikke bedriften blir et sted hvor det snakkes «slarv». Jeg mener det er naturlig å ha en mer uformell samtale med en kjent person, enn en ny. Dersom du som fast kunde blir spurt av frisøren om noe du fortalte ved forrige besøk, får du som kunde, en god gjenkjennende følelse. Sur mot kunder kan ikke en frisør være, men personer kan ha det vi kaller « et surt oppsyn» som av eleven kan ha blitt misforstått.

(Hiim & Hippe, 2001), refererer til Dreyfus og Dreyfus som sier at eleven eller lærlingen bør oppmuntres til å diskutere forskjellige innfallsvinkler til arbeidsoppgavene og ulike grunnsyn på virksomheten, for å få et større perspektiv på faget de går inn i og en bredere faglig kompetanse. Eleven eller lærlingen bør få rikelig anledning til å delta i veiledning og faglig diskusjoner med kolleger som har nådd ekspertkompetanse. Som lærer sier jeg meg enig i

Dreyfus og Dreyfus sin uttalelse og hevder for elevene, for å få en meningsfull og lærerik utplassering, må de snakke fag ute i arbeidslivet med ansatte og kundene. Skal en kunde bli fornøyd, må det, for å stille en riktig konsultasjon snakkes ut fra egen kunnskap. Dessuten skal du som frisør gjennom kommunikasjon, vise kunder hvordan de hjemme kan forme sitt hår, og sist men ikke minst snakke om produktene du bruker og hvorfor. I et uformelt intervju med en eldre bedriftseier den 16.2.2012 uttrykte hun: «*Jeg tenker at kommunikasjonen blir borte på grunn av all den nye teknologien*». Med dette mente hun mobil, facebook og ulike media hvor ungdommen kan treffes uten og direkte snakke sammen, ødelegger den direkte kommunikasjon. Videre bekreftet hun min mening som sier: i frisørfaget må vi snakke med kundene for å stille konsultasjoner og anbefalinger av produkter til hjemmebruk. Fra (Generelle del av læreplan, 1993) kommer frem at for å kunne samarbeide med mennesker rundt oss, er kommunikasjon viktig. Som lærer for frisørelever mener jeg du kan glemme å bli frisør dersom du sliter med å kommunisere med mennesker. Fra et uformelt intervju med en bedriftseier 7.3.2012, forsterker hun (Generelle del av læreplanen, 1993) Læreplanen og min ovennevnte mening med å uttrykke seg på en annen måte: «*Elevene må kjenne på hvordan det er å snakke ved ulike mennesker hele dagen, slik at de finner ut tidlig om det er belastende*». Frisørfaget er et servicefag, og vi må hele tiden glemme oss selv og ha kunden i fokus.

6.3.4 Samarbeide.

Alle elevene mente i denne forskningen, de hadde et godt samarbeide. En elev valgte å være ute i arbeidslivet nærmere sitt hjemsted, fordi hun der hadde mange bekjente som kunne være modeller. Hun synes det var vanskelig å få kunder i bedrift fordi hun bodde på hybel og hadde ingen bekjente i Hamar. Dette fikk jeg som lærer bekreftet fra hennes bedriftsleder ute i arbeidslivet, og sammen inngikk vi et samarbeide som ville gi denne eleven en meningsfull opplæring. Fra en opplæringsansvarlig i et uformelt intervju 27.1.2012 kommer frem hvor viktig det er for dem i deres store salong med over 20 ansatte, at de får en lærling som passer inn i miljøet. Fra dette ser jeg en styrke med samarbeidet skole/arbeidsliv og de retningslinjer som ble satt vår 2011, som sier at elevene kan bytte bedrift i utplassering, og en elevs kommentar i et klassemøte 19.3.2012 er at hun til sist har kommet i en bedrift hun kjenner hun hører hjemme i. (Generelle del av Læreplan, 1993) vektlegger det som sier at elevene skal lære seg å ha evne til samarbeide mellom personer og grupper. Fra dette utsagnet sier jeg meg enig da frisøryrket er et yrke hvor du må samarbeide med ansatte i bedriften og dine kunder. Dette er et problem som kommer frem fra arbeidslivet og tydeliggjøres gjennom et intervju med en bedriftseier 14.2.2012 hvor hun uttaler sitt ønske om sin lærling: «*For meg er det*

viktigste at en lærling er blid, strekker seg langt for kundene og er litt ydmyk både ovenfor kunder og kollegaer», mens en annen bedriftseier uttaler 16.2.2012: «*det er viktig at vi snakker samme språk i salongen*». Med dette mener hun at alle i bedriften må ha et godt samarbeide for å oppnå et behagelig klima i hverdagen. Fra en annen bedriftseier i et uformelt intervju 7.3.2012 ble problemet om elevenes samarbeide fra arbeidslivet, litt snudd på hode med hennes uttalelse: «*Elevenes oppførsel er ulik, og de må oppdras noe. Men det er også viktig for oss voksne å følge med i tiden og se positivt på dagens ungdom*». (Helms Jørgensen, 2011) mener det kan være mange grunner til at det oppstår frustrasjoner og konflikter mellom arbeidslivet og elever, blant annet uklare retningslinjer mellom skole/ arbeidsliv (Helms Jørgensen, 2011). Med dette sier han noe om bedriftenes ulike syn på hvordan de tenker om samarbeide, og hvor viktig det er med klare regler innad i bedriftene også når det gjelder samarbeide. Min mening som lærer er at dette er et problem for arbeidslivet som kan være vanskelig å løse, men kan styrkes. Fra arbeidslivets side mener fire av seks bedrifter gjennom uformelle intervju 27.1., 9.2., 14.2., og 16.2.2012 de har et godt samarbeide med skolen. En bedriftseier hevder 16.2.2012 hun synes samarbeidet har blitt mer fjernt, og fra en annen bedrift blir ytret 7.3.2012, hun kunne tenke seg et ennå tettere samarbeide hvor skolen uttaler seg om hvordan elevene bør ha det ute i arbeidslivet og omvendt. Med dette sier hun meg at møtevirksomheten vår 2011 og konklusjoner fra den, ikke har nådd henne.

6.3.5 Interesse.

Så vil jeg drøfte interesse for frisørfaget hos elevene, fordi arbeidslivet ser på dette som mangelfullt hos de fleste av dem.

Jeg opplever fra elevenes uttalelser at de stadig har behov for nye interessante arbeidsoppgaver og mener at bedriftene kan bidra med «noen spennende utfordringer» som gir dem en meningsfull opplæring og støtter meg til (Hiim & Hippe, 2001) sin teori som sier at det er skremmende å se hvor oppskriftsmessige mange utdannede yrkesutøvere arbeider til tross for alle kreative muligheter som finnes. Teorien kan bli lammende for både elever og fagarbeidere istedenfor inspirerende. En inspirasjon for elevene kan for eksempel være demonstrasjon av nytt verktøy. Refererer til fremtidsverkstedet på (HIOA, 14. 9. 2011) hvor det ble jobbet med styrking av samarbeidet skole/arbeidsliv, der en gruppes fremlegg poengterte at elevene ved utplassering i arbeidslivet kunne bli oppdatert på nytt verktøy. Verktøy som skolene på grunn av økonomi, ikke kan kjøpe inn. Med ulik inspirasjon ute i arbeidslivet vil utplasseringsperiodene bli ulik for elevene. De kan komme tilbake fra

arbeidslivet og forteller hva de har lært, og jeg som lærer mener det bidrar til en faglig oppdatering for medelever og meg som lærer. Her vil jeg påpeke motsetningen til den danske frisør opplæringen, hvor det er lærere på skolen som oppdateres med fagkurs som de videreformidler til elevene og arbeidslivet (logg, 2012). Som lærer har jeg erfart flere ganger at bedriftene har invitert elevene med på fagkurs der elevene blir oppdaterte i, som et eksempel: «vårens møte».

«Etter denne forelesningen ble min interesse for frisørfaget fordoblet», (logg 22.9.2011) var en elevs uttalelse etter at skolen inviterte inn en dame fra arbeidslivet som jobbet en del utradisjonelt innen faget, blant annet med frisering i TV-2. Fra et uformelt intervju med en bedriftseier 16.2.2012 kommer frem hun mener det er viktig å dra næringslivet inn i skolen. Fra disse to uttalelsene mener jeg som lærer at vi har kommet et stykke med å løse arbeidslivets problem etter deres ønske. Fra elevens uttalelse ser jeg hvor viktig det er for dem å få noe spennende og nytt i opplæringen. De oppdager de har valgmuligheter etter et gjennomført svennebrev. Noe som forsterker min uttalelse hentes 7.12.2012, fra et uformelt intervju med en elev som var gått ut i lære: « Å jobbe med operaen i P.T.F. tok for lang tid, men jobben til damen som var utdannet frisør og reiste rundt som frilanse med hår og sminke på ulike teateroppsett i hele landet, hørtes spennende ut». Så fra et intervju med en ung opplæringsansvarlig 9.2.2012 sier hun at ungdommen må bli hørt der de har startet sin karriere, for at de skal få interesse for faget. Videre poengterer hun: «Vi må bli en faggruppe hvor vi tenker fremtidsrettet og jobber for oppdatering av nye ting, som for eksempel oppfølging av all ny teknologi og reklame, f. eks. gjennom face book. eller den nye elektroniske kundeboken hvor du kan bestille deg time hos din frisør fra hvor du vil, og når på døgnet du vil». Fra elevenes oppsummering og forbedring i denne aksjonsforskningen i P.T.F. 7.6.2012 mener elevene at dataprogrammet på skolens salong må fungere, og at det bør kjøpes inn en del nytt verktøy, for å skape mer interesse hos elevene. Som lærer ser en også hvordan all ny teknologi i dag skaper interesse hos de unge. Men en kan også som lærer se på et motsatt problem, da det oppleves som et slit å få elevene til å lukke sin pc.

Fra uformelle intervju med åtte bedrifter gjennom vinter/ vår 2012 blir problemet interesse hos elevene tatt opp som et viktig element hos fire av disse. Her kommer ulike kommentarer, som fra en opplæringsansvarlig 9.2.2012: « Elevene må vise interesse, spørre om ting de er nysgjerrige på og ta initiativ til å gjøre de oppgavene de får», videre poengterer hun at hennes fremtidige lærling må vise så stor interesse for faget at de står på overtid for å se på, for

eksempel en klipp. Videre er det en arbeidsgiver i et uformelt intervju 14.2.2012 som hevder de elevene som føler seg utenom i hennes salong, er de som ikke viser interesse. Fra denne uttalelsen mener jeg som lærer at arbeidslivet må bli godt kjent med en elev, før de trekker slike konklusjoner. For en litt sjenert elev, kan en slik uttalelse skremme de vekk fra faget. Min mening som lærer og fra egen opplæring som arbeidsgiver er at arbeidslivet må også jobbe for å skape interesse hos elevene. Dette får jeg bekreftet av Tove, opplæringsansvarlig, i et skolebesøk 12.3.2012, hvor hun mener bedriftene også har en jobb å gjøre for å vekke interesse hos elevene. Hun var inne på skolen og lærte elevene gjennom to besøk, en disiplin i faget som hun er god på. Dette mente elevene var et positivt innslag og et nytt ansikt inn i undervisningen, skapte interesse hos dem. Den 17.4.2012 fikk vi inn i skolen en lærling som hadde tilbrakt fire måneder av sin læretid i Italia gjennom Leonardo prosjektet. Dette er en mulighet for de elevene som ønsker å reise til utlandet. Under dette besøket hadde elevene masse spørsmål, og noen konkluderte med at dersom de kunne reise til utlandet under læretiden, vakte det en interesse for å gå ut i lære. I dagens samfunn, særlig blant jenter, er det veldig populært med utenlandske ekskursjoner, og jeg mener at dette er trekkplaster for å få flere ungdommer inn i faget

6.3.6 Oppsummering.

For å beholde elevene i faget, kommer frem hvor viktig det er at de får jobbe med fagrelaterte oppgaver både i skole og ute i arbeidslivet. På en annen side må elevene være deltagende i salongenes opprydding og renhold, som er en del av en frisørs hverdag og i tråd med arbeidslivets krav. Retningslinjer som ble satt i møtevirksomheten skole/ bedrift vår 2011, må igjen løftes frem og belyses ute i arbeidslivet. Så kommer frem at skole/ arbeidsliv må for å få en felles forståelse, styrke samarbeidet og jobbe ytterligere med oppgavene til elevene ute i arbeidslivet. For å gi elevene en meningsfull og relevant opplæring kan de i løpet av et skoleår ha flere observasjonsoppgaver ute i arbeidslivet. Oppgavene kan ha ulike mål etter hvor mye grunnleggende elevene har lært. De er unge og bør på et tidlig stadige i opplæringen observere hva frisøryrket innebærer. Mange elever tror det er bare å pynte seg selv. Dessuten er det viktig for å gi elevene en meningsfull opplæring at de selv tar konsultasjoner på sine kunder, får prøve ut det de har lært, bruke sin kreativitet og sette sitt personlige preg på arbeide. Elevene kan skaffe seg egne modeller og trene på ute i arbeidslivet. Men for å styrke kvaliteten i yrkesutøvelsen, må elevene repetere og repetere hver disiplin. Denne treningen kan styrkes gjennom samarbeide skole/ bedrift og U.B. i skolen. Treningen kan gjennomføres på dukkehoder. Det må gis rom for spontanitet fra bedriftenes side, og ikke kun fokuseres på

oppgavene elevene har med fra skolen, fordi mange elever synes de har for lite å gjøre ute i arbeidslivet. Fagkurs må sterkere prioriteres i skolen.

Fra denne drøftingen kommer frem hvor viktig det er at oppgavene fra skolen blir formet etter salongens «travle- og stille tider» slik at elevene kan dra nytte av- og få opplæring som er tilpasset arbeidslivets behov. I U.B. har elevene en fast tid hvor de kan jobbe med kunder eller andre relaterte oppgaver. For at elevene skal få en meningsfull opplæring er det viktig at all avsatt tid blir av dem, brukt fornuftig. Så er det gjennom samarbeidet skole/ arbeidsliv viktig å forklare elevene fra arbeidslivets side om deres bruk av tid og eventuelle dårlige samvittighet over mangelfull opplæring av elevene i utplasseringsperioder. Lærer burde ha mer avsatt tid i undervisningen til oppfølging av elevene ute i arbeidslivet.. U.B. burde hatt tolærersystem, eller et annet strukturert opplegg for de elevene som ikke har kunder.

For å styrke kvaliteten på opplæringen og samarbeidet skole/ bedrift, ser jeg fra denne drøftingen hvor viktig det er at bedriftene viser seg frem som profesjonelle, der baksnakking og stygge omtaler ikke er tillatt. Skal bedriften fremstå som en bedrift som gir meningsfull opplæring, bør det meste av samtalene berøre frisørfaget. I U.B. må elevene lære seg kommunikasjon med kunder, fordi det er en helt elementær forventning ute i arbeidslivet. Dessuten er skriking i salongen på skolen og ute i arbeidslivet, ikke tillatt. Mobil og privat media må elevene lære seg til å bruke kun i friminutt, dersom det ikke er en livsviktig samtale.

Fra denne drøftingen kommer frem at U.B. er et alternativ til å løse bedriftenes problemer og skaper interesse hos elevene ved at de får fornøyde kunder. Så ser jeg som lærer at arbeidslivet må inn i skolen og vise ulike sider ved faget som kan skape interesse. Skal rekrutteringen til faget øke, må også arbeidslivet være aktive med å skape interesse for faget hos elevene. Så ser jeg at opplysningene rundt utenlandsopphold må komme tidligere på året, slik at elevene får en opplevelse fra dette før de skal søke videre 1.mars.

Veien videre.

Her følger en oppstart på en drøfting rundt frisørutdanningen som jeg mener ytterligere må jobbes med for å styrke rekrutteringen til frisørfaget

6.5 Frisørutdanningen

Lærere og instruktører kan samarbeide om elevenes oppgaver ute i arbeidslivet for å få en opplæring de begge er fornøyde med og samtidig en sammenheng i den, sier (Nilsen og Sund 2008). Her kommer frem noe som gjenspeiler seg i V.G.O. sin visjon, at opplæringen i frisørutdanningen jamfør med kompetansereformen, må bli et helhetlig 4-årig løp. *«Jeg mener frisørutdanningen må bli et 4-årig helhetlig løp, hvor elevene raskt får jobbe med det faget de ønsker seg. Jeg tror det vil skape mer nysgjerrighet og glød for faget»*, uttaler i en uformell samtale, en 38år gammel daglig leder i en frisørbedrift 9.2.2012. Som en forsterkning til at frisørutdanningen må bli et helhetlig 4-årig løp hevder (Dahlback et al., 2011) yrkesutdanning ikke byr på en helhetlig opplæring, men skole og arbeidsliv sees på som to adskilte områder (Dahlback et al., 2011). Fra deres uttalelse, ser jeg som lærer en grunn til å jobbe med samarbeidet skole/ arbeidsliv. Det må gis tilbud til arbeidslivet tidlig i elevenes opplæring i skolen, slik at de som ønsker kan komme inn med sine ulike innspill, eller bare for å se elevene og gjøre seg til kjenne, slik at de skjønner at skole/ arbeidsliv samarbeider. En representant fra fagforbundet besøkte skolen den 4.5.2012. Han var invitert inn for å opplyse elever som skal bli lærlinger, hvilke hjelp de kan ha med å være organiserte, samtidig som hans største oppgave er å fortelle dem om fordeler de har med å bli lærling istedenfor å gå videre på studiespesialiserende. Som oftest blir det en lang og tung vei til utdanning. Uten å komme for mye inn på det sistnevnte temaet, vil jeg nevne hva jeg ofte ser etter et år med studiespesialiserende hos elevene. Mange av dem ender opp med alt for dårlig resultat til å komme videre og har kanskje heller ikke noen jobb å gå til. Etter en oppsummering av forbundets besøk, hevder de elevene som har bestemt seg for å gå ut i lære, at elever som vet at de fra Vg2-yrkesfag skal over i studiespesialiserende, burde gå i egen klasse, slik at de ikke virker demotiverende på de andre elevene. *«Jeg mener at de elevene som går frisør for å gå over på studiespesialiserende året etter, bør lukkes ut før inntak»* hevder en bedriftseier i mitt bedriftsbesøk 19.4.2012. En av hennes ansatte sier videre at inntaket til Vg2-frisør burde vært gjennom intervju med elever. I denne bedriften med seks ansatte er det en bred enighet om at frisørutdanningen var bedre før Reform 94. De hevder at med denne reformen ble det for mye teori, og elevene fikk ikke jobbe med faget de ønsket det første året, som igjen tok fra dem motivasjonen til å fortsette. Videre blir det hevdet av den eldste i bedriften at hun mener sin opplæring var perfekt hvor hun hadde all praksis i en salong, og en dag i uken med teori på skolen. Den yngste i bedriften stiller seg undrene til at privatskoler blusser veldig opp, og synes det er et skremmende tegn. Hun spør om det nå er på tide å ta et tak i frisørutdanningen? Fra et uformelt intervju med en arbeidsgiver 7.3.2012, hevder hun

skole/arbeidsliv må få et ennå tettere samarbeide hvor skolen uttaler seg om hvordan elevene skal ha det ute i arbeidslivet og omvendt, og at arbeidslivet forteller hvordan de ønsker opplæringen i skole skal være for kommende frisører. For å oppfylle kunnskapsløftet sine krav er Vg1 Design og håndverk under stadig endring. Det sies at elevene allerede det første året skal jobbe med yrket de ønsker, eller er de usikre på sitt yrkesvalg, få en smakebit av de ulike fagene. Som lærer med erfaring fra før reform 94, mener jeg at opplæringen før denne reformen med Vk1- og Vk2- frisør, var en god opplæring før læretid, der det grunnleggende i faget ble lagt det første året, mens det andre ble en fordypning i ulike disipliner. Det var ikke mulig å ta studiespesialiserende etter Vk1- frisør, så ingen kunne «spekulere i en enkel vei» til studiekompetanse. Min mening uten erfaring, sier at en dag med teori på skole og resten ute i bedrift kunne for mange bli en dårlig forståelse av teorien, dersom ikke deres opplæringsansvarlige var flinke til å koble lært teori og praksis under praktiske oppgaver. «Frisørfaget må endres skal rekrutteringen øke, men hvordan inntaket skal bli er for meg usikkert». Fra denne bedriftseierens uttalelse 7.3.2012 må jeg referere til den danske frisør opplæringen der bedriftene bestemte hva elevene de allerede hadde kontrakt med, skulle lære i skolen. Danmark har stor søkning til frisør og yrket er populært. For å øke rekrutteringen og få opp statusen i faget, må vi kanskje ut av vårt eget land og hente inspirasjon hos nabolandet Danmark.

I dette kapitlet har elevene, arbeidslivet, styringsdokumenter, teorier og min mening kommet frem i en drøfting av fagkunnskaper, sosial kompetanse (kundeservice, kommunikasjon og samarbeide) og interesse for å se på hva som kan gi elevene en meningsfull opplæring som styrker kvaliteten i faget, etter arbeidslivets krav. Elevmedvirkning som er en viktig del av denne forskningen har også blitt drøftet. Avsluttet med en drøfting om frisørens utdanning og aktuelle endringer for å øke rekrutteringen til faget.

I siste kapittel kommer frem funn og konklusjoner som denne aksjonsforskningen har gitt i forhold til oppgavens problemstilling, forskningsspørsmål, fra mine antagelser og spørsmål stilt i innledningen. Ønsker for spredning, egen nytte av oppgaven og nye oppdagelser hentet ut fra denne oppgavens funn og konklusjoner.

7 Konklusjon.

I dette kapitlet vil jeg se på funn/konklusjoner som kommer frem av denne aksjonsforskningen. Følger samme rekkefølge som i analyse/drøftingsdelen og ser på om forskningen har bekreftet eller avkreftet mine antagelser og besvart spørsmål jeg stilte i innledningen for å gi elevene en meningsfull opplæring og øke deres interesse til faget, etter arbeidslivets krav.

Oppsummerer så kapitlet og avslutter med mine tanker om spredning av denne oppgaven. Så følger en kort oppsummering av oppgavens egen nytte. Til slutt forteller jeg om nye oppdagelser fra funn hentet ut fra denne oppgaven, som ble satt ut i live skoleåret 2012/2013, og tanker for fremtiden.

7.1 U.B.

Min første konklusjon i denne oppgaven er at aksjonsforskningen viser hvordan U.B. i skolen gir de fleste elevene en opplæring som stiller absolutt på høyde med opplæringen ute i arbeidslivet. Bedriftene i U.B. i denne forskningen oppnådde nesten den samme identiske profesjon som ute i arbeidslivet. Min antagelse avkrefter (Helms Jørgensen, 2011) sin teori om at det er ute i arbeidslivet elevene opplever det reelle arbeidslivet.

Fagkunnskaper.

Elevene får en god forståelse i U.B. hvorfor de må lære teori for å tilfredsstille kundenes ønsker gjennom praktisk arbeide. Så styrker U.B. elevene sin kvalitet i opplæringen gjennom å utfordre seg med ukjente kunder hvor ønsket er ukjent. Ut fra dette bygger elevene opp sin selvtillit og selvstendighet. Elevene synes det er gøy og drive egne bedrifter og ønsker mer tid til U.B. fordi det øker deres motivasjon til å arbeide. En stor motivasjon er at de kan tjene penger i skoletiden. Inntjeningen kan være en av grunnene til at elevene ser på alle kunder som potensielle kunder.

Elever som ikke har kunder i U.B. må jobbe med andre oppgaver. Skal alle elevene få en meningsfull opplæring i U.B. er det ønske om et tolærersystem. Dersom ikke skolen har nok ressurser til to lærere, må det på forhånd utarbeides oppgaver til de elevene som ikke har kunder. Oppgaver som kan dokumenteres av elevene, slik at lærer kan vurdere de i ettertid. Dette er viktig fordi en lærer i U.B. har for liten tid til oppfølging av kunder og alle elevene samtidig.

Fra denne aksjonsforskningen kommer frem at elevene ønsker frisørlærere underviser i de disiplinene de er best på. Fra oss lærere kommer et ønske om å styrke egen kompetanse gjennom fagkurs.

Dataprogrammet til frisørfaget må fungere på skolen, slik at elevene her får en god innsikt. Fra tidligere kan denne læren gjøre elevene trygge når de kommer ut i lære, fordi hos mange frisørbedrifter ligger masse utrygghet innenfor data. Skal elevene få en meningsfull opplæring i skolen, må oppdatering av verktøy gjennomføres.

U.B. er en opplæring hvor elevene lærer sosial kompetanse gjennom kundeservice, kommunikasjon og samarbeide. I denne aksjonsforskningen som blant annet bestod av fire ganger med U.B., oppsummerte elevene sosial kompetanse med meg som lærer. Min opplevelse av denne prosessen som bekreftet min antagelse, var at elevene selv så hva som måtte forandres i sosiale kompetanse i egen bedrift, for å bli profesjonell. Elevene ivaretok også mine innspill fra arbeidslivet, det som kom frem etter uformelle intervju.

Kundeservice.

Elevene oppdaget i aksjonene hva som måtte gjøres bedre i kundeservicen. De lærte seg å gi kundene en rask mottagelse i resepsjonen. De ryddet og vasket for å vise kundene en ren og delikat salong. De ble etter hvert flinke til å hjelpe hverandre med opprydding og var forberedt før kunden kom.

Kommunikasjon.

I denne aksjonsforskningens U.B. oppdaget elevene selv at de måtte snakke med kundene og ikke over hode på dem. Samtalen måtte gå på kundenes ønske dersom resultatet skulle bli vellykket. Kunden måtte være i fokus under hele behandlingen. Kommunikasjon mellom elevene ble også forbedret og styrket i kvalitet, når de etter hvert observerte kommunikasjon ute i arbeidslivet og ut fra det ønsket en danner språkbruk både med kunde og innad i egen bedrift.

Ved aksjonsforskningens slutt oppdaget jeg ennå elever som ikke kommuniserte mye med sine kunder. Kommunikasjon er personavhengig, men må i frisørfaget læres. Dersom du føler kommunikasjon er vanskelig, bør en etter en stund uten forandring, vurdere en annen jobb i faget eller omskolering. Min konklusjon er at elevene bør allerede på Vg1, få det som omtalt foran, avklart. Ingen elever bør gjennomføre et Vg2 løp forgjeves.

Samarbeide.

Elevene i U.B. kan føle seg verdsatt og betydningsfulle sammen med andre elever og oppnå en meningsfull opplæring fordi de innad i bedriften kan jobbe med oppgaver hvor de har tidligere erfaring. Fungerer ikke bedriften på grunn av ulike årsaker, og elevene ikke trives, er konklusjonen for å oppnå en meningsfull opplæring, at disse kan være ute i arbeidslivet under hele P.T.F.

Interesse.

U.B. skaper hos elevene interesse for faget gjennom fornøyde kunder, som igjen ønskelig fører til flere lærlinger og øker rekrutteringen.

7.2 Elevmedvirkning.

Gjennom U.B. har elevmedvirkning et stort fokus. Som lærer ser jeg elevmedvirkning styrker elevenes selvtillit og trygghet på sine fagkunnskaper og gir de en meningsfull opplæring. Et eksempel fra aksjonsforskningen er elever som viser en usikkerhet i kundebehandling i første U.B., som i fjerde- stiller egne kundekonsultasjoner, anbefaler kunder nye hårmoter og tilbyr de produkter til hjemmebruk. Blir denne kunden som omtalt foran fornøyd, øker elevenes selvtillit, og eleven utfordrer seg selv med større oppgaver som styrker dens kvalitet i faget. Elevene hevder at ved å tenke selv, blir de mer selvstendige i sitt arbeide.

Elevmedvirkningen gjennom klassemøter i aksjonsforskningen, førte til at alle frisørelevne unntatt en, kom inn i bedrifter hvor de trivdes og hvor satte retningslinjer ble oppfulgt. De elevene som mente de ikke fikk den rette oppfølgingen etter første utplassering, fulgte retningslinjen som sa at de kunne bytte bedrift, og byttet. Ut fra dette ser jeg som lærer hvordan elevmedvirkning kan føre til at elevene får en meningsfull opplæring, og nytten av satte retningslinjer. (Opplæringsloven, 1998) som påpeker at det fra skolens og arbeidslivets side er viktig å ta elevene på alvor og lytte til deres ønsker, blir oppfylt. (Skogen & Sjøvoll, 2009) sin teori om U.B. og at dens store grad av elevmedvirkning kan bli en sovepute for elevene, men en lærdom, men ingen læringsstrategi, fikk jeg dessverre ikke noe svar på i denne aksjonsforskningen. Av 14 elever var det kun en elev som sluttet i sin bedrift. Hun valgte utplassering i arbeidslivet, fordi hun mente hun fikk en mer meningsfull opplæring der hvor hun kunne jobbe med modeller. De andre elevene jobbet aktivt. Men oppstår en sånn situasjon som blir påpekt av (Skogen & Sjøvoll, 2009) i ettertid, bør denne teorien forskes mer på.

Lærerrollen i U.B. går automatisk over i en veilederrolle hvor elevene blir stilt de rette spørsmålene for at de selv skal resonere seg frem til riktig svar. Elevenes personlighet ser jeg som lærer vokser, når de får en følelse av at deres prestasjon fører til en fornøyd kunde. Har elevene en kunde som ønsker en frisyre utover det de har lært, tar jeg som lærer en form for mesterrollen i bruk. Samtidig som jeg viser, kommuniserer jeg det jeg utfører med eleven. Hun må i etterkant praktisere det jeg har vist.

7.3 Samarbeide skole/arbeidsliv.

Fagkunnskaper.

Elevene må benytte seg av retningslinjer som ble satt i møte skole/arbeidsliv, som sier at de kan bytte bedrift for å få en meningsfull opplæring ute i arbeidslivet. Som omtalt foran under elevmedvirkning, fikk elevene gjennom en prosess i denne aksjonsforskningen, selv bytte bedrifter til de kom dit hvor de ble fulgt opp og satte retningslinjer ble fulgt. Alle unntatt en, endte opp i bedrifter de mente de fikk en meningsfull opplæring som styrket deres kvalitet til faget. Men samarbeidet skole/arbeidsliv bør bli enda mer formeldt, med en skriftlig kontrakt med begge underskrifter.

Elevene selv mener de har for lite oppgaver ute i arbeidslivet. Utenom oppgavene de får medsendt fra skolen, kan bedriftene selv gi de oppgaver som er meningsfulle og styrker deres kvalitet til faget etter arbeidslivets krav. Elevene kan selv skaffe modeller hvor de trener på disiplinene eller trene på dukkehoder. Dette er en sak som må tas til etterretning i møte skole/arbeidsliv. Elevene kan ikke føle de har for lite og gjøre ute i arbeidslivet og av den grunn bli skoletrøtte.

Arbeidslivet ønsker noe forandring på oppgavene som blir medsendt med elevene fra skolen. De må tas opp til ny diskusjon i møte skole/arbeidsliv og bearbeides.

Konklusjoner i sosial kompetanse blir så sett på. Hva som skaper interesse hos elevene kommer også frem.

Kundeservice.

Fra elevenes observasjoner ute i arbeidslivet kom frem at alle mente bedriftenes kundeservice var god.

Kommunikasjon.

Fra elevenes utplassering i arbeidslivet i denne aksjonsforskningen, kom frem observasjon av baksnakking innad i bedriften, om egen sjef og kolleger. Arbeidslivet som klager på elevenes oppførsel, må selv vise seg profesjonelle ovenfor elevene. Denne saken må tas opp i møte skole/arbeidsliv for å unngå at elevene får slike opplevelser ute i arbeidslivet.

Samarbeide.

Det er fra arbeidslivets side viktig å fortelle elevene om sin arbeidsdag og hvordan de opplever å få en elev inn i salongen, deres krav til eleven og senere som læring. Ut fra dette får elevene en bedre forståelse av bedriftens væremåte mot dem. Elevene kan selv stille spørsmål de ønsker svar på.

I denne forskningen kom frem at elevene var fornøyde over at representanter fra arbeidslivet kom inn og lærte de disipliner de var gode på. De mente et nytt ansikt/stemme i undervisningen skaper nysgjerrighet og inspirasjon hos dem.

Læreren i P.T.F. bør ha mer avsatt tid i sin undervisning til oppfølging av elevene ute i arbeidslivet.

Skape interesse hos elevene.

For å skape interesse hos elevene må representanter fra arbeidslivet inn og fortelle hva faget byr på av ulike jobber. Ute i bedriftene må de engasjere elevene med nyheter og spennende opplevelser i faget. Ungdom i dag må ses på som dagens ungdom med all den nye teknologien, og ikke «sånn det var når vi var unge». Gjennom denne aksjonsforskningen er det elevenes oppsummering av hvem de mente fra arbeidslivets besøk som for dem hadde skapt interesse, som blir tatt inn i videre undervisning. Eleven som kom og fortalte fra sitt utenlandsopphold blir tatt med videre, fordi mange elever velger studiekompetanse kun fordi de vet de kan tilbringe et år i utlandet. Representant fra fagforbundet som snakker varmt om å gå ut som lærling og viser kvantitative undersøkelser på elever som velger studiekompetanse etter Vg2- yrkesfagløp, og stryker, må inn. Men begge disse seansene som omtalt foran må komme inn i skolen før 1. mars, fordi det er elevenes søknadsfrist til å velge studieretning for det kommende året.

Dessverre var det kun en elev mer som gikk ut i lære året 2011/ 2012 enn året før. Antallet var seks. Dette sier meg at arbeidet med å få flere elever til å gå ut i lære for å øke rekrutteringen, kan ikke avslutte.

7.4 Oppsummering:

Fra denne konklusjonen kommer frem at aksjonsforskningen har vært et positivt tiltak for elevene, arbeidslivet og meg som lærer. Elevene mener de har fått en strukturert og meningsfull opplæring i P.T.F. Samarbeidet skole/ arbeidsliv har blitt tettere, men kan fortsatt jobbes med mer. Som lærer har jeg oppdaget mange funn som jeg tar inn i videre undervisning.

Som forsker oppdaget jeg at mine antagelser fra U.B. stort sett er bekreftet, og at denne form for undervisning i skolen er på høyde med det mange av elevene møter ute i arbeidslivet. U.B. viser å være for elevene en opplæring etter arbeidslivets krav der elevene får jobbe individuelt med egne kunder som gir de en teoretisk forståelse gjennom praktisk utførelse. De opplever teorien og denne type opplæring meningsfull, og kan gjennom egen påvirkning styrke sin kvalitet i faget i fagkunnskaper, sosial kompetanse, samarbeide og øke sin arbeidslyst. De bygger opp sin egen selvtillit, blir verdsatt og får en kritisk sans til eget arbeide. Fornøyde kunder i U.B. skaper hos elevene interesse for faget. Jeg vil i denne oppsummeringen trekke inn fra intervju med tidligere elever som nå er lærlinger, hvor det bekreftes at U.B. i skolen var nyttig for dem fordi de fikk jobbe reelt til arbeidslivet med levende mennesker, de lærte å håndtere penger, lærte seg å samarbeide. Dette gav dem en trygghet til å gå ut i lære. Fra et uformelt intervju med en annen frisørlærer i fylket som også driver U.B. i opplæringen, ble bekreftet at gjennom U.B. lærte elevene et samarbeide i egen bedrift og hvor mye vanskeligheter fravær kunne føre til.

Elevmedvirkning fører til at elevene blir mer selvsikre, tørr å ta utfordringer, blir kritiske og sikre på sitt eget arbeide. Gjennom elevmedvirkning blir lærerrollen byttet med veilederrollen, der elevene selv må resonere seg frem til riktige svar på sine oppgaver. Der det skal vises nye oppgaver til elevene, blir en form for mesterlære tatt i bruk.

Fra samarbeidet skole/arbeidsliv kom frem at det må jobbes videre med en skriftlig samarbeidskontrakt, arbeidslivet må vise profesjon til elevene i kommunikasjon, elevene må ikke føle de har for lite å gjøre ute i arbeidslivet. Så ønsker arbeidslivet noen forandringer på oppgavene som blir sendt med elevene ut fra skolen. De ønsker mer deltagelse i skolens undervisning for å snakke ved elevene og vise fagkunnskaper. Elevenes mening om besøk fra arbeidslivet som har skapt interesse, blir tatt med inn i videre undervisning.

Så velger jeg i denne oppsummeringen og ta med inn i videre undervisning elevenes ønsker om forandringer i deres oppsummering av P.T.F.:

Som tips til kommende elever som skal jobbe med U.B. sier de at alle kunder må betale og læreren må ha mer bestemmelse over bedriftenes innkjøp og betaling av regninger.

Dataprogrammet må fungere for at elevene skal få oppfylt sine læreplanmål. Lærere må skolerer med kurs. Alle elevene ønsker mer U.B. Elevene hadde ønsket mer vist praksis, og jobbet mer individuelt med praksis. Lærerne bør undervise i de disiplinene de selv er mest kompetente. Oppdatering av utstyr. .

- Opera-engasjementet kan avsluttes. Det gir for liten opplæring.

7.5 Aksjonsforskningens betydning:

For å vise til (McNiff, 2002) sine tre nivåer, vil jeg se på hvilken betydning denne forskningen har hatt for elevene, arbeidslivet og meg som lærer.

Nivå en: Viser til elevenes egen oppsummering den 7.6.2012 der de hevder at gjennom å være medprodusenter i denne aksjonsforskningen, har de fått en strukturert opplæring hvor de selv i en prosess har blitt bevisste at den skal være meningsfull i P.T.F. De har oppdaget opplæringen som en helhet, og ikke skole/arbeidsliv som to ulike arenaer. Flere innspill fra arbeidslivet har økt deres interesse for faget. Gjennom elevmedvirkning i denne forskningen har de fått en meningsfull opplæring som har styrket kvaliteten hos dem til faget.

Dette er et resultat sett ut fra elevene på Vg2-frisør året 2011/2012 og kunne antagelig fått et annet utfall med et nytt kull frisørelever.

Nivå to: Fra arbeidslivets side har aksjonsforskningen bidratt til en mer aktiv posisjon i undervisningen på skolen, som på forhånd var deres ønske. Den har styrket samarbeidet skole/arbeidsliv, men det er ennå en vei å gå for å oppnå maksimalt samarbeide. Et eksempel kan være skrevne kontrakter mellom skole/ arbeidsliv. Aksjonsforskningen har vært et bidrag til at arbeidslivet har uttalt seg om sitt syn på skolens frisør opplæring og oppgavene elevene får med fra skolen ut i arbeidslivet, og hva de ønsker og krever av en elev som skal ut i lære. De har også uttalt hva de mener skaper hos elevene interesse for faget. I en drøfting om hvordan frisørutdanningen mulig bør endres for å øke rekrutteringen, har arbeidslivets meninger blitt hørt. Kunne disse resultatene sett annerledes ut, dersom helt andre bedrifter var tatt med i forskningen?

Nivå tre: For meg som lærer har denne aksjonsforskningen vært et bidrag til å avklare mine antagelser og gi svar på en del av mine spørsmål fra elevene, arbeidslivet og meg selv. Jeg oppnådde ikke svar på alt, men mye kom frem til ettertanke i videre undervisning. Det som ikke ble oppklart, ønsker jeg kan jobbes videre med. Jeg hevder her at samarbeide med andre frisørelever og bedrifter ut i arbeidsliv, kunne ført til helt andre resultater.

Forskningen har bidratt til funn som kommer fra elevene- og arbeidslivets side, som jeg mener er viktig å ta med inn i Vg2-frisør sin opplæring. Med en tettere oppfølging av meg som lærer ute i arbeidslivet i denne aksjonsforskningen, kunne flere refleksjoner fra mitt ståsted blitt oppdaget for å jobbe videre med i undervisningen. Men med full jobb og forskning, ble tiden et problem. Det som for meg synes viktig i denne forskningen var at elevene fikk en meningsfull opplæring hvor de selv var medvirkende til å styrke sin kvalitet i faget etter arbeidslivets krav.

Veien videre er:

7.6 Frisørutdanningen.

Spørsmålet om frisørfagets opplæring kom frem gjennom uformelle intervju med arbeidsgivere i faget og jeg som lærer. Noe måtte endres for å få rekruttering til faget. Fra arbeidsgiverne kom frem at de ønsket et endret inntak til Vg2-frisør. De ville at elevene som gikk på frisør kun for å oppnå studiekompetanse, skulle lukes ut ved inntak. De så tilbake på sin egen utdanning og mente den var mer fagrettet. De hadde alle utdannelse før Reform 94, og mente denne reformen var begynnelsen til demotivering for elevene på yrkesfag. Vg1 bestod av for mye teori, og opplæringen var ikke fagrettet. (Dahlback et al., 2011) sin teori mener utdanningsløpet i yrkesfag må være et 4-årig helhetlig løp, slik at ikke elevene ser utdanningen i skole og arbeidsliv som ulike arenaer. Denne teorien stemmer med det som er ønskelig fra disse bedriftseierne. Skole/ arbeidsliv må knytte tette bånd i opplæringen. Jeg som lærer ser positivt på frisørutdanningen i Danmark hvor frisørfaget er attraktivt og elevene må ha kontrakt med bedrift før de kommer inn i skole. Her er det arbeidslivet som formidler til skolen hva de skal bidra med i opplæringen. For å få frem en konklusjon som forhåpentlig kan styrke rekrutteringen til faget, ser jeg på dette som omtalt foran, som en oppstart til videre jobbing med frisørutdanningen.

7.7 Ønsker for disse funnene.

Funn og konklusjoner som kommer frem i denne oppgaven ønsker jeg kan bli nyttiggjort for min og andres opplæring i frisørfaget, og om mulig i andre yrkesfag. Jeg håper dette kan være et bidrag til å styrke landets kapasitet på frisører. Frisørutdanningen har også her blitt drøftet, og jeg ønsker utdanningen blir satt ytterligere i fokus og organisert til det beste for alle involverte parter.

Kan funn fra denne forskningen være til interesse for policy-utformer til en skoleplan over hvordan man kan øke interessen for frisørfaget, sett i Europeisk sammenheng. Norge har en høy statistikk på ungdom som slutter på videregående, til tross for hvor mye penger det blir brukt på utdanning i Norge.

7.8 Egen nytte av oppgaven:

Ved å gjennomføre en slik oppgave, mener jeg min kompetanse har økt som lærer ved å bidra inn i undervisningen det som kommer frem av denne forskningen. Skriftlig uttrykksform er ikke min sterke side, men mener det har oppstått forbedringer gjennom denne oppgaven. Forskningen har vært spennende fordi jeg har hatt mulighet til å knytte den opp mot min arbeidshverdag. Et bidrag til at elevene skal få en meningsfull opplæring som vekker deres interesse for faget de utdanner seg til.

Oppgavens innledning tar for seg bakgrunn, mine antagelser og problemer som kan gi svar på problemstilling og tre forskningsspørsmål.

Det er skrevet mye teori som kan legges inn som bakteppe for denne oppgaven. For meg er det vanskelig å fordype seg i teori, og skrive den ut på en hermeneutisk måte. Jeg har valgt de jeg mener sier mest om denne oppgaven, vist sammenligninger og ulikheter.

Aksjonsforskning var for meg nytt og spennende. Hver aksjon ble omfattende, men for å vise en helhetlig opplæring og endringer som viste bekreftelser på antagelser og konklusjoner på oppgavens problemer, måtte aksjonene bestå av flere metoder. Jeg valgte å lene meg mot ordtaket som sier «aksjonsforskning har ingen fasit». Dessuten ble min rolle i forskningen mer en veileder/ lærer enn forsker, selv om jeg samlet mye data og fikk frem funn som jeg håper kan nyttiggjøres i ettertid.

Empirien som ble gjennomført med elever, er den delen av oppgaven som er mest nyttig for min videre opplæring.

Gjennom drøftingen belyses viktige tema fra ulike vinkler som berører faget jeg skriver om. Her må også motsetninger trekkes inn, slik at temaene blir sett og reflektert over fra ulike vinkler. Temaene i oppgaven gikk så tett i hverandre at noe som her er blitt skrevet, kan nesten sees på som repetisjon.

Konklusjonen bekrefter og avkrefter mine antagelser og spørsmål rettet mot problemstilling og forskningsspørsmål. Her kommer frem funn som kan brukes i videre opplæring for å gi elevene en meningsfull opplæring, styrke deres kvalitet i faget og øke rekruttering.

7.9 Nye oppdagelser fra denne oppgavens konklusjoner/ funn skoleåret 2012/2013

Jeg startet skoleåret 2012/2013 på Vg2-frisør med å snakke om faget P.T.F. til elevene, og om de funn som denne forskningen hadde kommet frem til. Etter denne gjennomgangen med elevene, så jeg som lærer utbyttet av forskningen allerede i første U.B. De jobbet veldig selvstendig, ryddet underveis og trenet på disipliner på dukkehoder, når de ikke hadde kunder. Videre kommer elevene bort til meg som lærer og spør om veiledning, i motsetning til å stå og rope. Dette som nå er omtalt, bidrar til at elevene får mer tid til å jobbe fagrettet og styrke sin kvalitet i faget. Fire av elevene valgte kun opplæring i arbeidslivet i P.T.F., fordi de opplevde et dårlig lederskap i sin U.B. Istedenfor som lærer/veileder å bruke energi på problemet, tok jeg sammen med disse elevene en raskt ovennevnt avgjørelse. Elevene skulle ikke kjenne på mistrivsel og miste lysten på faget.

Fra arbeidslivets side har det kommet flere ønsker til oss som skole, fordi de ser at et tett samarbeide med skolen styrker elevenes opplæring etter deres behov. Det kom et forslag fra en bedrift om elevene kunne utplasseres i en «stille periode» på høsten, slik at arbeidslivet selv kunne lære de opp i for eksempel «å vaske hår», for å benytte elevene maksimalt i «juletrafikken». Vi lærere på Vg2-frisør har våren 2013 fastsatt en dato i slutten av august, hvor representanter fra arbeidslivet er velkommen inn i skolen å hilse på elevene.

Vi inviterte skoleåret 2012/2013 inn en elev som fortalte om sitt utenlandsopphold under læretiden i god tid før 1. mars, som er søknadsfristen for elevene til å velge videre utdanningsløp. Dette bidro til at to av mine elever forandret mening og søkte lærling istedenfor påbygg. Deres ønske var et utenlandsopphold og synes dette var en fin mulighet å få det inkludert i opplæringen.

Skoleåret 2012/2013 lover bra ved vår skole for fagets rekruttering, da 10 av 15 elever har søkt lærlingeplass. Det har aldri fra arbeidslivets side vært så stor etterspørsel i skolen, etter lærlinger.

Søkningen til Vg2-frisør ved Hamar Katedralskole har fra 2012/ 2013 til 2013/ 2014 økt med tre søkere.

I dette avslutningskapittelet ser jeg på funn og konklusjoner som har kommet frem i denne aksjonsforskningen. Funn og konklusjoner som kan bringes inn i videre undervisning og videre forskning. Jeg skriver om ønsker for oppgaven, min nytte av den og hva fra den som hittil har blitt nyttiggjort i videre undervisning.

Litteraturliste

- Generelle del av læreplan. (1993). Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.
- Opplæringsloven. (1998).
- Stortingsmelding nummer 30 (2003-2004). (2003).
- Referat fra møte skole/arbeidsliv. (2011, 4 20).
- Utviklingsplan, Hamar Katedralskole, 2012-2013. (2012).
- Akershus), H. i.-H. (u.d.).
- Arbeiderblad, H. (2009, 3 13). Ungt entreprenørskap.
- Dallan, O. (4.utgave 2007). Metode og oppgaveskriving for studenter. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- F, S. (2011). Masteroppgave 4300 ved Høgskolen i Akershus.
- Friere, P. (1975). *Utbildning for befrielse*. Stockholm: Gummerson.
- Frisørlærerforbund, N. (2012, 4 13). Skremmende tall for fagets fremtid.
- Fuglseth, K. &. (2007). *Masteroppgaven i pedagogikk og spesialpedagogikk*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag as.
- Grendstad, N. M. (1986). *Å lære er å oppdage*. Oslo: Didakta Norsk Forlag AS.
- H., H. (2012-2013). Aksjonsforskning.
- Halland, G. (2009). *Læreren som leder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Halvorsen, K. (2012). Yrkesfag. *Tale på konferanse i NHO*.
- Helms Jørgensen, C. (2011). *Frafald i erhvervsuddannelserne*. Roskilde: Universitetsforlag.
- Hiim, H. &. (2001). *Å utdanne profesjonelle yrkesutøvere*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Hiim, H. (2010). *Pedagogisk aksjonsforskning*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Illris, K. (2006). *Læring*.
- Katedralskole, H. (2012-2013). Utviklingsplan.
- Kunnskapsdepartementet. (1998). Opplæringsloven. *Innhold og vurdering i den videregående opplæring*.
- Logg, e. (2010-2011-2012).
- Nilsen, K. o. (1999). *Mesterlære*. Ad Notam Gyldendal.

- Nilsen, S. o. (2008). *Læring gjennom praksis*. Oslo: Pedlex, Norsk skoleinformasjon.
- Opplæring, V. (2013). Oversikt over antall elever som går ut i lære.
- Opplæring, V. (2013, 1 9). Oversikt over antall søkere til frisør. Hamar.
- Skogen, K. o. (2009). *Pedagogisk entreprenørskap*. Trondheim: Tapir Akademiske Forlag.
- Stenhouse, L. (1975). *An Introduction to Curriculum Research Development*. Oxford: Heinemann.
- Støten, K. (2008). *Yrkesutdanning og utdanningsstrategier i helsearbeiderfaget*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- T., S. (2009, 2 1). Yrkesopplæring. Studiesamling ved HIAK.
- Dahlback, J., Hansen, K., Haaland, G. & Sylte, A.L. (2011). Yrkesdidaktisk kunnskapsutvikling og implementering av nye læreplaner (KIP).
- Dalland, O. (2007). Metode og oppgaveskriving for studenter
Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Egen logg (2009). Administrerende direktør Torgeir Stensli, Automobil AS sin bekymringsmelding på Hiak 1.2.2009. Tema: «Sentrale problemstillinger innen fag og yrkesopplæring».
- Egen logg (2010). Olav Eikeland sin forelesning. Tema: «Organisasjonslære»
- Egen logg (2011). Tema: «Fremtidsverkstedet».
- Egen logg (2011-2012).
- Friere, P. (1975). *Utbildning for befrielse*. Stockholm: Gummerson.
- Frisørlærerforbundet, N. (2012). Antall primærsøkere.
- Fuglseth, K. & Skogen, K. (2007). *Masteroppgaven i pedagogikk og spesialpedagogikk*.
Oslo: J.W. Cappelens Forlag as.
- Generelle del av læreplan (1993) videreført av R-94 og L-97. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.
- Grendstad, N. M. (1986). *Å lære er å oppdage*. Didakta Norsk Forlag AS, Oslo
- Halland, G. (2009). *Læreren som leder*. Bergen: Fagbokforlaget

- Hamar Arbeiderblad (2009). Sitat fra artikkel om Ungt entreprenørskap 13.3. 2009.
- Helms Jørgensen, Ch. (2011). Frafald i erhvervsuddannelserne.
Roskilde Universitetsforlag.
- Hiim, H. (2012/ 2013) sine forelesninger på HIOA 5.12.2012 og 30.1.2013.
Tema: «Aksjonsforskning».
- Hiim, H. (2010). Pedagogisk aksjonsforskning.
Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Hiim, H. & Hippe, E. (2001). Å utdanne profesjonelle yrkesutøvere
Oslo: Gyldendal Akademiske
- Høgskolen i Akershus- HIOA (Høgskolen i Oslo og Akershus).
- Illeris, K. (2006). Læring. Roskilde Universitetsforlag.
- Kunnskapsdepartementet (2012). Fra Kristin Halvorsen sin tale på konferansen i NHO
Yrkesfag 2012.
- Nilsen, K. & Kvale, S. (1999). Mesterlære.
Ad Notam Gyldendal.
- Nilsen, S. E. & Sundt, G. H. (2008). Læring gjennom praksis.
Oslo: Pedlex, Norsk skoleinformasjon.
- Norsk frisørlærerforbund (2012). Skremmende tall for fagets fremtid, 13.4.2012.
- Opplæring, V. (2013). Antall lærlinger.
- Opplæringsloven. (1998). Formålet med opplæringa.
Kunnskapsdepartementet.
- Opplæringsloven. (1998). Innhold og vurdering i den videregående opplæring.
Kunnskapsdepartementet.
- Sjaatil, F. (2011). Hvordan kan jeg som kontaktlærer motivere mine elever på Vg2-frisørfag
til å bli lærling i faget?
- Oppgave 4300. Master i yrkespedagogikk ved Høgskolen i Akershus.

Skogen, K. & Sjøvoll, J. (2009). Pedagogisk entreprenørskap.

Tapir Akademiske Forlag, Trondheim.

Stenhouse, L. (1975). An Introduction to Curriculum Research and Development.

Oxford. Heinemann.

Stenslie (1.2.2009). Direkte referat fra en uttalelse ved en studiesamling ved HIAK, der fokuset var yrkesopplæring.

St.meld.nr.30 (2003-2004). Kultur for læring. Oslo: Utdannings- og forskningsdepartementet.

Støten, K. (2008). Yrkeskunnskap og utdanningsstrategier i helsearbeiderfaget.

Oslo: Gyldendal Akademiske.

Videregående opplæring (2013). Oversikt over antall elever som går ut i lære.

Utdanningsdirektoratet (2007). Læreplanverket for kunnskapsløftet. Programområdet for frisør, læreplan i felles programfag VG3.

Utviklingsplan, Hamar Katedralskole (2012-2013).

Videregående opplæring (2013). Oversikt over antall søkere til frisør 9.1.2013.

Referat fra møte skole - bedrift 5.4.2011

Tilstede: 6 bedrifter var representert, opplæringskontoret i Frisørfaget ved Anett Iversen, Nina Sanderlien, Frøydis Sjaatil og Eli Bergseng fra Hamar katedralskole og Mia Lysakerrud fra Skarnes vgs.

Oppsummering fra forrige møte.

- Fadderordning som var et forslag fra forrige møte ble bestemt igangsatt fra høsten 2011.
- Elevene får med oppgaver fra skolen ut i arbeidslivet.
- Elevene kan bytte bedrift etter eget eller bedriftenes ønske.
- Eli presenterte intensjonsavtalen som er en avtale som skal inngås mellom skole - bedrift fra høsten 2011. Skolen har hovedansvaret for at avtalen blir fulgt opp. Les mer på: <http://www.hedmark.org>
- Anett Iversen fra opplæringskontoret for Frisørfaget la frem eksempler på felles oppgaver til bruk i skole og bedrift

Det ble en positiv diskusjon rundt intensjonsavtalen, og de fleste synes det virket ryddig og strukturert med en slik avtale. Skjemaet i avtalen som bedriftene skal fylle ut virker utfyllende både for skole og bedrift.

Bedriftene hadde et ønske om at opplæring i bedrift skal være periodisert, 2 uker før jul og 2 uker på våren. Elevene må ha mulighet for å bytte bedrift, både underveis og etter periodene.

Når elevene er ute i opplæring i bedrift skal skolen utarbeide oppgaver med vurderingskriterier og kjennetegn på måloppnåelse. Oppgavene skal ha en sammenheng med det tema som gjennomgås på skolen den perioden. Elevene skal også selv kunne komme med ønsker om hva de vil jobbe med i bedriften ut fra eget behov for læring.

For å bedre informasjonen mellom skole og bedrift har skolen opprettet en blogg, denne bloggen skal være oppdatert på hva vi jobber med på skolen der vil også all felles informasjon bli lagt ut. Det som angår enkelt elever tas direkte med lærer.

Les mer og vær aktive på: www.frisorkatta.blogg.no

Veien videre:

Neste møte blir tirsdag 13.9.2011 kl: 18.00 – 20.00 på Hamar katedralskole. Har noen ønske for tema på møte kontakt froydis.sjaatil@hedmark.org

Referent

Frøydis Sjaatil

Hjelpesporsmål i mine uformelle intervju ute i arbeidslivet.

1: Hvordan synes du samarbeidet skole/arbeidsliv fungerer? Kunne det vært gjort annerledes?

2: Hva mener du om oppgavene som blir sendt ut med elevene i arbeidslivet, fra skolen?

3: Ser du på en utplassert elev, som en elev eller en ryddehjelp?

4: Hva mener du er det viktigste elevene bør lære på Vg2-frisør?

4: Hva er årsaken til at du ansetter akkurat den lærlingen?

5: Hva kan arbeidslivet bidra med for å øke interessen for faget hos elevene?

6: Har du noen tanker om frisørutdanningen?